

De Oorlog in Zuid-Afrika.

(Vervolg van blz. 897.)

SLOTBESCHOUWINGEN.

Met het vorenstaande besluiten wij de eerste periode van dezen oorlog, ten einde thans de verkregen stof nader te bespreken.

De inleiding van den oorlog.

Het strategisch-aanvallend optreden van de Boeren was het gevolg van een juist inzicht in den toestand bij hunne tegenpartij. Ingeleid door het bekende ultimatum, kon die aanval met groote kans op goeden uitslag worden uitgevoerd, wegens de geringe sterkte der Engelsche troepen in Z.-A. De uitvoering evenwel liet schier alles te wenschen over, zoodat men den indruk krijgt, dat de Boeren de consequentiën van hun initiatief niet durfden aanvaarden.

Mogen al het drijven van eenige invloedrijke kapitalisten en de woeelingen der uitlanders in de Z. A. R. de onmiddellijke aanleiding tot den oorlog geweest zijn, de oorzaak lag veel dieper: de vraag, of voortaan de Boeren, dan wel de Engelschen Z.-A. zouden beheerschen, moest door den oorlog worden beslist. Een eerste stap, om tot eene voor de Boeren gunstige oplossing van deze vraag te geraken, was het strategisch-offensief van hunne zijde op een voor de Engelschen ongunstig tijdstip; maar dat strategisch-offensief moest dan ook met alle beschikbare krachten en met groote voortvarendheid worden uitgevoerd. Noch het een, noch het ander zien wij echter gebeuren.

Aanvankelijk waren de strijdkrachten der Boeren langs de grenzen verdeeld; eerst den 11^{en} October 1899, d.i. na ontvangst van het Engelsche antwoord op hun ultimatum, werden de beschikkingen tot den inval in Natal genomen. ¹⁾ De Boeren kenden hunne tegenstanders te goed om niet te begrijpen, wat hun antwoord zijn zou; maar waarom dan niet veel eerder die beschikkingen genomen, kortom, tijdig alles tot een snellen aanval voorbereid? Met ± 13.000 man werd de inval ondernomen; ± 19.000 man waren elders langs de grenzen verspreid en konden dus niet medewerken tot het bereiken van het hoofddoel van den oorlog. Voorts lieten de Boeren zich door weinig beteekenende

¹⁾ Militaire Spectator. 1904, blz. 385.

objecten afleiden; zoo werden Mafeking en Kimberley door vrij aanzienlijke afdeelingen belegerd, waar eenvoudige waarneming voldoende zou geweest zijn; 7000—8000 man stonden versnipperd langs de noordgrens der Z. A. R. en de zuidgrens van den O. V. St. Voor de belegering van Kimberley wordt wel aangevoerd, dat deze stad met de diamantvelden vroeger tot den O. V. St. had behoord en dat de, bij de Boeren alles behalve populaire CECIL RHODES zich hier ophield. Deze omstandigheden waren echter niet belangrijk genoeg om zooveel krachten te onttrekken aan de operatiën tegen het hoofdobject; was toch eenmaal hiermede, n.l. met de hoofdmacht der Engelsche troepen, afgerekend, dan zou het overige immers vanzelf te recht komen.

Voor een inval in Natal was zeker veel te zeggen; hier toch, bevond zich thans nog de hoofdmacht der Engelsche strijdkrachten. Was deze verslagen, dan kon de beweging voortgezet worden tot Durban, eene van de drie havens, waarover de Engelschen tot ontscheping van nieuwe troepen beschikten.

Volgens sommige berichten zouden de Boeren van te voren op krachtige medewerking door de Kapenaars gerekend hebben. In dat geval had een krachtig doorgezet offensief van de hoofdmacht in de K. K. onder de leus „Afrika voor de Afrikaanders” — met bewakingsdetachementen in de passen van het Drakengebirge tot afsluiting der Natalsche grens — den politieken toestand van de K. K. beslist ten nadeele van de Engelschen doen veranderen. De wijze, waarop de Boeren in werkelijkheid in de K. K. zijn opgetreden, moest de deelneming der Kapenaars wel tot een minimum beperken.

Zeker is nooit een strategische aanval op trager, op schroomvalliger wijze uitgevoerd dan die, waarmede de Boeren den oorlog openden. In het begin van deze studie hebben wij reeds gewezen op het uiterst langzame binnenrukken van Natal, waardoor veel kostbare tijd verspild werd, en ten slotte het strategisch-offensief in het strategisch-defensief moest overgaan. Het optreden van de Boeren miste het zelfbewuste, dat altijd en te recht als onafscheidelijk van het offensief wordt beschouwd; zij misten de geestkracht om een overigens juist plan uit te voeren.

De oorzaken van een en ander zijn niet ver te zoeken. De persoonlijkheid van den Commandant-generaal JOUBERT, die, oud en ziekelijk, niet veel vertrouwen in de zaak had,¹⁾ deed veel kwaad, terwijl de gansche legerinrichting der Boeren elk krachtig offensief onmogelijk maakte. Wij zullen deze quaestie hier verder laten rusten; alleen willen wij nog wijzen op de krijgsraden, die een zeer verderfelijken invloed op den gang van zaken hebben gehad.²⁾

¹⁾ Zie b.v. HOFMEYR, blz. 98.

²⁾ De Transvaalsche Boeren kenden een *grooten krijgsraad*, waarin *alle* officieren, tot en met den rang van assistent-veldkornet, zitting hadden, en die bijeengeroepen werd tot het vaststellen van een algemeen oorlogsplan,

Ten slotte noemen wij nog de hoogst gebrekkige wijze, waarop, vooral in de eerste weken van den oorlog, aan de zijde der Boeren in de verpleging voorzien werd.

Aan Engelschê zijde missen wij de gewenschte overeenstemming tusschen staatkunde en strategie; de sterkte van de troepen in Z.-A. toch, hield geen gelijken tred met de eischen van de Regeering te Londen.

Reeds den 8sten September 1899 ¹⁾ werd den Onderkoning van Indië opgedragen troepen naar Z.-A. te zenden, terwijl te gelijker tijd de eerste bevelen tot organisatie van eene expeditionnaire troepenmacht in het moederland gegeven werden. De Boeren bleven evenwel niet geduldig wachten, totdat de Engelschen in Z.-A. sterk genoeg zouden zijn om CHAMBERLAIN'S wil met geweld door te zetten; midden in hunne krijgstoerustingten werden de Engelschen door KRUGER'S ultimatum overvallen en derhalve van staatkundige aanvallers tot strategische verdedigers teruggebracht.

Had de Engelsche Regeering dit kunnen voorkomen? Het is zeer moeilijk een beslist antwoord op deze vraag te geven. Na JAMESON'S inval in 1896 was het wantrouwen van de Boeren tegen de Engelschen grooter dan ooit te voren; elke eenigszins aanzienlijke versterking van de garnizoenen in Z.-A. moest in hunne oogen eene bedreiging van hunne onafhankelijkheid zijn en blijven. Evenwel zou eene zeer geleidelijke opvoering van de sterkte der Engelsche troepen, onder alle voorwendsels, die CHAMBERLAIN'S vindingrijke geest maar kon bedenken, de kans op een actief optreden van de Boeren, als dat in Oct. 1899, aanzienlijk hebben doen verminderen.

De taak van de Engelsche bevelhebbers, in den beginne al moeilijk genoeg, werd nog verzaard door de bemoeizucht van tal van officieele en niet-officieele personen. Reeds vroeger hadden wij gelegenheid een paar staaltjes van de bezorgdheid van den Legercommandant te Londen, LORD WOLSELEY, en van den Gouverneur van Natal mede te deelen. Ook zien wij BULLER zich vóór de Koninklijke Commissie beklagen over ongeroepen inmenging van den Hoogen Commissaris, Sir A. MILNER. Wij zagen reeds, hoe ook LORD ROBERTS daarmede te kampen had. Het ergste was echter, dat een particulier, als CECIL RHODES, invloed op den gang van zaken wilde uitoefenen. Zoo maakte hij bij monde van MILNER bezwaren tegen de door BULLER gelaste verwijdering van de non-combattanten uit Kimberley, waarop BULLER te recht vrij vinnig o. a. antwoordde: „All we have to do is to keep the Union Jack flying

verder in hachelijke omstandigheden en vóór een grooten slag, terwijl de operatiën van elken dag werden vastgesteld in den *kleinen krijgsraad*, waarin alle officieren, tot en met den rang van veldkornet, zitting namen (Revue Militaire. Deel 57, blz. 292).

¹⁾ Blauwboeken. Bijlagen, blz. 6.

over South Africa, and I trust METHUEN and KEKEWICH to help me to do that without favour to any particular set of capitalists".¹⁾ Ook KEKEWICH had gedurende het beleg van Kimberley heel wat te stellen met RHODES c. s.²⁾

Een opmerkelijk en zeer sympathiek stemmend verschijnsel in dezen oorlog is de krachtige steun, dien de Britsche Regeering in hare moeilijke omstandigheden van Koloniën en particulieren ontving. Vooral de groote offervaardigheid van bijzondere personen verdient hier eene afzonderlijke vermelding.

Luitenant-Kolonel THORNEYCROFT ontving bij de oprichting van de, naar hem genoemde, bereden infanterie van zijne bloedverwanten twee Maxim-mitrailleurs met 20.000 schoten en een groot aantal veldkijkers. Kolonel LUMSDEN stelde voor de oprichting van het Britsch-Indische vrijwilligerskorps „LUMSDEN'S Horse", 50.000 rupees ($\pm$ f 60.000) beschikbaar, terwijl LORD STRATHCONA een korps bereden infanterie oprichtte en onderhield, hetgeen hem op meer dan een millioen dollars te staan kwam.

De stad Londen rustte de bekende City Imperial Volunteers — C. I. V. — uit, een korps ter sterkte van 1550 man infanterie, waarvan 400 bereden, met 4 mitrailleurs. Bij dit korps was ingedeeld eene veldbatterij van 6 snelvuurkanonnen, een geschenk van LADY MEUX aan LORD ROBERTS.

Onder de 1200 man sterke Imperial Light Horse bevonden zich velen met een jaarlijksch inkomen van 1000 pond sterling; gedurende ge-ruimen tijd waren er 200—300 manschappen, die hunne soldij afstonden aan de regimentskas.

Het bataljon „Duke of Cambridge's Own", uitgezonden met het eerste contingent Imperial Yeomanry, voorzag op eigen kosten in zijne uitrusting, remonteering en overtocht en stelde zijne soldij ter beschikking van het weduwen- en weezenfonds.³⁾

De groote meerderheid van het Britsche volk koos, nu de Union Jack in een gedeelte van den aardbol bedreigd werd, als één man de zijde der Regeering, zonder zich te verdiepen in thans nuttelooze beschouwingen over het al of niet „rechtvaardige" van den oorlog. Hier kon geen sprake van „rechtvaardigheid" zijn; het was een strijd om de oppermacht tusschen het Afrikaansche en het Britsche ras in Z.-A. en deze strijd kon alleen beslist worden door geweld, niet door een van de vreedzame middelen, aanbevolen door de Vredesconferentie. Wij stellen er prijs op hier uitdrukkelijk te verklaren, dat wij met onze sympathieën geheel aan de zijde der Boeren staan; niettemin ge-

¹⁾ Telegram dd. 10 Dec. 1899. Blauwboeken. II, blz. 195.

²⁾ Blauwboeken. II, blzn. 566 en 567.

³⁾ Streffleurs Oesterreichische Militärische Zeitschrift, 1900. II. Band, blz. 247. Army & Navy Gazette. N°. 2102. Blauwboeken. I, blzn. 138 en 450.

voelen wij eerbied voor het krachtige Engelsche volk, dat voor geen offers terugdeinst om zijne heerschappij overal op aarde te bevestigen en te handhaven.

De tactiek van de drie Wapens.

Geheel nieuwe gezichtspunten op tactisch gebied levert deze oorlog niet op; wel bleek de noodzakelijkheid om de, overal reeds gevolgde, regels ruimer toe te passen, dan tot dusverre geschied was.

Aanval en verdediging in het algemeen.

Deze oorlog bewijst, meer dan eenige andere, dat men van eene lijdelijke verdediging geen blijvende resultaten verwachten kan. Alleen als voorbereiding tot den aanval kan eene verdedigende houding geoorloofd zijn. „On ne périt que par la défensive” (DE VILLARS).

In het begin van den oorlog zien wij de Boeren de hun toegedachte slagen afweren, zonder dat zij daardoor één stap nader tot hun doel kwamen, want zij wilden (of durfden?) zelfs den teruggeslagen vijand niet vernietigen. De gevolgen bleven dan ook niet uit. Al hunne z.g. aanvallen, behalve die op den Nicholsopsnek en op den Spionkop, ¹⁾ hadden alleen ten doel den vijand in te sluiten en af te snijden; hem te lijf te gaan, dat vermeed men liever. Bij de Engelschen nemen wij na hunne mislukte en onoordeelkundig uitgevoerde frontaanvallen iets dergelijks waar. De groote overmacht, waarover zij in de tweede periode van den oorlog beschikten, gebruikten zij niet om hunne tegenstanders in weinige slagen te vernietigen, doch om hen uit hunne stellingen te manoeuvreeren. Geen wonder dus, dat de oorlog zoo lang duurde. Slechts ten koste van groote offers kunnen groote resultaten worden verkregen; ²⁾ schrikt men daarvoor terug, stelt men het vermijden van groote verliezen op den voorgrond, dan is het beter geen oorlog te voeren en zich gewillig te voegen naar de eischen der tegenpartij. Het na den oorlog verschenen voorloopige Engelsche voorschrift zegt hierover o. a. het volgende:

„It may be concluded that the defensive has gained in power of resistance, but has lost in the power of inflicting a decisive defeat; that the offensive has gained in facility of manoeuvring, but has lost in the facility of acquiring information; and it is conceivable, under these conditions, that the defender may be content with repulsing the attack, the assailant with manoeuvring the defender out of his position. But such tactics, *although at the moment they may spare life*, are likely in the long run to be

¹⁾ Wij hebben hier alleen het oog op het door ons besproken tijdperk van den oorlog. Later traden de Boeren meermalen zuiver aanvallend op.

²⁾ „De tous temps la victoire s'est payée cher et c'est avec le moral qu'on lutte, avec le moral, qu'on la gagne, en *attaquant* pourvu que l'offensive prenne la forme qui convient à des conditions nouvelles”. LANGLOIS. Enseignements etc., blz. 148.

more costly and less effective than more vigorous methods; and in order to bring a campaign to an end in as short a time as possible, every general engagement should have for its object a decisive victory".¹⁾

Het bovenstaande bevat zeker niets nieuws, toch kan het niet genoeg herhaald worden; nog altijd zijn er velen, die alle heil zien in eene zuiver verdedigende houding en die elk offensief voor „Nederlandsche toestanden” als hoogmoedswaanzin beschouwen. De oorlog in Z.-A. heeft ons opnieuw geleerd, hoe het beginsel, dat aan het zwaard den voorrang boven het schild toekent, bij de opleiding van den troep bovenaan moet staan.

De infanterie.

De aanval. Wat betreft de tactiek der infanterie, stellen wij op den voorgrond, dat een frontaanval over open terrein niet als onmogelijk moet worden beschouwd, mits hij, als volgt, wordt uitgevoerd.

Tot inleiding van het gevecht gaat eene ijle verkenninglinie vooruit. Daarachter volgen tirailleurs en ondersteuningstroepen, deze op minder dan 1200 M. van den vijand in verspreide orde. In dezen vorm voortgaande, kan men, zooals o. a. in het gevecht bij Paardeberg bleek, de vijandelijke stelling zonder groote verliezen tot $\pm$ 700 M. naderen. Hier begint dan de eigenlijke vuurstrijd en moet de vuurlinie derhalve verdicht worden; zonder het maximum aantal geweren in te zetten, zal men er niet in slagen 's vijands vuur zoodanig te verzwakken, dat voortgaan mogelijk is, waartoe bovendien, tot het laatste oogeblik toe, krachtige steun door artillerievuur noodig is.

Kruipend vooruitgaan zal meermalen noodzakelijk zijn, zoowel voor de tirailleurs als voor de ondersteuningstroepen.

Generaal Sir H. E. COLVILE, commandant van de Gardebrigade en later van de 9^e divisie, uitte zich tegenover de Koninklijke Commissie over den aanvalsvorm der infanterie, als volgt:

„... Had we ever been able to concentrate an overwhelming force on a given point, the enemy's extended front would have been covered by an opposing force drawn up in the regulation three lines, and the attack would have proceeded in the usual way. Had this been done our losses would undoubtedly have been terrific, but in such an engagement as that at Modder River (a good one to illustrate this side of the question), I believe we should have been successful. As it was, however, in the example under consideration, a front which would have normally taken three divisions had to be covered by one, with the result that the three lines were practically merged into one, gradually thinning, with no hope of reinforcements, and, lacking the impetus which they would have given, it was unable to advance. At the date of the Modder River battle we had not yet learned enough of our enemy to trust

¹⁾ Combined Training (Provisional). 1902. Section 7, punt 1. De cursiveering is van ons.

ourselves to the extreme extension which was adopted later, and which enabled even a small force to hold a wide front and still have troops to spare for a turning movement. These latter tactics, the natural outcome of the enemy's peculiarities and our own insufficient strength, were undoubtedly the best for the class of warfare in which we were engaged, *but I have grave doubts whether they will prove to be the best in future wars.* The Boers had certain qualifications which gave them great superiority in the defence, but they had also certain weaknesses, chiefly due to want of discipline, which rendered their defence weak in one respect, and made them almost powerless in the attack. While their mobility, elasticity and intelligence made it safe for their leaders to trust to individual initiative for the prompt strengthening of a threatened spot, their general discipline was not good enough to allow of an orderly movement to a flank of a large body in the stress of battle, and thus our flank attacks were rarely opposed. Again, the feebleness in attack allowed us to hold a front with a handful of men, who would have been powerless against such a counter attack as might reasonably be expected from European troops. I do not think, therefore, that our tactics in South Africa, successful as they eventually were, have by any means solved the difficult question of how to reach the enemy's position in face of modern smokeless magazine fire. There is one point however on which my experience in South Africa has convinced me, and that is that *we must not disregard the confidence which companionship gives to human beings*, and may take it for granted that whether a close formation is wasteful of life or not, *with a thin one* (i. e. one in which the men are beyond easy speaking distance) *they will never be induced to advance beyond a certain point.* When it can be carried out, a turning movement is undoubtedly the best solution to the difficulty, but its practicability must depend partly on the enemy and partly on the position. In one in which the attacker holds interior lines, it will generally be favourable; in one in which they are held by the enemy it will be difficult. In such a case when a frontal advance may be forced on the attacker, I believe, from my experience in South Africa, that the end can only be gained by never allowing any portion of the attacking force to advance unless covered by such an overwhelming fire from the stationary portion that the enemy's fire is paralysed".¹⁾

Tot zoover zijne meening.

Naarmate het terrein meer bedekt is, zal men ondersteuningstroepen en reserves niet verspreiden, doch in smalle flankcolonnes, zich voegend naar het terrein en afwisselend zich dekkend, vooruitbrengen.

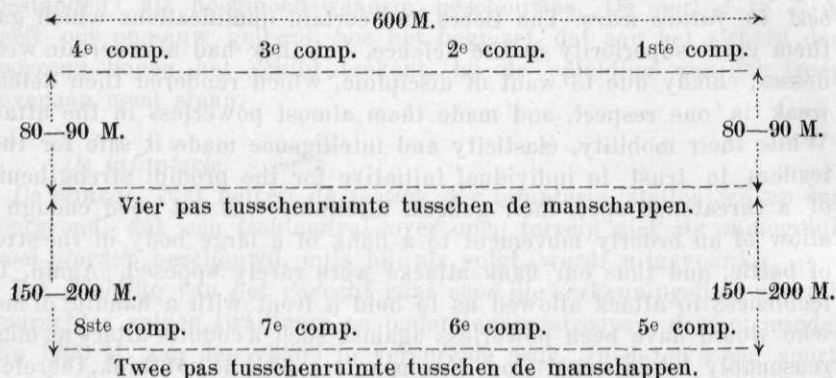
Alle methodiek, richting van de afdeelingen onderling, gelijktijdig voorwaarts gaan, e.d., ter wille van de zoozeer gewenschte(?) eenvormigheid, zijn uit den boeze en moeten van het gevechtveld gebannen worden.

¹⁾ Blauwboeken. II, blzn. 288 en 289. De cursiveering is van ons.

Ter illustratie van het bovenstaande komen wij nog even terug op de, in het gevecht bij de Modderrivier toegepaste, vormen.

Wij hebben gezien, hoe LORD METHUEN al dadelijk zijne twee brigades uit de hand gaf. Zij gingen in breed front vooruit, met 3 bataljons in verspreide orde en één gesloten daarachter, waarbij een der verspreide bataljons der Gardebrigade, als volgt, was geformeerd:

Als manoeuvreervorm had deze formatie niet de minste waarde en, ook als gevechtsvorm beschouwd, valt er nog veel op aan te merken. De afstand tusschen de op elkander volgende liniën is te klein, terwijl eene grootere tusschenruimte dan $4 \times$ in de voorste linie wel wenschelijk ware geweest. Het front, door de brigade in de aangegeven formatie ingenomen, was veel te groot in verhouding tot hare sterkte. Voortdurende aanvoer uit de diepte tot aanvulling van de verliezen in de voorste linie en eindelijk om deze te verdichten en op sterkte te houden, om den eigenlijken vuurstrijd te beginnen, was daardoor niet goed mogelijk. Gesloten afdeelingen achter den buitenvleugel ontbraken; voor de dekking daarvan moest men zich geheel verlaten op de daarvoor aangevozen bereden infanterie, hetgeen tegenover de Boeren trouwens voldoende was.

Ten slotte wijzen wij nog op de kwetsbaarheid van de besproken formatie onder GKT.-vuur. De afstand tusschen twee opvolgende liniën mag niet toelaten, dat één GKT. hare kogels over twee liniën uitstort, en moet derhalve minstens 200 M. bedragen.

Zoo ooit, dan bleek in dit gevecht duidelijk de invloed van het terrein en van het optreden van de artillerie, want METHUEN'S rechtvleugel, die over de Renbaan onder 's vijands werkzaam geweer- en geschutvuur moest oprukken, kwam tot staan, terwijl zijn linkervleugel, die zich over iets gunstiger terrein moest bewegen en waar de Boerenartillerie steeds tot zwijgen werd gebracht, ten slotte doordrong tot aan de Modderrivier en den vijandelijken rechtvleugel uit Rosmead verdreef.

Frontbreedte. Uit het bovenstaande blijkt, dat de frontbreedten grooter dan tot dusverre kunnen genomen worden. Met name geldt dit voor den verdediger, die zich hierin, in verband met de inrichting zijner

stelling en het daarvóór liggende schootsveld, eene zekere weelde veroorloven kan. Al naar het doel van het gevecht, heeft hij dan het voordeel, dat hij óf des te meer voor den tegenaanval beschikbaar houdt, óf den aanvaller over een grooter front tegenhoudt.

De aanvaller zal, ook in de vasthoudende groep, niet zoo ver kunnen gaan als de verdediger. De grootere tusschenruimten in de voorste linie dwingen er derhalve toe aan de opstelling meerdere diepte te geven; de verliezen, die ook de vasthoudende groep niet vermijden mag, op straffe van haar doel te zullen missen, eischen ruime aanvulling.

Wij noemen met opzet geen getallen, daar het hier geen grootheden van volstreckte waarde geldt. In ieder bijzonder geval zal de leider moeten beslissen, hoeveel frontbreedte de afdeelingen in het geheele gevechtsfront moeten innemen.

De stormaanval. Te veel wordt nog de stormaanval beschouwd als een op zichzelf staand middel en te weinig als een resultaat van het behaalde vuuroverwicht. Terwijl bij den aanvaller het gevoel van overmacht ontstaat, de drang, om tot eene beslissing te komen, zich doet gevoelen, doet zich bij de tegenpartij in gelijke mate een gevoel van minderheid, eene angst voor de beslissing gelden. Het is dan ook geen ongewoon verschijnsel, dat een teruggaan van den verdediger samenvalt met het uitvoeren van den stormaanval, zonder dat men scherp onderscheiden kan, wat van beide oorzaak of gevolg was.

De aanvaller kan zich echter vergissen, zooals bij elke poging tot terreinwinnen; de stormaanval is dan een sprong, zooals de vorige. Stormaanvallen op commando tegen een nog krachtigen verdediger waren en blijven in den regel af te keuren.

In dezen gedachtengang is dan ook vuren gedurende den stormaanval volmaakt overbodig. Onze meening staat hier tegenover die van BOGUSLAWSKI en van BALCK, die het noodig achten om den verdediger in bedwang te houden. ¹⁾

Al moge uit het voorgaande afgeleid kunnen worden, dat het bezit van eene bajonet niet beslist noodzakelijk voor het gelukken van den stormaanval zou zijn, wij moeten er toch op wijzen, dat juist die bajonet — het wapen voor het handgemeen — voor den man het voorwaarts gaan, het offensief symboliseert, derhalve groote moreele waarde heeft. Bovendien is het blanke wapen bij nacht en in bedekte terreinen onontbeerlijk.

Mitrailleurs. Dat de mitrailleurs bij vele Boeren hoog stonden aangeschreven, blijkt wel uit VILJOEN'S gezegde, dat de z.g. handmaxim voor 25 man telde. ²⁾ Toch kunnen wij niet wijzen op voorbeelden,

¹⁾ Zie: A. VON BOGUSLAWSKI. Taktische Folgerungen aus dem Burenkriege und der Gruppenangriff, blz. 61 en Beiheft zum Militär-Wochenblatt. 1904, blz. 275.

²⁾ Krijgswetenschap. 1901—1902, blz. 199.

waarbij het mitrailleurvuur geheel tot zijn recht kwam en dit kon ook wel moeilijk anders. De mitrailleurs der Engelsche infanterie toch, worden niet ter beschikking van den Algemeenen Bevelhebber voorloopig achtergehouden, ¹⁾ maar verdeeld over de bataljons; bovendien zijn zij gemonteerd op vrij hooge, tweeradige voertuigen, waarvoor het moeilijk is eene gedekte opstelling te vinden, terwijl zij op de ijle, gedekte liniën der Boeren al zeer weinig trefkans hadden.

Omtrent de uitwerking van snelvuurgeschut op infanterieformaties leert deze oorlog ons niets. Voor het overige verwijzen wij naar de studie „Moderne Infanterietactiek” op blz. 1 vgg. van den loopenden jaargang van „De Militaire Spectator”.

De cavalerie.

De aanval op infanterie. Sedert de uitvinding van het buskruit neemt men, na het toepassen van elke technische verbetering van de vuurwapenen, het verschijnsel waar, dat de aanval van cavalerie op infanterie eens en voor altijd onmogelijk wordt verklaard, terwijl dan bij de eerstvolgende gelegenheid de gebeurtenissen juist het tegendeel bewijzen.

Den 27sten Augustus 1346 verscheen bij Crécy het eerste geschut op het slagveld en wel aan Engelsche zijde. De Franschen verloren den slag; volgens den kroniekschrijver FROISSART regende, of liever gezegd, sneeuwde het projectielen en was het slagveld met gesneuvelden bedekt: de „zône de mort”, de „looden muur” trad voor het eerst op. Echter chargeerde DU GUESCLIN op den 16^{en} Mei 1364 aan het hoofd van 200 mannen van wapenen (te paard) en met het meeste succes.

Op den 24sten Augustus 1525 leed de Fransche cavalerie, aangevoerd door Koning FRANS I, bij Pavia de nederlaag onder het vuur der Spaansche haakbussen. Hoewel eene verkeerde manoeuvre de oorzaak daarvan was, zegt BRANTÔME, een tijdgenoot: „Par leur nouvelle mode de combat, cruelle pourtant et misérable, ces arquebusiers empêchaient avec grand avantage la vertu de la cavalerie française, qui se perdit du tout; car les hommes joints ensemble et faisant un gros étaient portés par terre par si peu d'excellents et braves arquebusiers”. Alzo niet eene verkeerde manoeuvre, maar wederom die „looden muur”! De Fransche cavalerie liet echter den moed niet zakken en den 15^{en} April 1544 zien wij haar bij Cérisoles de Duitsche landsknechten overhoop rijden, nadat zij even te voren de Florentijnsche ruitery had verslagen. ²⁾

¹⁾ In Duitschland houdt de Alg. Bev. de beschikking over de mitrailleurafdeelingen. Exerzir-Reglement für Maschinengewehr-Abtheilungen (Entwurf). 1902, § 198. Het nieuwe reglement van 1904 handhaaft deze opvatting.

Ook de mitrailleurafdeeling van het Amerikaansche leger, dat gedurende den Spaansch—Amerikaanschen oorlog tegen Santiago oprukte, bleef onder de onmiddellijke bevelen van den bevelvoerenden generaal. PARKER. Tactical Organization and uses of Machine guns in the Field, blz. 40.

²⁾ Revue de Cavalerie. Tome 38, blz. 20 vgg.

En zoo gaat het de geheele krijgsgeschiedenis door. Ook na den oorlog in Z.-A. noemden vele schrijvers van naam eene omzetting van cavalerie in bereden infanterie een eisch des tijds. Over dit vraagstuk ontspoon zich, vooral in de „Revue de Cavalerie”, eene levendige gedachtenwisseling en tot onze voldoening blijkt hier reeds eene kentering in de aanvankelijke, voor een stoutmoedig optreden der cavalerie zeer gevaarlijke, opvattingen gekomen te zijn.

Dat infanterie, die noch verrast wordt, noch gedemoraliseerd, noch van munitie ontbloot is, van eene charge in front niets te vreezen heeft, wist men, blijkens het bovenstaande, reeds lang. En toch kan eene charge op infanterie, die in bovengenoemde gunstige omstandigheden verkeert, het beoogde succes hebben, al wordt het grootste gedeelte der cavalerie daarbij buiten gevecht gesteld. De aanvallen der Fransche cavalerie bij Wörth werden door de Pruisische infanterie afgeslagen, doch hun eenig doel was *tijdwinst* voor de hoofdmacht en *dat doel werd bereikt*. Kan men dan wel spreken van eene „mislukte” charge? In dit zelfde licht moeten de uitkomsten van de charges door de brigade von BREDOW en door het 1ste Regt. Gardedragonders op den 16^{en} Augustus 1870 worden beschouwd. Daarom spreke men hier niet van „Totesritt”, maar van „Siegesritt”, zooals BALCK te recht opmerkt. ¹⁾

Voorzeker is de uitwerking der hedendaagsche vuurwapenen veel grooter dan voorheen, doch men vergete niet, dat zij gehanteerd worden door kortgeoeffenden, die zich bovendien meermalen gedurende het gevecht in zeer weinig samenhangende klompjes en liniën zullen bevinden. Hetgeen men in een veldslag van den tegenwoordigen tijd ondervindt, heeft een veel sterker ontzenuwenden invloed, dan hetgeen in de wel bloedige, doch zeer snel verloopende gevechten van vroeger tijd gebeurde, terwijl de manschappen tegen zulke invloeden lang niet zoo goed gewapend zijn als de veteranen van PARMA, FREDERIK DEN GROOTE en NAPOLEON. ²⁾ In de slagen van de toekomst zullen zich gevallen voordoen, waarin het, zooals HÖNIG zegt, „ganz gleichgültig (ist), ob diese „Schlacken” ein Repetir- oder ein Steinschloßgewehr oder eine Mistgabel führen”. Dergelijke gevallen zijn ook in Z.-A. niet zeldzaam geweest; wij noemen slechts de Hooglanderbrigade bij Magersfontein en HART's brigade bij Colenso, om van de Boeren na het gevecht bij Elandslaagte te zwijgen. ³⁾

Wanneer de cavalerie zich houdt aan het beginsel, dat haar steeds

¹⁾ BALCK. Taktik. II, blz. 142.

²⁾ „Explicquer comment sous TURENNE on pouvait tenir bien plus longtemps sous le feu qu'aujourd'hui. Explication simple: l'homme n'est capable que d'une quantité donnée de terreur. Aujourd'hui il faut avaler en cinq minutes ce que sous TURENNE on prenait en une heure.” ARDANT DU PICO. Etudes sur le combat, blz. 105.

³⁾ Zie ook BONNAL. L'Art nouveau en tactique, blz. 75 vgg. en blz. 109 vgg., alsmede Beiheft zum Mil. Wochenblatt. 1898. N°. 3.

door alle groote veldheeren is voorgehouden, n.l. verrassend en in de flank aan te vallen, dan lijdt het geen twijfel, of zij zal ook in later tijden op nieuwe overwinningen naast de reeds behaalde kunnen bogen. Hoe dikwijls zullen niet alle gesloten afdeelingen tot aanvulling van verliezen in de voorste, verspreide liniën zijn gebracht, zoodat de kwetsbaarheid der flanken grooter is dan ooit te voren, zooals bij Donkerhoek, waar de Engelsche cavalerie eene dunne, ver uitgebreide tirailleurlinie der Boeren in de flank vatte en oprolde. ¹⁾

Hoe eenzijdig men het in Z.-A. gebeurde veelal heeft voorgesteld, blijkt uit de feiten.

Wij hebben reeds gezien, met weik succes FRENCH den 15^{en} Februari 1900 ten N. van de Klipdrift chargeerde. Maar bovendien zien wij de Boeren, die toch volstrekt niet met den zelfden geest als de ruiters van CROMWELL, SEYDLITZ en MURAT bezielde waren, in de latere perioden van den oorlog tot de charge overgaan. BALCK verhaalt o. a., hoe den 30sten October 1901 de Boeren bij Brakenlaagte de Engelsche achterhoede aankeerden, waarbij zij twee stukken buit maakten, na de bedekking uit elkaar gereden te hebben, terwijl den 31sten Maart 1902 ± 1500 Boeren onder DE LA REY in verspreide orde te paard eene Engelsche colonne aanvielen en met succes. ²⁾ Ook noemen wij het interessante gevecht bij Rooival, op den 11^{en} April 1902. ³⁾ Eindelijk zij verwezen naar het artikel „Betrachtungen eines Offiziers der englischen berittenen Infanterie” in N°. 115 van den loopenden jaargang van het „Militär-Wochenblatt”. ⁴⁾

De vervolging. De Boeren trokken bijna overal terug, zonder dat de Engelsche cavalerie door een krachtig doorgezette vervolging de behaalde overwinning kon voltooien. De oorzaken hiervan zijn de volgende:

1. zeer tijdige ontruiming van de stelling;
2. de goede hoedanigheid van de paarden der Boeren, terwijl die der Engelschen ten gevolge van de lange zeereis, onvoldoende voeding, overmatige belasting en slechte marschdiscipline zeer veel hadden geleden;
3. in sommige gevallen, b.v. na de gevechten bij Belmont en aan de Modderrivier, de te geringe sterkte der Engelsche cavalerie;
4. gebrek aan doortastendheid bij de aanvoerders.

De ophelderingdienst. Zelfs bij de gewone oefeningen in vreedstijd zijn de verwachtingen omtrent de uitkomsten van den ophelderingdienst meestal te hoog gespannen; hoeveel te meer moeten zij dan in de werkelijkheid tegenvallen. Toch kwamen, alles te zamen genomen, nogal goede berichten van de Engelsche ophelderingscavalerie binnen en hun aantal zou bij eene scherper gestelde opdracht, betere opleiding,

¹⁾ Krijgswetenschap. Vertalingen en Overdrukken. 5^e Serie. N°. VI, blz. 40.

²⁾ Beiheft zum Militär-Wochenblatt. 1904, blz. 290.

³⁾ The Nineteenth Century and after. 1902, blz. 908.

⁴⁾ Zie ook: MAUDE. Cavalry: its past and future.

zoowel in den verkenningdienst als in het vuurgevecht te voet, en minder vrees voor verliezen, nog grooter geweest zijn.

AMERY, de schrijver van „The Times History” beschrijft vóór de Koninklijke Commissie het verkennen door de Engelsche cavalerie, als volgt:

„To get proper intelligence you ought to be losing a certain number of scouts every week; but, as I often saw myself, the scouts used to go out in the morning, after daylight, and ride till they saw the Boers in the distance or heard from Kaffirs that there were Boers there, and then they came back. That sort of intelligence is not worth much. A General ought to see that a certain number of his scouts get shot every day; that shows they are in proper touch with the enemy. There was in these matters no sort of judging of proportion on the part of Generals; it was considered dangerous to send a man out to scout the enemy's position if there was a chance of his getting killed, although that was not at all dangerous for the Army, being only one casualty; on the other hand, it was not considered very dangerous, as it ought to have been, to lead a whole division against an unreconnoitred position . . . .

I remember riding with the scouts round the base of Hlangwane Hill. We started in broad daylight, and came back early in the afternoon; we rode near the base of Hlangwane, and stopped at Kaffir kraals. We took a little precaution not to be seen, and we heard the Boers were on the hill, but if we had run any risks, it would have been perfectly easy to stay till nightfall and crawl up the side of Hlangwane Hill. It would have been perfectly easy, also, to go down the course of the Doornkop or Gomba Spruits, or to wade or swim across the Tugela at night”.¹⁾

Bij Colenso bijv. verloor de cavalerie op den linkervleugel slechts 2 man; dit bevestigt de woorden van AMERY.

Bereden infanterie. De Engelschen maakten op groote schaal gebruik van bereden infanterie, terwijl gedurende den oorlog hunne cavalerie in bereden infanterie werd omgezet. Hunne tegenstanders bestonden, zooals bekend is, nagenoeg geheel uit bereden infanterie. De hieruit geboren noodzakelijkheid om hunne infanterie snel te verplaatsen, voorts de slechte africhting van hunne cavalerie en van de tot aanvulling der groote verliezen gezonden paarden, die hoogstens voor transportmiddel geschikt waren, hadden eene tot dusverre niet geziene miskenning van den aard en de beteekenis van het ruiterswapen ten gevolge, hetgeen ongestraft bleef, omdat de Engelschen geen behoorlijk afgerichte cavalerie tegenover zich hadden.²⁾

¹⁾ Blauwboeken. II, blz. 466.

²⁾ „As regards cavalry as cavalry, in a war in which from the outset no regular cavalry was opposed to it, the lessons can be only incomplete”. HILDYARD vóór de Koninklijke Commissie. Blauwboeken. II, blz. 240.

Ten slotte bleek de natuur sterker dan de leer: de bereden infanterie nam langzaam maar zeker de eigenschappen van cavalerie aan: zij kleefde bij Colenso aan hare handpaarden en HANNAY attackeerde in het gevecht bij Paardeberg te paard. ¹⁾ Kolonel PILCHER, tijdens den oorlog commandant van eene afdeeling bereden infanterie, trad volgens zijne eigen verklaring op, als volgt:

Wanneer hij op de vijandelijke stelling gestooten was, begon hij sterke flankdekkingen, ieder ongeveer $\frac{1}{8}$ deel van de geheele sterkte, tot op ± 2.5 KM. uit te zenden. Eén vierde deel bleef voorloopig in reserve, waarbij de artillerie, die 's vijands stelling onder vuur nam. Zoodra dit vuur geopend werd, ging het overige, d. i. de helft der bereden troepen in verspreide orde en in galop vooruit, welke beweging door de flankdekkingen gevolgd werd. Het resultaat was, dat de Boeren niet in hunne stelling bleven, doch weken, zoodra de Engelschen tot op 350—450 M. genaderd waren. ²⁾

Op bovenvermelde wijze gebruikt men zeker geen infanterie, die over een sneller vervoermiddel dan gewone infanterie beschikt; cavalerie zou echter op geen andere wijze optreden.

De zelfde hoofdofficier vraagt zich af, wat de voorkeur verdient: of dat men aan de bataljons infanterie de beste elementen onttrekt om er eene slechte cavalerie van te maken, die noch rijden, noch paarden verzorgen kan, en dus een overgroot paardenverlies veroorzaakt, of dat men reeds in vreedetijd bestaande en zorgvuldig afgerichte regimenten dragonders en bereden infanterie heeft, met de sabel in plaats van met de bajonet gewapend? Het antwoord daarop is niet twijfelachtig, waarbij nog opgemerkt dient te worden, dat bereden infanterie met eene sabel gewapend en geoefend, in de practijk weldra niet van gewone cavalerie te onderscheiden zal zijn.

Vele Engelsche opper- en hoofdofficiëren, die op grond van hunne ervaring in Z.-A. eene omzetting van de cavalerie in bereden infanterie voorstaan, verlangen die bereden infanterie te bewapenen met eene sabel, of zooals sommigen, bovendien met eene bajonet, die, op het geweer geplant, bij den aanval te paard als lans zou dienen. Zij willen hunne bereden infanterie dus ook als cavalerie laten optreden en dat verlangen is alleszins verklaarbaar: alleen met een vuurwapen uitgerust, is bereden infanterie te paard even weerloos als rijwiel-infanterie op hare machines en als marcheerende artillerie. Geeft men haar een blank wapen om daarin te voorzien, dan gaat zij zich vanzelf gedragen als cavalerie.

Voor het overige meenen wij te mogen verwijzen naar hetgeen wij

¹⁾ Verscheidenen van HANNAY's ruiters geraakten in gevangenschap, omdat hunne paarden, hoewel gewond, nog kracht genoeg hadden om in 's vijands stelling door te dringen. Wel een bewijs voor de mindere „stopping power” der minimaal-kalibergeweren. Kriegsgesch. Einzelschriften. Heft 33, blz. 51.

²⁾ Some Lessons from the Boer War. 1903.

vroeger reeds over de cavalerie opmerkten en wij besluiten onze beschouwingen over dit wapen met den wensch, dat onze cavalerie zich door onvolledige en eenzijdige voorstellingen van het in Z.-A. gebeurde niet van de wijs zal laten brengen ¹⁾ en dat hare geringe sterkte evenmin invloed moge hebben op hare bevelhebbers als op CURÉLY, die met 5 eskadrons de overmacht bleek te hebben op de 30, die hij in 1814 bij Château-Thierry uiteenjoeg. ²⁾

De artillerie.

Verspreide of massa-opstelling. Aan de zijde der Boeren zien wij eene vrij zwakke, uit allerlei vuurmonden bestaande artillerie, die bovendien niet bijeengehouden, doch over de Commando's verdeeld werd. Zooals wij reeds opmerkten, moest elk Commando een kanon hebben, anders was men niet tevreden. Op zichzelf beschouwd, is eene dergelijke verspreiding voordeelig, daar zij eene gedekte opstelling mogelijk maakt, die dan ook meestal niets te wenschen overliet. Evenwel verzuimde men de artillerie onder eenhoofdige leiding te stellen, waardoor de verspreiding ontaardde in eene versnippering van krachten. Thans vuurde elk stuk, zooals de stukcommandant goed vond, en wanneer het er op aan kwam, gevoelde men zich natuurlijk in zijne geïsoleerde stelling veel te zwak om den strijd met de overmachtige Engelsche artillerie aan te binden. Het is dan ook onze overtuiging, dat de Boeren, bij eenhoofdige leiding van hunne artillerie, in ruime mate de vruchten van de zeer verspreide en dus gedekte opstelling hunner stukken zouden geplukt hebben, zelfs tegenover de veel sterkere Engelsche artillerie. Een sterk sprekend voorbeeld daarvan zien wij in het gevecht om den Spionkop op den 24sten Februari 1900. Zes kanonnen en pompom's concentreerden met succes hun vuur op één doel — de Engelsche troepen op den kop — hetgeen zij ongestoord konden doen, daar zij wegens hunne uiterst verspreide en gedekte opstelling door de Engelsche artillerie niet te vinden en dus ook niet te treffen waren.

Natuurlijk is eene eenhoofdige leiding bij eene verspreide opstelling zeer moeilijk en wij zijn dan ook geen voorstanders van eene min of meer gelijkmatige verdeeling van de beschikbare stukken over het gansche gevechtsfront. Echter is het verkeerd als een onveranderlijke regel te decreeteeren, dat de geheele artillerie in ééne groote stelling moet worden vereenigd, waartoe trouwens meestal geen voldoende ruimte aanwezig zal zijn. De oefeningen in vreedstijd moeten eene krachtige, eenhoofdige leiding bij eene gescheiden opstelling van de afdeelingen, en zelfs van de batterijen, mogelijk doen blijven, waartoe het gebruik van luidklinkende veldtelefonen en optische seinmiddelen noodzakelijk zal zijn.

¹⁾ Zooals na den oorlog van 1866, toen het 5^e Regt. Dragonders van het Nederlandsche Leger werd opgeheven. Krijgswetenschap. 1898—1899, blz. 337.

²⁾ CHERFILS. Essai sur l'emploi de la cavalerie, blz. 272.

Vuren op groote afstanden. Het vuren op zeer groote afstanden, door de Boeren veelvuldig toegepast, verdient als regel o. i. geen aanbeveling en is trouwens noch in Nederland, noch in Indië door de begroeiing van het terrein en door den atmosferischen toestand mogelijk. Het daaromtrent voorgeschrevene ¹⁾ heeft dan ook onze volle instemming; alleen zouden wij bedoelde paragraaf nog scherper gesteld wenschen. Het denkbeeld, dat de artillerie *het wapen voor het gevecht op groote afstanden* is, geeft allicht aanleiding tot eene hinderlijke schroomvalligheid om op betrekkelijk korten afstand van de tegenpartij in batterij te komen. Veel uitwerking hadden de Boeren van hun vuur op zeer groote afstanden niet; echter geraakten de Engelschen aanvankelijk wel eenigszins onder den indruk, dat hunne stukken door die van de Boeren „outranged” werden. Maar zij waren daar spoedig overheen en later zien wij meermalen de Engelsche artillerie op korten afstand van den vijand in stelling komen.

Pompom's. Behalve tegen de o. i. verkeerde opvattingen omtrent de beteekenis der cavalerie, moeten wij ons ook verzetten tegen de gevolgtrekkingen, die velen betreffende het gebruik van zeer lichte granaatkanonnen gemaakt hebben. Gedurende den oorlog werd hoog opgegeven van de uitwerking van de z.g. pompom's, zijnde automatische kanonnen van 3,7 cM., die brisante granaten van 0,454 KG. verschietsen. Als gevolg van een en ander heeft zich van velen eene ware pompomanie meester gemaakt, welke de meeningen omtrent de waarde van het GKT-schot op een dwaalspoor dreigt te leiden.

Oorspronkelijk hadden de Engelschen geen, de Boeren wel pompom's. Zij waren wel bij de zeemacht in beproeving geweest om te dienen tegen torpedobooten, doch niet aangenomen. BULLER verzocht er eenige te zenden, omdat zijne manschappen „were greatly frightened at the pom-poms”. ²⁾ Het Engelsche Legerbestuur gaf met lofwaardigen spoed aan deze aanvraag gehoor en deed de noodige bestellingen bij de Maatschappij VICKERS, SONS & MAXIM LD., waar men vernemen moest, dat de verlangde geschutsoort tot nu toe alleen bij de Boeren en bij de Chineezers in gebruik was. ³⁾ In het geheel werden er 49 uitgezonden en zij werden dan ook gebruikt, maar „I very seldom hit anybody with it” ⁴⁾; „I know we fired a tremendous number of pom-pom shells, and I am quite certain that they hit very few Boers” ⁵⁾; „I think their chief effect is their noise” ⁶⁾; enz. enz.

¹⁾ Exercitie-Reglement voor de Veld- en Rijdende Artillerie. II. Scholen te Paard. C. Het Gevecht, § 35. Reglement op de Exercitiën der Bereden-Artillerie (Indië). Scholen te Paard. Voorschrift voor het Gevecht, § 34.

²⁾ Blauwboeken. II, blz. 449. Verklaring van LORD ROBERTS.

³⁾ Blauwboeken. I, blz. 82.

⁴⁾ LORD METHUEN vóór de Kon. Commissie. Blauwboeken. II, blz. 128.

⁵⁾ Kolonel PLUMER als voren. Blauwboeken. II, blz. 341.

⁶⁾ Gen. Sir H. BRACKENBURY, als voren. Blauwboeken. I, blz. 84.

Wij vinden melding gemaakt van slechts enkele gevallen, waarin de Boeren succes met hunne pompom's behaalden. Zoo stelde een pompom in het gevecht aan de Modderrivier den mitrailleur van I. Scots Guards buiten gevecht, hetgeen in verband met de groote afmetingen van het voertuig zeker geen wonder is, evenmin als dat 2 pompom's bij Thabanchu twee regimenten lansiers in eene „wilde, radelooze vlucht" uiteen deden stuiven. Bij Colenso doodde het pompomvuur 12 artilleriepaarden en den 24sten Februari 1900 werkten zij mede bij de beschieting van den Spionkop. In beide laatste gevallen gaven zij flankerend vuur af. ¹⁾ Zonder twijfel had men den zelfden uitslag met de veel lichter te hanteeren en op te stellen mitrailleurs kunnen verkrijgen, terwijl de uitwerking van het hedendaagsche GKT.-vuur veel grooter geweest zou zijn. MAYNE merkt dan ook op: „The VICKERS-MAXIM „pom-pom" gun, so much used by the Boers, proved of little or no value for tactical purposes, that is, in promoting the demoralization of the enemy, but with its small bursting shell it is likely to prove an excellent rangefinder, allowance being made for its distance from the firing line. From all accounts, the pom-poms in South Africa barked a great deal, but bit very little".

De materiele uitwerking was derhalve zeer gering, hetgeen niemand verwonderen kan; echter zijn alle Engelsche officieren, die over dit onderwerp ondervraagd werden, eenstemmig in hun oordeel, dat de moreele uitwerking zeer groot was. De oorzaak daarvan schijnt de volgende te zijn:

De heldere dampkring in Z.-A. en de aard van den bodem maakten het mogelijk elken aanslag met de springwolk duidelijk waar te nemen, zoodat men zich zeer spoedig en gemakkelijk inschieten kon, wanneer het doel goed zichtbaar was. De tegenstander zag dus de schoten in zeer snelle opvolging ²⁾ zijne opstelling naderen en dat werkte met het eigenaardige geluid der schoten hoogst nadeelig op zijn moreel.

Bij de beoordeeling van den pompom zal men hem onwillekeurig vergeleken hebben met den Maxim-mitrailleur, waarmede hij, in beginsel, geheel overeenkomt, en dien hij, niettegenstaande zijne geringere vuursnelheid, in uitwerking overtreft, omdat hij springprojectielen verschiet. Hij is dan ook meer infanterie- dan artilleriewapen, zoodat Kapitein REICHMANN, die overigens, evenals zijn ranggenoot SLOCUM, zeer met hem ingenomen is, opmerkt: „There is no doubt of the effectiveness of this class of guns on the defensive, if the opposing artillery permits its employment for that purpose". ³⁾ Toch geven wij aan den gewonen

¹⁾ Lt.-Kol. MAYNE. The Infantry Weapon and its use in War, blz. 128. Krijgswetenschap. Vertalingen en Overdrukken. 5^e Serie. N°. VI, blz. 13.

²⁾ De pompom der Boeren was in staat 50 schoten per minuut te doen. Krijgswetenschap. 1901—1902, blz. 199.

³⁾ Wij cursiveeren. N°. XXXIII. Reports on Military Operations in South Africa and China, blz. 254. Zie ook blzn. 40, 246 en 255.

mitrailleur de voorkeur boven het automatische kanon van klein kaliber, waarvan de meerdere uitwerking niet opweegt tegen zijne mindere beweegbaarheid en grootere zichtbaarheid. ¹⁾

Op den duur staat ook de moreele uitwerking in nauw verband met de materieele. Blijft deze laatste onbeteekenend, dan moet de eerste afnemen, om ten slotte even onbeteekenend te worden. In deze meening worden wij bevestigd door hetgeen VILJOEN omtrent de pompom's opmerkt, n.l.:

„De Pom-pom of Nordenfeldt-Maxim speelde een groote rol in dezen oorlog; maar ik denk, dat men aan dit veldstuk een al te groote waarde heeft gehecht. Het pom-pom-kanon schopt een helsch lawaai op, wanneer het werkt en dit heeft misschien een demoraliseerenden invloed op den vijand; maar hier eindigen dan ook zijne deugden, want zijne uitwerking beteekent niets. Natuurlijk, bij gebrek aan betere stukken, moesten wij ons soms gelukkig achten in het bezit te zijn van een pom-pom en daarmee maakten wij dan zooveel mogelijk lawaai om 's vijands aandacht af te leiden.

„Ik ben van oordeel, dat de pom-pom in de toekomst spoedig plaats zal moeten maken voor een snelvuurkanon van grooter kaliber en dat verder kan schieten.” ²⁾

CALLWELL zegt in zijne „Tactics of to-day” op blz. 122: „.... it remains to be seen whether a somewhat undue importance has not been attached to a weapon, the terror caused by which when it was first brought into play gave place to indifference when the troops became accustomed to its fitful activity”.

MAYNE besluit zijne beschouwing met de woorden:

„If the pom-pom is to be used in future warfare, it will probably find its proper rôle as an infantry weapon, like the machine gun. ³⁾ It is a good rangefinder ⁴⁾ and that is just what the infantry is very much in want of. However, as at present designed and equipped, it requires

¹⁾ Gewicht van den Maxim-mitrailleur.....	27,50 KG.
„ „ „ bijbehorenden driehoet.....	23,50 „
„ „ „ mitrailleur met gevulden watermantel.....	31,00 „
„ „ „ bandvuller met vervoerkist.....	12,55 „

Vuursnelheid $\pm$ 500 schoten per minuut.

(Verslag der Commissie tot onderzoek van het mitrailleurvraagstuk. Ind. Mil. Tijdschrift. 1903. Extra-bijlage N°. 9, blzn. 8 en 35.)

Gewicht van het automatische kan. v. 3,7 cM. met sluitstuk.....	213 KG
---	--------

„ „ de affuit met schild.....	162 „
-------------------------------	-------

Vuursnelheid $\pm$ 300 schoten in de minuut (in den oorlog belangrijk minder).

(Volgens opgaven van VICKERS, SONS & MAXIM.)

De Skoda kanonnen van 37 mM. zijn wel veel lichter, maar hebben ook veel minder vuursnelheid (Krijgswetenschap. 1903—1904, blz. 899).

²⁾ VILJOEN, blz. 347.

³⁾ Engelsche uitdrukking voor mitrailleur.

⁴⁾ Wij cursiveeren.

too many horses (six) to make it really available for infantry work. ¹⁾

Wij zijn geenszins blind voor de voordeelen van een granaatkanon, b.v. voor de rijdende artillerie om in het cavaleriegevecht te kunnen medewerken. Het tempeeren der GKT. toch, is eene bewerking, die in de werkelijkheid niet altijd zonder fout geschieden zal en de nuttige werkingsfeer der GKT. is in hooge mate afhankelijk van de ligging van het springpunt, waarop de tempeering weer grooten invloed uitoefent. Evenwel heeft de vooruitgang der techniek ook in dit opzicht verbetering gebracht door de constructie der automatische tempeertoe-stellen, terwijl de schilden der nieuwere veldartillerie ontegenzeggelijk een kalmeerenden invloed op de bediening zullen hebben. En wanneer wij dan nog Generaal Sir G. H. MARSHALL, op grond van zijne ervaring, beslist hooren verklaren, dat de GKT. tegen levende doelen verre de voorkeur boven de G. verdient, ²⁾ meenen wij ook nu nog de GKT. als het hoofdprojectiel der artillerie te velde te mogen beschouwen.

Hiermede gelooven wij onze meening over de granaatkanonnen van klein kaliber, automatisch of niet, voldoende te hebben toegelicht. De strijd, dien de geschriften van den Pruisischen Generaal VON REICHENAU heeft veroorzaakt, zal menigeen nog versch in het geheugen liggen, evenals de nederlaag, die de vuurmonden, volgens zijne denkbeelden door de Rheinische Metallwaaren- und Maschinenfabrik vervaardigd, op de Zwitserische schietterreinen geleden hebben. Alleen herinneren wij nog aan het feit, dat de vertegenwoordiger der fabriek destijds ten slotte G. met tijdbuizen voorstelde. ³⁾

Schilden. In het bovenstaande wezen wij in het voorbijgaan op den kalmeerenden invloed, dien schilden op de bediening van het stuk hebben. Het zou gelijk staan met uilen naar Athene te dragen, wanneer wij hier nog eens de noodzakelijkheid van schilden voor het veldmaterieel gingen bepleiten. Toch willen wij erop wijzen, dat ook de Z.-A. oorlog het groote nut dezer dekkingsmiddelen heeft aangetoond. Men leze b.v. wat een ooggetuige, de schrijver der „Krijgskundige beschouwingen over den Oorlog in Z.-A.” ⁴⁾ daaromtrent opmerkt, terwijl de commandant der 37ste veldbatterij (houwitsers) op de voorwagens zakken medevoerde, die, na het innemen der stelling, met zand gevuld en op de aszitplaatsen gestapeld werden. ⁵⁾

Zware artillerie. Zooals uit het door ons gegeven overzicht van verschillende gevechten blijkt, kan men ook in den veldoorlog zonder groote bezwaren zwaar geschut medevoeren. De Engelschen, en de Boeren in nog meerdere mate, wisten hunne met talrijke ossen bespannen stukken van groot kaliber overal mede te nemen.

„....it was extraordinary the way in which the Boers could put a

¹⁾ MAYNE, blzn. 128 en 129.

²⁾ Blauwboeken. II, blz. 362. ³⁾ Internationale Revue. Aug. 1903. Beiheft 42.

⁴⁾ Krijgsw. Vertalingen en Overdrukken. 5^e Serie. N°. VI, blzn. 14 en 15.

⁵⁾ Mil. Wochenblatt. 1904. Nr. 13.

5 inch Creusot gun into a wagon and go off with it as if it was a sack of wheat".¹⁾

Na den oorlog hebben de Engelschen dan ook 3 zware batterijen bij de artillerie van een legerkorps ingedeeld.

De tactiek der verbonden Wapens.

Samenwerking van de drie wapens. Reeds vroeger wezen wij erop, dat de infanterie tot het uitvoeren van den aanval den krachtigen steun van het artillerievuur behoeft. Feitelijk leert de oorlog daaromtrent niets nieuws, maar de Engelschen hadden blijkbaar de lessen van vroegere oorlogen vergeten of nooit gekend; ook ten onzent hoort men al te dikwijls spreken van eene voorbereiding van den infanterieaanval door artillerievuur, als eene op zichzelf staande gevechtshandeling. Neen, de artillerie zendt hare GKT. naar den vijand, ter zelfder tijd, dat de tirailleurs der infanterie terrein winnen; zij houdt den verdediger in zijne dekkingen, waardoor de aanval vordert. Onder geen voorwendel mag zij haar vuur staken; zij vuurt tot het einde toe over de eigen infanterie, waarmede zij door vooruitgeschoven waarnemers verband houdt. Eene enkele te vroeg springende GKT. kan minder kwaad, dan de eigen infanterie bloot te stellen aan het vuur van eene niet-beschoten tegenpartij. Zoo lezen wij:

„De artillerie der Engelschen zweeg bij de aanvallende bewegingen der infanterie meestal te vroeg.

„Bij een aanval van onzen kant daarentegen vuurden de kanonnen der Boeren nog zonder ophouden en uren lang over ons heen, zelfs toen wij reeds op 150 M. en dichter tegenover den vijand lagen. De granaatkartetsen sprongen soms vlak boven ons, zonder dat iemand getroffen werd. Ik geloof, dat wij ook liever een paar verwondingen hadden gekregen, dan dat wij van dezen steun hadden moeten afzien.”²⁾

Bij den aanval op den Pietersberg zeide Kolonel KITCHENER, dat hij zijne artillerie twee, hoogstens drie te kort springende GKT. niet zou ten kwade duiden.³⁾

Oordeelt de Artie. Ct. het vuur ten slotte al te gevaarlijk voor de eigen infanterie, dan moet hij eenige van zijne batterijen bijtijds vooruitzenden naar nieuwe stellingen, waar het vuur door de voorwaarts gaande tirailleurs niet wordt gemaskeerd, waarna de overige batterijen zoo spoedig mogelijk volgen.

Aldus eene voortdurende en nauwe samenwerking tusschen infanterie en artillerie, niet alleen in oorlogstijd, maar ook in vreedstijd, zoodra het tijdperk der elementaire oefeningen van beide wapens voorbij is.

¹⁾ Blauwboeken. II, blz. 153.

²⁾ Krijgswetenschap. Vertalingen en Overdrukken. 5^e Serie. N°. VI, blz. 27.

³⁾ Beiheft zum Mil. Wochenblatt. 1904, blz. 279. Zie ook: CALLWELL. Tactics of to-day.

Gevechtsoefeningen der artillerie, waarbij de infanterie ontbreekt, of slechts verondersteld of gemarkeerd wordt, hebben niet meer dan eene zeer twijfelachtige waarde.

Het zelfde geldt voor het ruiterswapen. Wanneer de cavalerie de belangrijke rol wil spelen, die voor haar ook in de toekomst is weggelegd, dan behoort zij het verloop van het gevecht met de grootste aandacht te volgen en niet, zoodra het vuurgevecht begonnen is, zich ergens gedekt op te stellen.

Waar voor de behoeften van den oorlog de verschillende Wapens tot eenheden van hoogere orde worden samengevoegd, moet men met het organiseeren van die eenheden niet wachten tot oorlogstijd. Reeds in tijd van vrede moeten de commandanten van de verschillende onderdeelen, waaruit die eenheden bestaan, tot welk Wapen zij ook behooren, in *alle* opzichten ondergeschikt zijn aan den bevelhebber van het geheel.

De inleiding van het gevecht. Dat de Engelschen, niettegenstaande de weinige, door de cavalerie verschaftte gegevens, de inleidingsgroep achterwege lieten, dat zij den regel van NAPOLEON: „on s'engage partout et puis l'on voit" niet toepasten, hebben wij o. a. reeds bij het gevecht aan de Modderrivier geconstateerd. Nu de taak der cavalerie door de hedendaagsche wapening verzawaard is, is het inleidend gevecht meer dan ooit noodzakelijk.

De doorvoering van het gevecht. De wijze, waarop de Engelschen in de tweede periode van den oorlog hunne tegenstanders tot wijken brachten, geschiedde ongeveer naar het volgende recept:

Tegenover het front der Boeren werd eene lange, uiterst ijle linie ontwikkeld, terwijl afdelingen bereden troepen in een wijden boog een van de vleugels omtrokken en aldus de terugtochtlijn bedreigden, waarop de Boeren gewoonlijk bijtijds hunne stelling ontruimden. Die tijdige terugtocht was dan mogelijk door de werkeloosheid van de frontgroep. In plaats dat zij den vijand met nadruk aanviel en hem daardoor vasthield, totdat de omtrekkende groep hem den beslissenden slag kon toebrengen, vergenoegde zij zich met op grooten afstand een hevige vuur af te geven.

Men vergeete voorts ook vooral niet, dat een dergelijk optreden alleen tegenover een lijdelyken vijand, als de Boeren, geen gevaren oplevert. Een meer actieve tegenstander zou zeker niet nagelaten hebben de ijle en werkeloze frontgroep te doorbreken.

Initiatief. Na al hetgeen over dit hoogst belangrijke onderwerp geschreven is, kunnen wij volstaan met de volgende aanhalingen aan onze lezers ter overweging te geven:

„Niemand is bevoegd de in dit voorschrift aan een ieder gelaten vrijheid van handelen op eenigerlei wijze te beperken.” 1)

„Success in war cannot be expected *unless all ranks have been trained in peace to use their wits*. Generals and commanding officers are, therefore, not only to encourage their subordinates in so doing by affording them constant opportunities of acting on their own responsibility, but they will also check all practices which interfere with the free exercise of the judgment, and will break down, by every means in their power, the paralysing habit of an unreasoning and mechanical adherence to the letter of orders and to routine, when acting under service conditions.” 2)

Dat zij zoo!

Uit den aard der zaak matigen wij ons geenszins aan, te denken in ons overzicht volledig te zijn geweest of een onbetwistbaar oordeel te hebben geveld. Te dikwijls gevoelden wij gedurende de bewerking, hoe vele gegevens ons nog ontbraken. Wij zullen ons echter reeds voldaan rekenen, wanneer onze studie anderen mocht hebben opgewekt, om het vele merkwaardige uit dezen oorlog nader te bestudeeren.

J. C. PABST,

*Eerste-Luitenant der Artillerie bij het
O. I. Leger.*

C. C. DE GELDER,

Eerste-Luitenant der Infanterie.

1) Voorloopig Voorschrift op den Velddienst voor het N. I. Leger. 1902.

2) Combined Training (Provisional). 1902. Voorbericht. De cursiveering is van ons.

VERBETERING.

Blz. 822, regel 13 v. o. *staat*: den 10^{en} Februari; *lees*: den 8sten Februari.

„ 898, onder 1ste Brigade (PORTER) *staat*: 2, *lees*: 3 rijdende batterijen.

**Verbetering van den financieelen en moreelen
toestand der onderofficieren en mindere
militairen — vrijwillig dienenden —
noodzakelijk!**

Een leger, wil het aan zijne roeping, de verdediging van het vaderland, beantwoorden, moet in de eerste plaats goed geoefend zijn. Om dit te bereiken, behoeft men een in alle opzichten bekwaam officierskorps, in welks bezit wij ons in het bijzonder mogen verheugen, maar daarenvens hebben wij noodig een voor zijne taak — waaronder de vorming van den recruit tot een bruikbaar soldaat eene eerste plaats inneemt — geschikt korps onderofficieren. De officier heeft buiten kijf, door leiding en toezicht op de oefeningen van den recruit, zeer veel invloed op zijne vorming, maar toch niet in de zelfde mate als de onderofficier, en in zeker opzicht ook de korporaal, die steeds met en bij den soldaat zijnde, beter het karakter en het bevattingsvermogen van ieder individu, dat aan zijne zorg is toevertrouwd, kan leeren kennen, en daarnaar zijn onderwijs zoo kan inrichten, dat hij daarvan de beste vruchten kan verwachten. Het is lang geen gemakkelijke taak om een recruit — bijv. een milicien uit den achterhoek van Drenthe of Overijssel — tot een bruikbaar veldsoldaat te vormen. Er behoort veel tact, menschenkennis en vooral geduld toe om zulk een boerenjongen al die vreemde zaken en woorden, waarvan hij vroeger nooit heeft gehoord, begrijpelijk te maken en in zijn brein te doen opnemen. Wij hebben gezegd „geduld”. Door geduld te oefenen toch, verkrijgt men de gunstigste resultaten, men voorkomt daardoor opwinding, die aanleiding zou kunnen geven, tot het bezigen van beleedigende of onaangename uitdrukkingen tegen den recruit, hetzij vrijwilliger of milicien, iets dat ten strengste vermeden moet worden. Men mag nooit vergeten, dat ieder militair recht heeft op eene menschaardige behandeling door al zijne meerderen, en vooral, dat de milicien, door de wet *gedwongen* wordt, zich een bepaalden tijd aan den militairen dienst te wijden. Dit is een offer, dat hij, volgens de bepalingen der Grondwet, aan het vaderland moet brengen, en het is daarom plicht van iederen meerdere hem in het brengen van dat offer de behulpzame hand te bieden en hem den dienst in het leger zoo aangenaam mogelijk te maken; schimpwoorden en beleedigende uitdrukkingen moeten worden vermeden, zij vernederen veel meer hem, die ze bezigt, dan dengene, tegen wien zij gericht worden.

Heeft de onderofficier, wat zijn gedrag betreft, tegenover den mindere zekere plichten te vervullen, de zelfde plichten rusten op den officier tegenover den onderofficier — en verdere minderen —, want ook zij hebben recht op eene humane en welwillende behandeling. Is de onderofficier nalatig in het vervullen zijner plichten, de wettige middelen zijn daar, om daaraan paal en perk te stellen, maar men berispe hem niet in ruwe of krenkende termen en vermijde vooral hem in tegenwoordigheid zijner minderen zijne tekortkomingen te verwijten.

Men spreekt nog wel eens over het tijdperk van het zoogenaamde ijzeren régime, waarbij dan de ruwe behandeling, ja zelfs mishandeling van officieren tegenover onderofficieren en minderen, hoog worden opgehaald. Behalve de overdrijving, die daarin schuilt, vergeet men echter daarbij, dat in dien tijd het leger in vreedstijd uit vrijwillig dienende soldaten bestond, die nu juist niet allen brave Hendrikken waren, waardoor vanzelf de tucht strenger gehandhaafd moest worden, anders sprongen zij uit den band. Wel wettigt dit natuurlijk geen ruwe behandeling tegenover den mindere, maar men mag het toch als eene verzachtende omstandigheid doen gelden. Die vrijwilligers hadden evenwel ook hunne goede zijde. Bij de opkomst der miliciens (eerste oefeningstijd 3 maanden) waren zij de rechterhand der sectie- en escouade-commandanten bij het in orde brengen van kleeding en wapenen, in een woord, in alle kleine kazernediensten hielpen zij den rekrut te recht.

Persoonlijk hebben wij een gedeelte van die ijzeren periode in verschillende graden medegemaakt (van 1839—1848) en nooit hebben de minderen, onderofficieren en manschappen, te klagen gehad over onheusche behandeling hun door hunne officieren aangedaan, maar wel werd elk vergriep tegen de krijgstucht, hoe gering ook, onvoorwaardelijk gestraft. De zelfde getuigenis zouden wij niet van het kader onderofficieren en korporaals willen afleggen. De onderofficieren, vooral de ouderen, die den oorlog tegen België hadden medegemaakt, traden vaak wel wat ruw tegen den milicien op, waarop toen niet te nauw getet werd, doch elke handtastelijkheid of mishandeling werd, bij ontdekking, streng gestraft. Wij hebben bijv. een onderofficier, die, in een staat van opgewondenheid, een milicien een klap met de sabel gegeven had, waardoor bij ongeluk een onbeduidend bloedend wondje ontstond, door den krijgsraad tot twee jaren gevangenisstraf zien veroordeelen. Men spreke dus niet meer van het ijzeren régime van voorheen, want dat régime bestaat nog in volle kracht, en wanneer men het heden met het verleden zou willen vergelijken, dan gelooven wij, dat die vergelijking niet in het voordeel van het heden zou uitvallen, vooral wanneer men daarbij in aanmerking neemt de tijdsomstandigheden, waarin men toen leefde, en de weinige beschaving van het mindere personeel. Wij hebben toen ter tijd onderofficieren gekend, die nauwelijks hunne naamteekening konden zetten.

Is dus een zoo wel practisch en theoretisch, als moreel goed gevormd kader onderofficieren een eerste vereischte, dan is het ook de eerste plicht van den officier, er toe bij te dragen, dat wij steeds over zulk een korps kunnen beschikken. Door daartoe al zijne krachten in te spannen, oefent ook hij indirect op de geoefendheid van den soldaat in het bijzonder, en dus op die van het leger in het algemeen, een zeer grooten invloed uit. Of wij nu over een korps onderofficieren kunnen beschikken, dat de bovengenoemde eigenschappen in die mate bezit, dat wij het met gerustheid de militaire opvoeding van den milicien kunnen toevertrouwen, zouden wij niet gaarne onderschrijven. Wij zien toch te dikwijls, dat eene zekere ruwheid tegenover den mindere nog niet geheel uit het leger verdwenen is, en alle wetten en voorschriften zijn niet in staat daarin verandering te brengen, wanneer ook niet de moreele opvoeding van den aspirant-onderofficier ter hand wordt genomen en, zooals tot nu toe het geval is, in hoofdzaak alleen op bekwaamheid gelet wordt. Alleen door het moreel van den onderofficier te verhoogen, zal de ruwheid vanzelf verdwijnen.

Om nu ten allen tijde over een voor zijn taak berekend kader onderofficieren te kunnen beschikken is ten eerste eene goede opleiding, waarvan wij hierboven de richting hebben aangegeven, tot den graad van onderofficier noodig, waarmede die van soldaat tot korporaal in het nauwste verband staat.

Ten tweede komen vooral in aanmerking de vooruitzichten van den onderofficier en korporaal. Een ieder, die met den toestand in dat opzicht bekend is, zal moeten toegeven, dat die vooruitzichten niet schitterend zijn; de graad van adjudant-onderofficier, en ook die van sergeant-majoor, zijn slechts voor enkelen te bereiken; voor de meesten is de graad van sergeant of fourier de bâton de maréchal; voor den korporaal is de kans om tot onderofficier bevorderd te worden even ongunstig. Na een met goeden uitslag afgelegd examen moeten de candidaten soms nog twee of meer jaren wachten, voor zij tot onderofficier bevorderd kunnen worden, zoodat men er reeds toe is overgegaan, hun den titularen graad van sergeant te geven met eene toelage van 25 cent per dag, om hen niet al te zeer te ontmoedigen. Het is wel te begrijpen, dat door zulke toestanden, de lust om zich aan den militairdienst te wijden, niet wordt aangemoedigd, en dat de leden van het kader, zoo zij maar eenigszins kans zien om in de burgermaatschappij eene betrekking machtig te worden, het leger verlaten, hetgeen hen thans, door de nieuwe bepaling in de pensioenwet voor de minderen opgenomen, gemakkelijk gemaakt wordt.

Vele onderofficieren, die 15 of meer jaren dienst tellen, hebben daarvan dan ook reeds gebruik gemaakt, en liever met een klein pensioen den dienst verlaten, in de hoop eene burgerlijke betrekking te verkrijgen, dan verder in den militairdienst voort te sukkelen, zonder noemenswaardig vooruitzicht op eene verbetering van hunne maatschappelijke en financieele positie. Deze maatregel evenwel kan goed

werken, wij zouden zelfs het aantal dienstjaren, waarop het recht van pensioen een aanvang neemt, op twaalf willen stellen, maar daartegenover zou men dan ook den militairen stand begeerlijker moeten maken, vooral voor zooveel het financieele betreft, waarop wij later terugkomen. Doet men dit niet, dan blijft die maatregel slechts een palliatief, want teleurstelling blijft voor die onderofficieren in vele gevallen niet uit. Burgerlijke betrekkingen zijn zoo maar niet voor het grijpen, enkelen mogen slagen, het gros zal zijne verwachtingen niet bevredigd zien, en de oude toestand keert dan weder terug.

Om nu in dezen vicieusen toestand verbetering te brengen, zou men de volgende maatregelen kunnen nemen: elk onderofficier, van welken graad ook, *moet* na 24 jaren actieven dienst, dus op $\pm$ veertigjarigen leeftijd, in eene sedentaire militaire betrekking overgaan. ¹⁾ Ook ten aanzien van de korporaals en soldaten, en daarmede gelijk gestelden, zou de zelfde regel gelden. Aan ieder militair wordt, naar zijn graad en bekwaamheid, eene betrekking aangewezen op eene vaste bezoldiging, welke — afhankelijk van den graad van den betrokken persoon en voor alle betrekkingen gelijk — zoo hoog gesteld zou moeten worden, dat zij ten naasten bij overeenkomt met die, welke hij in actieven dienst genoot. De jaren, in zulk eene betrekking doorgebracht, worden tot het 55ste levensjaar bij de bepaling van het pensioenbedrag als werkelijken dienst in rekening gebracht. Op 55-jarigen leeftijd wordt hij met recht op pensioen onvoorwaardelijk ontslagen.

Men zou ons nu de vraag kunnen stellen, waar die betrekkingen te vinden zouden zijn, om al de rechthebbenden te kunnen plaatsnemen. Deze vraag is niet moeilijk te beantwoorden; er zijn betrekkingen genoeg aan te wijzen, waarin zij kunnen optreden, bijv. als schrijvers bij het Departement van Oorlog, bij de korpsen, diensten en inrichtingen, als bode, portier, enz. bij het departement, als ordonnansen bij generaals, regimenten, enz., voor welke laatste betrekkingen thans actief dienenden worden gebezigd; als administrateur van kleine hospitalen en garnizoens-kleedingmagazijnen; bij slachterijen en broodbakkerijen; als conducteur der artillerie; bij artillerie-magazijnen; in parken bij de bereden artillerie, enz., te veel om te noemen, doch vooral bij de landweer zouden zij in verschillende betrekkingen goede diensten kunnen bewijzen. Hiervan zou het gevolg zijn, dat er aanhoudend opschuiving in de verschillende graden plaats vond en ieder onderofficier, daarvoor geschikt, in een hooger graden geplaatsd zou kunnen worden, terwijl het actieve leger steeds over een jeugdig, naar lichaam en geest goed ontwikkeld onderofficierskorps zou kunnen beschikken. Door de aanhoudende mutatiën bij de onderofficieren wordt de kans voor den korporaal om tot onderofficier bevorderd te worden meer normaal, terwijl hij stellig niet zoo lang, als hierboven is gezegd, op eene vacature

¹⁾ Men kan hem ook vroeger in zulk eene betrekking plaatsnemen.

zal behoeven te wachten, hetgeen zeer zeker het dienst nemen bij het instructie-bataljon zou ten goede komen.

Het recht op pensioen van den minderen militair, wanneer hij het in de wet bepaalde minimum aantal dienstjaren, dat recht op pensioen geeft, gediend heeft, blijft natuurlijk gehandhaafd, alleen verliest hij het recht tot het bekleeden van eene der bijzondere militaire betrekkingen, waarvan er eenige hierboven genoemd zijn.

In het nauwste verband met het bovenvermelde, staat eene grondige herziening van de tabel der pensioenen. Zooals die thans geregeld zijn, zijn zij slechts even voldoende, zoo niet onvoldoende, om in het onderhoud van den minderen militair en zijn gezin te voorzien, en geven zij hem zeker niet de middelen om naar den stand, waartoe hij behoort, te blijven leven.

Hieronder volgt een voorbeeld, hoe wij deze aangelegenheid geregeld zouden willen zien. Den minderen militair moet niet na 15 jaren, zooals thans in de wet bepaald is, maar na 12 jaren actieven militairen dienst recht gegeven worden op een minimum-pensioen, dat voor elk jaar meerderen dienst, met eene zekere som progressief verhoogd moet worden, bijv. een sergeant, om ons bij dien graad te bepalen, moet na *twaalf* jaren actieven militairen dienst recht gegeven worden op een minimum-pensioen van *f* 140; voor elk jaar langeren dienst tot *achttien* jaren *f* 15.—; van *achttien* tot *vierentwintig* jaren dienst *f* 20.— en van *vierentwintig* tot *dertig* jaren *f* 25.— verhooging per jaar, zoodat hij na dertig jaren militairen dienst een pensioen geniet van $\pm$ *f* 500.— 's jaars. Wanneer hij *zes* jaren in den graad heeft gediend, waarnaar het pensioen berekend moet worden, wordt hem boven het pensioen, waarop hij recht heeft, *een tiende* gedeelte van dat pensioen als verhooging toegekend; voor elk jaar, dat hij langer den zelfden graad heeft bekleed, wordt het pensioen nog met *een zestigste* deel verhoogd; de geheele verhooging mag echter over niet meer dan *twaalf* jaren en derhalve tot geen hooger bedrag dan *een vijfde* van het pensioen, waarop de belanghebbende recht heeft, worden vastgesteld. Het pensioen van den sergeant of fourier kan dus klimmen tot een maximum van *f* 600.— per jaar, dat op 46-jarigen leeftijd kan verkregen worden.

Bij het reservekader heeft men den graad van vaandrig of kornet ingevoerd, zou het nu niet rationeel zijn, dien graad ook bij het vrijwillig dienend kader onderofficieren in te voeren, door bij elke compagnie, eskadron of batterij van alle wapens en korpsen, ook bij de regiments- en bataljonsstaven, in een woord overal waar thans adjudanten-onderofficier zijn ingedeeld, een vaandrig of kornet te benoemen, en den graad van adjudant-onderofficier op te heffen? Ons dunkt, dat dit een goede maatregel zou zijn; behalve dat hiervan eene lotsverbetering van den onderofficier het gevolg zou wezen, zou het voor hem een prikkel kunnen zijn, om zijn ijver te verdubbelen en zijne militaire kennis uit te breiden en daardoor zijne geschiktheid voor den mili-

tairen dienst te verhoogen. Door den staf van een bataljon infanterie met een adjudant-onderofficier (vaandrig), een sergeant-scherpschutter, een sergeant-onderwijzer en elke compagnie met een sergeant dienstdoend luitenant, dus 4 per bataljon, te verminderen, zijn de kosten voor de vaandrigen meer dan gedekt.¹⁾ Bovendien kunnen deze vaandrigen of kornetten een luitenant per compagnie, eskadron of batterij vervangen, hetgeen eene niet te verwerpen bezuiniging zou geven van $\pm 2\frac{1}{2}$ ton gouds.

Een ieder, die der zake kundig is, zal ons moeten toegeven, dat de tweede adjudant-onderofficier bij de staven der bataljons infanterie vrij wel als het vijfde rad aan een wagen beschouwd kan worden, terwijl de betrekkingen van sergeant-scherpschutter en van sergeant-onderwijzer, haar recht van bestaan hebben verloren, nu het onderrecht der compagnieën in handen der compagniescommandanten is overgegaan, en dus zonder nadeel voor den dienst opgeheven kunnen worden.

In de derde plaats is het een dringende eisch van den tijd, dat in het lot der weduwen en weezen wordt voorzien. Het moet toch voor den man en vader eene pijnlijke gedachte zijn, om vrouw en kinderen onverzorgd achter te moeten laten. Wij weten wel, dat het eene moeilijke zaak is, dit vraagstuk tot oplossing te brengen, maar wat moeilijk is, is daarom nog niet onmogelijk, terwijl bovendien het pensioen- of verzekeringsvraagstuk vrijwel opgelost is, en er gegevens genoeg zijn, die men raadplegen kan, om ook deze zaak tot een goed einde te brengen. Hoe eerder deze zaak geregeld is, des te beter, want elke dag wachters brengt nieuwe offers, in den vorm van weduwen en weezen, welke aan armoede en gebrek blootgesteld worden. Dat er „periculum in mora” is, bewijst wel, dat in een zeker garnizoen drie minderen, door den dood aan hunne gezinnen ontrukkt, deze onverzorgd achterlieten.

In het pensioen- of verzekeringsvraagstuk zijn wij leek, en dus onbevoegd eenig voorstel te doen, maar toch zouden wij willen vragen, of het niet op den weg der Regeering zou liggen om hier de helpende hand uit te strekken, al ware het alleen maar om gedurende een zeker aantal jaren, jaarlijks eene zekere som in het pensioenfonds te storten, tot het vormen van een grondkapitaal. Hierdoor zou al veel gewonnen zijn, want men vergete niet, dat hooge premiën of contributien de financiële krachten der mindere militairen zouden te boven gaan. Eene

1) Bestaande regeling, zakgeld, voeding, reserve en brood:

2 adjudanten-onderofficier	à f 876.—	= f 1752.—
2 sergeanten (scherpschutter en onderwijzer).....	„ „ 529.25	= „ 1058.50
4 sergeanten d.d. luitenant te velde.....	„ „ 602.25	= „ 2409.—
		<u>f 5219.50</u>

voorgestelde regeling gemiddeld:

5 vaandrigen.....	à f 900.—	= f 4500.—
dus minder voor de voorgestelde regeling		f 719.50

contributie van 4 à 5‰ van hun inkomen is zeer zeker een maximum, waarvan de helft als doorlopende en de wederhelft als gewone contributie beschouwd zou kunnen worden; aan de eerste contributie zouden ook de ongehuwden onderworpen moeten worden; het woord „Solidariteit” is hier op zijne plaats.

Ten vierde. Verhooging van het zakgeld der mindere militairen en van de vergoeding voor voeding aan onderofficieren.

Dat het zakgeld en de vergoeding voor voeding van onderofficieren, om ons voor het oogenblik hierbij te bepalen, voorziening vereischt, zal wel niemand willen ontkennen, die met het volgende budget van een ongehuwd sergeant of fourier der infanterie heeft kennis gemaakt.

Het zakgeld bedraagt 57, de vergoeding voor voeding 25 cent daags, te zamen 82 cent; bovendien wordt nog te goed gedaan 13 cent daags voor kleeding (deze toelage wordt intusschen niet uitbetaald, maar in de creditzijde van de reserve-rekening geboekt), een ration brood en natuurlijk vrij logies. Die 82 cent nu wordt verminderd met ± 45 cent voor voeding — ontbijt en middagmaal —, en met ± 5 cent per dag voor wasch- en scheerloon (f 1.50 in de maand); de rekening wordt dus $82 - (45 + 5) = 32$ cent. Heeft men bij ongeluk schuld op zijne reserve-rekening, hetgeen gemakkelijk gebeuren kan, want de toelage is onvoldoende ¹⁾, dan wordt nog 15 cent daags — in het eerste jaar 10 cent — van het zakgeld gekort. In den regel zorgt dus de onderofficier ervoor geen schuld op zijne reserve-rekening te hebben, door aanschaffing van lijfgoederen en reparatie aan schoeisel voor eigen rekening te doen plaats hebben, dus ten koste van het zakgeld. Brengt men die kleine uitgaven, welke van het zakgeld betaald moeten worden in rekening, dan slinkt dit tot ± 20 cent daags, waarover hij voor zijn menus plaisirs te beschikken heeft. Na 3 jaren dienst als onderofficier, wordt zijn zakgeld met 10 cent daags vermeerderd, waardoor het overschot van het zakgeld tot ± 30 cent per dag wordt verhoogd, en na zes jaren dienst als onderofficier volgt eene tweede verhooging van 30 cent, waardoor dit overschot op ± 60 cent gebracht wordt, altijd wanneer hij zorgt, niet aan korting op het zakgeld voor schuld op zijne reserve-rekening onderworpen te worden. Voor een ongehuwd onderofficier is dit eenigszins voldoende, maar in den regel is een onderofficier, die zes jaren in dien graad gediend heeft, reeds lang verloofd, in het vooruitzicht na het verstrijken van die zes jaren te mogen huwen en zoodra dat tijdstip is aangebroken, wacht hij geen oogenblik om in het huwelijk te treden. Nu kan men wel zeggen: dan moet hij maar niet trouwen, maar de Regeering zelf heeft dit uitgelokt, door aan elk onderofficier het recht te geven om, wanneer hij aan de evengenoemde voorwaarde voldoet, in het huwelijk te treden. Op dat tijdstip

¹⁾ Het ware te wenschen, dat de kleeding en de uitrusting aan vrijwillig-dienenden, evenals aan dienstplichtigen, geheel voor rekening van het Rijk verstrekt werden.

heeft dan de sergeant of fourier een inkomen van 97 cent zakgeld met 25 cent vergoeding voor voeding, dus te zamen *f* 1.22; daarvan moeten nu twee personen leven, terwijl het in den regel niet lang duurt, of het gezin vermeerdert. Men kan dus zeer goed berekenen, dat in zoo'n huishouden geen overvloed heerscht en daar schraalhans keukenmeester moet zijn. Het is ons dan ook altijd een raadsel geweest, hoe men met dat bedrag in een huishouden met soms drie en meer kinderen kan rondkomen; wij zien het, maar wij doorgronden het niet! Dat inkomen behoudt de onderofficier nu tot het einde, tenzij hij bij toeval tot een hooger grad bevorderd wordt, waartoe de kansen zeer gering zijn, zoolang men blijft voortgaan, de titularissen in den dienst te laten vergrijzen. Wij hebben opgemerkt, dat, na de invoering der herziene pensioenwet voor mindere militairen, hierin eenige verandering ten goede is gekomen, maar wij hebben het hierboven reeds gezegd, het is geen blijvende verbetering, omdat het Rijk niet voor eene betrekking zorgt, en bovendien brengt het geen verbetering in de werving.

Men zal ons moeten toestemmen, dat bovenvermelde positie, vooral wat de financiën betreft, voor den sergeant en fourier al zeer weinig bemoedigend is. Altijd op het zelfde karige salaris te moeten blijven voortsukkelen, met het vooruitzicht om met een nog kariger pensioen uit den dienst te worden ontslagen, maakt moedeloos en werkt ongunstig op het waarnemen van de dienstverplichtingen, strekt dus ten nadeele van den dienst zelf. Men wil steeds den stand van onderofficier opheffen en spreekt altijd van den fatsoenlijken, eervollen stand van onderofficier, wat hij ook is, maar men onthoudt den onderofficier de middelen om in dien stand te kunnen leven; men geeft hem een loon, niet veel hooger dan hetgeen een gewoon arbeider geniet.

Hierboven hebben wij reeds vermeld, dat de onkosten voor ontbijt en middagmaal voor den onderofficier per dag $\pm$ 45 cent bedragen; hieronder is echter begrepen, het vernieuwen en herstellen van tafelgoederen, vernieuwen of aanvullen van het eetservies en de verdere keukengereedschappen; men mag dus aannemen, dat aan de onderofficierstafel geen luxe heerscht. Nu zou men zeggen, daar het Rijk in de voeding van den korporaal en van de minderen voorziet, zal zulks ook wel op den onderofficier van toepassing zijn; men heeft echter buiten den waard gerekend. In dit geval wordt de onderofficier met den soldaat gelijk gesteld en ontvangt hij, in plaats van het volle bedrag der kosten voor voeding, evenals de soldaat, slechts 25 cent terug. Deze maatregel mag nu administratief regelmatig en gemakkelijk zijn, billijk schijnt hij ons niet toe. Wij zijn van meening, dat de uitgaven voor de voeding c. a., evenals die voor den soldaat, geheel door het Rijk gedragen moeten worden en niet zooals dit thans plaats vindt, slechts gedeeltelijk, want dan is een zakgeld van 57 cent slechts eene fictie, daar dit feitelijk slechts 37 cent bedraagt. Door het maximum der uitgaven voor voeding van de onderofficieren op 40 à 45 cent te bepalen, voorkomt men alle weelde en de ongehuwde onderofficier zou

geheel over het hem toegekende zakgeld kunnen beschikken, terwijl de gehuwde zijn inkomen met 15 à 20 cent per dag verhoogd zou zien.

Wij hebben hierboven reeds gezegd, dat het altijd voor het zelfde salaris te moeten blijven werken tot het einde toe, zonder eenig vooruitzicht op verbetering van financieele positie, weinig gunstig op het plichtbesef zal werken. Dit moet wel niet zijn, maar financieele zorgen zijn in den regel moeilijk te dragen, op bevordering behoeft, zooals wij reeds aangetoond hebben, niet gerekend te worden, de titularissen, die de hoogere graden bezet hebben, blijven doordienen, tot zij met pensioen ontslagen worden, of tot er zich eene burgerbetrekking voordoet, waarin zij geplaatst kunnen worden.

Om hierin nu te voorzien zou regelmatig na een zeker aantal dienstjaren in den graad, *waarin men dient*, eene verhooging van zakgeld toegekend moeten worden. Bijv., men zou de verhooging, zooals die thans voor den sergeant-majoor, den sergeant en den fourier geregeld is, kunnen opheffen en aan alle onderofficiersgraden om de *drie* jaren tot en met *twaalf* jaren dienst in den graad, dien men bekleedt, eene verhooging van 15 cent daags kunnen toekennen. Het aanvangs-zakgeld zou met 3 cent daags voor elken graad verhoogd kunnen worden om het tot eene ronde som te maken.

Wat nu het zakgeld der korporaa's en der soldaten — onder deze laatsten worden ook de tamboers en hoornblazers begrepen — betreft, dit zou bijv. met *vijf* cent per dag verhoogd en dus gebracht kunnen worden op resp. 25 en 15 cent, namelijk voor de infanterie, en naar rato ook voor de overige wapens en korpsen, wanneer mocht blijken, dat die verhooging noodzakelijk is. Deze verhooging is zeer gewenscht, want men mag niet vergeten, dat de voeding, ofschoon zeer goed, niet geheel aan de behoefte van den soldaat of korporaal, meestal jeugdige menschen met gezonde magen, voldoet en er altijd nog levensmiddelen bij gekocht moeten worden. De tijdruimte tusschen het middagmaal en de morgensoep is te groot, dan dat een jongmensch, met gezonden eetlust, in dien langen tusschentijd niet de behoefte zou gevoelen, om nog eenig voedsel tot zich te nemen.

Evenals aan den onderofficier, zou ook aan de korporaa's en soldaten c.s. eene verhooging van zakgeld na 3, 6, 9 en 12 jaren dienst ¹⁾ toegekend moeten worden, welke verhooging op *vijf* cent daags bepaald zou kunnen worden. Verder behoeft men niet te gaan; wanneer toch een soldaat of korporaal den graad van onderofficier in twaalf jaren niet heeft kunnen bereiken, waartoe hij volgens het boven aangegeven stelsel zeer zeker gelegenheid zou gehad hebben, dan kan men met zekerheid aannemen, dat de betrokken persoon verstandelijk niet genoeg ontwikkeld is, om zich de kennis, die vereischt wordt om tot onderofficier bevorderd te worden, eigen te maken. Men zou hem dan uit den actieven dienst kunnen verwijderen, door hem in de eene of

¹⁾ Als korporaal en soldaat te zamen.

andere betrekking te plaatsen, bijv. op de bataljons-wapenkamer, bij de artillerie-magazijnen en bij de parken bij de bereden artillerie; als kok bij de onderofficiers- en soldatenmenages; als werker in de kazerne tot reiniging van het kwartier, enz.; men zou dan deze militaireren de vergunning kunnen geven om te huwen met 75 cent verhooging van zakgeld per dag. De hier genoemde betrekkingen, ofschoon er nog wel vele anderen zullen zijn, zijn stellig voldoende om de weinigen, die daarvoor in de termen zullen vallen, te kunnen plaatsen.

Wij hebben in het bovenstaande de infanterie tot basis genomen; het zal evenwel niet gezegd behoeven te worden, dat het voorgestelde ook op de overige wapens en korpsen van toepassing is, terwijl het ontslag uit den actieven dienst alleen op de combattanten van toepassing is, en niet op non-combattanten, als: smeden, timmerlieden, schoenen- en kleermakers, in een woord alle werklieden en daarmede gelijk gestelden, wier betrekking zeer goed als eene sedentaire beschouwd kan worden en wier salaris bovendien op eene andere wijze geregeld dient te worden. ¹⁾

Wij hebben hierboven gesproken van den graad van vaandrig en kornet; eenige toelichting op dien graad komt ons niet overbodig voor.

De vaandrig of kornet komt in de plaats van den adjudant-onderofficier en treedt op als dienstdoend luitenant bij de compagnieën, de eskadrons en de batterijen, zoowel in vredes- als in oorlogstijd, terwijl de graad van sergeant-majoor titulair dienstdoend officier te velde bij de infanterie vervalt. Voor dien graad komen in aanmerking alle ongetrouwde onderofficieren van elken graad, tusschen den 23- en 30-jarigen leeftijd, met goede, beschaafde manieren, de noodige praktische en theoretische kennis en van voldoende wetenschappelijke ontwikkeling om als dienstdoend luitenant te kunnen optreden, hetgeen moet blijken uit een in te stellen onderzoek. Zij worden benoemd door den Minister van Oorlog op voordracht van den korpscommandant en in verband met het rapport van de commissie, met het onderzoek belast. De indeeling bij de korpsen wordt overgelaten aan de korpscommandanten. Blijft de vaandrig of kornet ongehuwd, dan kan hij tot luitenant-plaatselijk adjudant, luitenant-magazijnmeester der artillerie, enz. benoemd worden. Deze laatste bepaling zouden wij zelfs imperatief voorgeschreven willen zien, terwijl zij nog aan eenige onderofficieren, die bij de infanterie tot den rang van luitenant worden opgeleid, en bij het toelatingsexamen tot den hoofdcursus niet slagen, of niet geplaatst kunnen worden, eene achterdeur tot den officiersrang openstelt. Bovendien zou zulk een maatregel een middel kunnen worden, om een fatsoenlijk jeugdig onderofficier van een onberaden huwelijk terug te houden.

Het zakgeld voor de dienstplichtigen der militie, zou afzonderlijk

¹⁾ De hierachter voorkomende bijlage A geeft een duidelijk overzicht van onze denkbeelden.

moeten worden vastgesteld, voor hen zou de bestaande regeling zeer goed bestendig kunnen worden. De sergeant-titulair moet, wat het zakgeld betreft, gelijk gesteld worden met den korporaal, ook wat de verhoogingen voor langdurigen dienst betreft. ¹⁾

Wat nu de kosten aangaat, deze zijn voor het geheele leger moeilijk te ramen, daar ons daartoe te weinig gegevens ten dienste staan; door bevriende zijde zijn wij evenwel in de gelegenheid gesteld, eene berekening te geven der kosten aan zakgeld en voeding van een der bataljons in een zeker garnizoen, ter sterkte aan vrijwillig dienende onderofficieren en minderen, zooals die op het oogenblik werkelijk is. Dat die kosten aanzienlijk zouden zijn, was wel te voorzien. Uit deze berekening (zie bijlage B) blijkt, dat de door ons voorgestelde regeling eene meerdere uitgave zou vorderen voor dat bataljon, in ronde som, van f 5615. Wij erkennen dat deze meerdere uitgave aanzienlijk is, evenwel niet onoverkomelijk; door gepaste bezuiniging, kan daaraan wel worden te gemoet gekomen, bijv. door het vrijwillig dienend kader, tot het hoogst noodige voor vrede-tijd in te krimpen, hetgeen zonder eenig nadeel voor den dienst kan geschieden. Bij de tegenwoordige organisatie telt eene compagnie 7 sergeanten en 9 korporaals; door dit aantal tot resp. 5 en 6 terug te brengen, geeft dit eene bezuiniging van 8 onderofficieren en 12 korporaals per bataljon en in geld, in ronde som, f 6216.—; bovendien kunnen de beide werklieden bij de bataljons zeer goed gemist worden, hetgeen nog eene vermindering van uitgaven geeft van ruim f 408.—, dus te zamen rond f 6625.— waardoor de meerdere kosten meer dan gedekt zijn. ²⁾

Bij de overige wapens en korpsen — behalve bij de cavalerie en rijdende artillerie, waarbij het kader voltallig dient te zijn — zou de inkrimping van kader de meerdere uitgaven zeker dekken; deze vermindering van vrijwillig dienend kader zou evenwel gespaard moeten gaan met eene meer stelselmatige opleiding, en in genoegzamen getale, van dienstplichtigen tot korporaal, onderofficier en vaandrig, daar in tijden van mobilisatie als anderszins het dienstplichtig kader tot aanvulling van het vrijwillig dienend moet strekken. Nu de luitenants-bataljons-adjudanten, niet meer met de africhting der recruten belast zijn, zijn zij met de adjudanten-onderofficier (vaandrig), de aangewezen

¹⁾ De voeding moet berekend worden als bij de onderofficieren.

²⁾ Zakgeld, voeding, reserverekening en brood, volgens de bestaande regeling, voor

8 sergeanten ad	f 430.70 =	f 3445.60
12 korporaals „ „	230.90 = „	2770.80
2 werklieden „ „	204.40 = „	408.80
		f 6625.20

Kosten volgens de voorgestelde regeling

(zie tabel B) f 5615.75

Minder voor de voorgestelde regeling..... f 1009.45

personen om met de opleiding van het dienstplichtig kader belast te worden; het onderwijs komt dan in eene hand, hetgeen zeer zeker de goede resultaten in de hand zal werken.

Een aantal van 5 sergeanten en 6 korporaaals komt ons ruim voldoende voor, om in den dienst in vreedstijd te voorzien; de compagnieën infanterie toch, zijn dan hoogstens 70 soldaten sterk, en om nu voor dat getal soldaten een sterker kader te onderhouden, is te kostbaar en ook niet noodig, daar alles er op berekend moet zijn, om in tijd van oorlog het kader door de militie op oorlogssterkte te kunnen brengen.

Door bovenvermelde regeling zou men over een kader onderofficieren, enz. kunnen beschikken, dat door meerdere bekwaamheid, ten aanzien waarvan men hoogere eischen zou kunnen stellen, volkomen voor zijne taak berekend zou wezen, terwijl en de betere bezoldiging en de betere vooruitzichten, gepaard met de zekerheid, dat het lot van hemzelf en de zijnen in de toekomst verzekerd is, den onderofficier zal aansporen om met verdubbelden ijver zijne verplichtingen te vervullen.

Ook op de vrijwillige dienstneming zou bovenstaande regeling waarschijnlijk zijn invloed ten goede doen gevoelen. Het is toch bekend, dat noch het instructie-bataljon bij de infanterie, noch de instructie-compagnie bij de vestingartillerie voldoende in de behoefte aan korporaaals kunnen voorzien, terwijl het aantal vrijwillig dienende soldaten bij de compagnieën infanterie tot een minimum van 2 à 3 is gedaald. Dit incompleet aan vrijwillig dienende soldaten is natuurlijk ook van invloed op de completeering van het mindere kader. Hiermede is het niet gunstig gesteld; bij een der regimenten infanterie, bijv., ontbraken op een gegeven oogenblik $\pm$ 70 korporaaals. Te recht heeft men dan ook gewezen op den weinigen lust, die er bij de jongelieden bestaat, om zich aan den militairen dienst te wijden en dit behoeft niemand te verwonderen, wanneer men let op de verschillende bezwaren, welke hieruit voor den betrokken persoon kunnen voortvloeien. Een onderofficier, bijv., vraagt vervroegd ontslag, hij kan in eene burgerbetrekking geplaatst worden, waarin hij voor zijne toekomst meer heil ziet; het ontslag zal toegestaan worden, doch onder de volgende bezwarende voorwaarden: 1°. moet hij een plaatsvervanger stellen en 2°. moet hij zich verbinden om nog zes jaren bij het reservekader ter beschikking te blijven; deze onderofficier moest nog één jaar dienen. Zou het nu niet voldoende geweest zijn en tevens billijker ook, dat die onderofficier zich voor het dubbele aantal jaren verbinden moest, waarvoor vervroegd ontslag gegeven werd? O.i. zal althans op deze wijze de vrijwillige dienstneming niet bevorderd worden.

Wanneer men daarentegen aan de vrijwillige verbintenissen bij het leger voordeelen verbindt, voornamelijk geldelijke, wanneer de bezoldigingen worden verbeterd, in den geest zooals wij hierboven hebben aangegeven, en vooral, wanneer aan het vrijwillig dienend perso-

neel eene toekomst geopend wordt en het vooruitzicht bestaat op een behoorlijk pensioen na niet te langen dienstdtijd, terwijl bovendien het lot van weduwen en weezen verzekerd wordt, dan zijn wij vast overtuigd, dat de lust om zich aan den militairen stand te wijden, wel weder zal toenemen.

Wij willen onze zienswijze in korte trekken hieromtrent mededeelen.

Verbintenissen moeten kunnen worden aangegaan van *twee* tot *zes* jaren bij de onbereden, en van *drie* tot *zes* jaren bij de bereden wapens; bij het instructie-bataljon der infanterie en de instructie-compagnie der artillerie van *vier* tot *acht* jaren. Tot die verbintenissen worden toegelaten: bij het instructie-bataljon en de instructie-compagnie jongelieden van *16-jarigen leeftijd*; bij de overige wapens en korp-sen van *18-jarigen* ouderdom. Voor elk jaar dienst geniet de verbondene van *16-jarigen* leeftijd en daarboven eene premie, bijv. van *vijftig* gulden; deze som wordt hem niet uitbetaald, maar in termijnen van drie maanden bij de Rijkspostspaarbank, op zijn naam ingeschreven. Deze bepaling zou alleen betrekking moeten hebben op de eerste verbintenis, tenzij onmiddellijk opgevolgd door eene herverbintenis, doch alleen voor de eerste zes jaren.

Wanneer de man door oorzaken *afhankelijk van zijn wil*, voor het einde zijner dienstverbintenis, niet eervol uit den dienst wordt ontslagen, dan wordt hem het boekje niet uitgereikt en komt de ingeschreven som ten voordeele van het Rijk; bij overlijden gedurende zijn dienstdtijd wordt het boekje aan zijne erfgenamen uitgereikt; bij het einde van de verbintenis of wanneer hij op andere wijze eervol uit den dienst wordt ontslagen, wordt hem het boekje ter hand gesteld en kan hij er vrij over beschikken. Het eerste kwartaal ontvangt hij in handen, zoodra zijne verbintenis van kracht is.

Wij zijn overtuigd, dat door eene dergelijke regeling voorkomen kan worden het zich voor den militairen dienst verbinden van menschen van minder allooi, wie het alleen om handgeld te doen is, en die, wanneer dit verteerd is, berouw gevoelen, een tegenzin in den militairen dienst krijgen en gewoonlijk slechte soldaten worden.

En hiermede hebben wij de taak volbracht, die wij ons gesteld hadden. In een opstel in den „Militaire Gids” hebben wij de verhooging der tractementen van de officieren bepleit, thans breken wij eene lans voor het mindere personeel. Of het baten zal? Wij hopen het, doch twijfel is gerechtvaardigd; en toch is lotsverbetering ook van den minderen militair, evengoed als van den officier, noodzakelijk.

In den regel leidt verhooging van salaris schipbreuk op de hooge kosten; wij hebben echter aangetoond, dat door bezuinigingen, welke volstrekt geen nadeel aan den dienst, noch aan de organisatie van het leger zullen toebrengen, de meerdere kosten volkomen gedekt zijn.¹⁾

¹⁾ Niet alleen dat de meerdere kosten volkomen gedekt zijn, er is zelfs een overschot van $\pm$ f1000.— per bataljon, hetgeen eene bezuiniging voor 48 bataljons infanterie geeft van f48.000.

Inkrimping van het vrijwillig dienend kader en uitbreiding van het dienstplichtig kader, ook wat de officieren betreft, leidt tot eene goede bezuiniging. Laat men daarentegen de zaken, zooals zij zijn, dan volgt de inkrimping van het vrijwillig dienend kader vanzelf, eene inkrimping zoo sterk, dat zij veel op verval zal beginnen te gelijken. Het aantal vrijwilligers toch, krimpt dagelijks in, en zelfs bij het instructie-bataljon is het aantal jongelingen vaak verre beneden de organieke sterkte gedaald; aanvulling van vrijwillig dienend kader wordt hoe langer hoe moeilijker, en zal eindelijk tot een minimum beperkt worden. Bovendien laat ieder onderofficier, die eenigszins kans ziet om in eene burgerbetrekking geplaatst te worden, zich pensionneeren, zoodra hij er recht op heeft, en het is juist het beste gedeelte, dat men dan moet missen, terwijl het jongere kader overblijft, dat meestal zelf nog opleiding noodig heeft.

Wij eindigen dan ook met den wensch, dat men zich moge haasten met het aanbrengen van verbetering in dezen ongunstigen toestand, want inderdaad er is „periculum in mora”.

Baarn, 1904.

A. J. DE KOFF,
Oud-Kolonel der Infanterie.

Tabel B.

OPGAVE der kosten aan zakgeld en vergoeding voor voeding
de werkelijke sterkte.

GRADEN.	Sterkte per graad.	ZAKGELD PER				
		Aantal.	Aanvang.	Aantal.	Na drie ja- ren dienst.	Aantal. Na zes jaren
Adjudanten-onderofficier	2	—	—	2	f 1.95	—
Sergeanten-majoor.....	4	1	f 1.25	1	1.40	2
Sergeanten dd. Luitenant te velde.....	4	—	—	—	—	4
Sergeanten en fouriers.....	32	17	0.60	3	0.75	7
Sergeanten-onderwijzer.....	1	—	—	—	—	—
Sergeanten-scherpschutter.....	1	—	—	—	—	—
Korporaals-tamboer — gehuwd.....	1	—	—	—	—	—
Korporaals — gehuwd.....	1	—	—	—	—	—
Korporaals.....	28	14	0.25	14	0.30	1
Tamboers of hoornblazers — gehuwd.....	1	—	—	—	—	—
Tamboers en hoornblazers.....	4	3	0.15	1	0.20	—
Soldaten — gehuwd.....	1	—	—	—	—	—
Soldaten.....	32	26	0.15	4	0.20	—
Totaal.....	112					

Volgens de bestaande regeling bedroegen deze uit

dus meer voor de v

N.B. De gehuwde korporaals, tamboers, hoornblazers en soldaten ontvangen eene
van 50 cent per dag.

De Mr. geweermaker is onder de sergeanten, de beide werklieden zijn onder het
daten begrepen.

voeding voor het vrijwillig dienend minder personeel van een bataljon infanterie naar

KOSTEN PER DAG.						Totaal zakgeld per jaar.	VOEDING			Totaal zakgeld en voeding per jaar.
Aantal.	Na zes jaren dienst.	Aantal.	Na negen jaren dienst.	Aantal.	Na twaalf jaren dienst.		Aantal rations.	Prijs per ration.	Sommen.	
—	—	—	—	—	—	f 1.423,50	730	ct. 40	f 292.—	f 1.715,50
2	f 1.55	—	—	—	—	2.098,75	1.460	40	584.—	2.682,75
4	1.15	—	—	—	—	1.679.—	1.460	40	584.—	2.263.—
7	0.90	5	f 1.05	—	—	8.760.—	11.680	40	4.672.—	13.432.—
—	—	—	—	1	f 1.20	438.—	365	40	146.—	584.—
—	—	—	—	1	1.20	438.—	365	40	146.—	584.—
—	—	—	—	1	1.20	438.—	365	25	91,25	529,25
—	—	—	—	1	0.95	346,75	365	25	91,25	438.—
—	—	—	—	—	—	2.810,50	10.220	25	2.555.—	5.365,50
1	0.75	—	—	—	—	273,75	365	25	91,25	365.—
—	—	—	—	—	—	237,25	1.460	25	365.—	602,25
—	—	—	—	1	0.85	310,25	365	25	91,25	401,50
—	—	—	—	2	0.35	1.971.—	11.680	25	2.920.—	4.891.—
						f 21.224,75	40.880		f 12.629.—	f 33.853,75
diese uitgaven in ronde som.....						18.018.—	40.880	25	10.220.—	28.238.—
voor de voorgestelde regeling.....						f 3.206,75			f 2.409.—	f 5.615,75

geene verhooging

onder het aantal sol-

Tabel A.
OPGAVE van het bedrag aan jaar- en zakgeld en vergoeding voor voeding aan vrijwillig dienende militairen beneden den rang van officier der infanterie.

GRADEN.	Jaargeld en zakgeld per dag.					Vergoeding voor voeding per dag.	TOELICHTING.
	Bij aanvang.	Na drie jaren dienst.	Na zes jaren dienst.	Na negen jaren dienst.	Na twaalf jaren dienst.		
Adjutant-onderofficier							
(c. q. Vaandrig), jaargeld	f 800.—	f 850.—	f 900.—	f 950.—	f 1000.—	—	De adjutant-onderofficier (vaandrigs) genieten geen toelage voor kleding, noch vergoeding voor voeding, alleen bij aanstelling eene som voor eerste uitrusting.
Sergeanten-majoor	" 1.25 "	" 1.40 "	" 1.55 "	" 1.70 "	" 1.85 f	0.40	De tambours en hoornblazers zijn onder de soldaten begrepen en de sergeanten-tamboers en de mr. geweermakers onder de onderofficieren.
Sergeanten en fouriers	" 0.60 "	" 0.75 "	" 0.90 "	" 1.05 "	" 1.20 "	0.40	Voor de verhooging telt voor onderofficieren de diensttijd, in den graad doorgebracht; voor de korporaals ook de diensttijd, als soldaat.
Korporaals	" 0.25 "	" 0.30 "	" 0.35 "	" 0.40 "	" 0.45 "	0.25	De gehuwde korporaals en soldaten genieten 50 cent toelage per dag.
Soldaten	" 0.15 "	" 0.20 "	" 0.25 "	" 0.30 "	" 0.35 "	0.25	

Nog eens het BURKA-detachement.

„Goede wijn behoeft geen krans”, maar middelmatige wijn kan, indien eene bevoegde hand daarop eene fraaie etiquette aanbrengt, voor proevers met een „hard gehemelte” zeer goed drinkbaar worden gemaakt.

De buitengewone lofrede, die LANSIER, als inleiding zijner vertaling, op het BURKA-detachement houdt, de prachtige krans, die hij aan den BURKA-wijn geeft, deden bij mij de vrees ontstaan, dat de proevers met een hard gehemelte dien middelmatigen wijn al te gretig zouden drinken. En dat deze vrees niet geheel ongemotiveerd was, bleek mij al spoedig, doordien blijkbaar mijne jongere en jongste kameraden de handelingen „à la BURKA” beschouwden als „le dernier cri” van cavaléristische wijsheid en vlotheid. Aanvallen, als die op Wiener-Neustadt en op het etappe-commando, vonden in hunne oogen groote bewondering en prikkelden tot navolging. Zij bevonden zich trouwens in het goede gezelschap van LANSIER en niet het minst van de „Revue de Cavalerie”. Dit meenden zij althans en de Ritmeester BENTEYN zelf heeft tot die verkeerde meening bijgedragen, door zich bij de vertaling uit tijdgebrek geheel van op- en aanmerkingen te onthouden. Hij had voor het BURKA-voorbeeld slechts lof en citeerde o.a. het navolgende uit de „Revue de Cavalerie”:

„Pour l'intelligence et la vigueur avec lesquelles les opérations avaient été conduites, le détachement et son chef avaient mérité les plus grands éloges, etc.”

„L'intelligence”!!

Waar meerdere groote fouten werden gemaakt, kan ik die „intelligence” niet ontdekken. Ik noem er eenige uit vele:

Geen enkel gewichtig bericht bereikte den Bevelhebber — doordien BURKA des *nachts* in *vijandelijk* land één *enkelen vielrijder* als ordonnans zond (deze verongelukte op een hoop steenen).

Indien het hier bedoelde bericht wel aan zijn adres was bezorgd, zou het voor den Bevelhebber toch van nul en geener waarde zijn geweest, omdat het niet betrouwbaar was (ik kom hierop terug). Het niet inkomen van een gewichtig bericht (de mededeelingen omtrent patrouilleschermutselingen of van de aanwezigheid van één eskadron zijn toch niet als gewichtig te beschouwen) blijft de oer-fout van het BURKA-voorbeeld. Het ter verkenning uitgezonden eskadron heeft daarvoor zijne werking geheel en al gemist, en had dus vrijwel evengoed thuis kunnen blijven.

Naast deze oer-fout stip ik nog aan de dollemans-aanvallen, waarover ik het boven reeds had, en o.a. ook het forceeren van een, door den vijand bezet, defilé, waarlangs een vrije weg loopt!

Het vorenstaande is, dunkt mij, voldoende. En dan spreekt de „Revue de Cavalerie” van „l'intelligence”!!

Dat uit mijn aanval op het BURKA-voorbeeld geenszins mag worden afgeleid, dat ik de wijze van verkenning, zooals die vroeger bij ons plaats had, in bescherming neem, spreekt vanzelf. Ik bedoel daarmede het van afscheiding tot afscheiding voorwaarts gaan, waarbij dan in zulk eene afscheidingslijn werd halt gehouden om het verband door de patrouilles te doen opnemen. Ik ben het geheel met den Ritmeester BENTEYN eens, dat dit voorwaarts kruipen oncavaleristisch knutsel- en peuterwerk is; gelukkig zijn trouwens de aanhangers van dit stelsel met eene lantaarn te zoeken. Ook ten onzent werden reeds de boogsgewijze uitgezonden patrouilles, die verband houden door het „tempo”, toegepast, voor en aler men ooit iets van BURKA had gehoord. In plaats van het „BURKA-stelsel” had ik dan ook beter van het „BURKA-voorbeeld” gesproken.

Maar bovendien ons Velddienstvoorschrift *eischt* geen toepassing in den geest van dat Voorschrift. Helaas, is dit beginsel wel niet duidelijk in het Voorschrift zelf nedergelegd, maar het Recueil Militair komt ons te hulp. In den jaargang 1896, blz. 230, leest men n.l.:

„Hoewel er nu bij de aangebrachte wijzigingen naar is gestreefd aan den gewijzigden inhoud het karakter van een Voorschrift te geven, zoo heeft toch steeds het beginsel op den voorgrond gestaan, *om aan een ieder eene zoo groot mogelijke vrijheid van handelen bij de toepassing te laten, dat niemand zich in de door hem op een gegeven oogenblik het best geoordeelde wijze van handelen door het Voorschrift belemmerd kan zien*”.

Dit prachtige beginsel, dat aan *een ieder* algeheele vrijheid van handelen verleent, natuurlijk op persoonlijke verantwoordelijkheid (in oorlogstijd vormen krijgsraad en kogel eene voldoende rem) is uit den aard der zaak mijn collega wel bekend; ik haal het echter aan om te doen zien, dat de wijze van ophelderen, zooals ons Voorschrift die vermeldt, niet bindend is, en wij dus, als wij het er niet mede eens kunnen zijn, die methode als onpractisch peuterwerk over boord mogen werpen.

Ik heb dan ook geenszins bedoeld — en het kan trouwens ook niet uit mijne beschouwingen worden gelezen — om het boogsgewijs uit-zenden van patrouilles te veroordeelen. Het tegendeel van dien, want ik paste ze immers zelf in mijn voorbeeld toe. Maar ik veroordeelde — en veroordeel nog — het BURKA-voorbeeld, zooals het ons gegeven werd.

Ik blijf bij mijne meening, dat ik in het algemeen korporaals onbevoegd acht voor de eigenlijke verkenning, die steeds door een officier

of zeer geschikt onderofficier moet plaats hebben. Bij het groote verloop aan korporaals en het vrij lage peil van hunne intelligentie kan men voor dien dienst — waarvoor zelfs niet eens alle officieren geschikt zijn (v. SEUTTER) — niet op de korporaals vertrouwen. Mijne meening staat in deze lijnrecht tegenover die van den Ritmeester BENTEYN.

Mijn collega ontkent de voordeelen van het patrouillenet van OVERVELDT boven dat van BURKA en grondt zijne ontkenning op de omstandigheid, dat hij een afstand van 120 KM. in $\pm$ 23 uren te veel vindt voor de patrouille naar Zinkendorf. Lees ik verkeerd, of heeft de Ritmeester BENTEYN zich hier vergist, want zoo iets kan hij toch niet meenen.

Tot Zinkendorf bedraagt de afgelegde weg totaal 90 KM., het bericht moet daarna nog 30 KM. terug tot Hövej (ik neem de cijfers van den Ritmeester BENTEYN over, omdat blijkbaar de bijgevoegde kaart niet juist is), totaal dus 120 KM. Natuurlijk zal men voor een dergelijken afstand de paarden moeten uitkiezen, maar dan kan zulk een rit ook zonder nadeel worden geveerd. Ik beweer dit op grond van persoonlijk opgedane ondervinding met eene patrouille, waarmede in 46 uren 200 KM. is afgelegd, den eersten dag 80, den tweeden dag en nacht 120 KM. (de 2^e dag was het in de middaguren 86° F. in de schaduw), terwijl de paarden in zeer krijgsbruikbaren toestand werden thuisgebracht. Ik eisch dus van mijne patrouille, dat het bericht van uit Zinkendorf te ongeveer 3 uren 's nachts bij mij in komt; in geval van rijwielen kan worden gebruik gemaakt, natuurlijk eerder. Indien mijne handen gebonden zijn, en mij, evenals aan BURKA, voor den eersten dag Bogyoslo als eindpunt is opgegeven, zou toch niets beletten eene patrouille naar Zinkendorf te zenden, die haar bericht b.v. met 4 paarden terug zendt en alsdan te Kapuvar een relais vindt om het bericht verder te brengen (BURKA zond zijne patrouille slechts tot Kapuvar). Ik geef toe, dat het wel een weinig gewaagd is om eene patrouille (b.v. 12 à 14 p. sterk) zoo ver vooruit te zenden. Maar voor zulk een „wagen” gevoel ik als cavalerist zeer veel, omdat de uitkomsten, die ik daardoor kan verkrijgen, er mede in overeenstemming zijn, n.l. dat ik 11 uren eerder dan BURKA een bericht van gewicht kan inzenden. Voor zulk een „wagen” gevoel ik meer, dan voor het wagen van een aanval op eene door infanterie bezette stad of van eene forceering van een defilé, en ik geloof, dat wij voor dergelijke „waaghalzerijen” onze „intelligence et vigueur” moeten bewaren.

Wat de charge op het vijandelijk eskadron betreft, zoo erken ik daarvan ook stellig de voordeelen, maar toch in mindere mate dan mijn collega. De uitslag van een cavalerie-aanval (tegen cavalerie) is meest van moreelen aard. De overwonnen partij is in den regel niet vernietigd, zij wordt verspreid en uiteen gejaagd. Gaat de overwinnaar — misschien met eenige gevangenen — zijns weegs, dan zullen na

eenige uren de verspreide groepen zich weer te recht vinden, weer bij elkaar aansluiten en op nieuw — zij het dan met verminderde sterkte — gevaar opleveren voor patrouilles en ordonnansen. Het middel om voor dezen vrij terrein te verkrijgen is te weinig afdoend.

In een artikel „Casse-cou” in de „Revue de Cavalerie” van Augustus 1904 komt de Schrijver — na opsomming van tal van verkenningen — tot de volgende conclusie:

„La morale de ces exemples me paraît être que les éléments de découverte ne doivent combattre qu'en cas de nécessité absolue, comme nous l'avons dit plus haut”.

Eene kapitale fout, waarop ik boven reeds doelde, in het BURKA-voorbeeld, eene fout, die door den Ritmeester BENTEYN in bescherming wordt genomen, is het trekken van eene conclusie, het baseeren van een bericht op onbetrouwbare gegevens, voor het meerendeel mededeelingen van burgers in vijandelijk land, ingewonnen hoofdzakelijk door korporaals en huzaren.

Natuurlijk is er wel een geval denkbaar, dat twee berichten van korporaals of huzaren, *onafhankelijk* van elkaar verkregen, zoodanig „kloppen”, dat men de mededeeling, als juist, kan aannemen.

B.v. korporaal X meldt van een waarnemingspunt ten O. van den weg van A naar B:

„Ten 10 uur v.m. marcheert eene colonne vijandelijke infanterie van 2 bataljons met het hoofd bij M. P. 12 in de richting van B”,

en korporaal IJ meldt (waarnemingspunt ten W. van dien weg):

„Ten 10²⁵ v.m. marcheert eene colonne vijandelijke infanterie van 2 bataljons met het hoofd bij M. P. 14 in de richting van B”,

dan kan men veilig aannemen, dat deze berichten niet al te ver van de waarheid af zijn, alhoewel ik er toch niet al te gerust op zou zijn, dat de bataljons geen compagnieën waren.

Heeft echter korporaal X zijn bericht van een herder en korporaal IJ van een melkboer gekregen, nu, dan zend ik er maar liever ter nadere verkenning een officier of geschikt onderofficier heen!

Ik wil nu eens op bekend terrein de berichten uitwerken, die BURKA op den 2^{en} dag ontving, en waarop hij — zonder nadere contrôle — zijne melding aan het Cavalerie-Commando durfde baseeren. (Eene melding trouwens, die hijzelf in extenso *niet* vermeldt.)

De volgende berichten komen in:

N°. 1 van korp. CSASZAR... (heeft alleen betrekking op kleinere patrouilles).

N°. 2 van korporaal KELEMEN: Deventer. 17/9. 11⁴⁰ v.m. Toen ik te Deventer aankwam, marcheerde van daaruit af het 48ste en 72ste regt. inf. met hunne treinen, in de richting van Brummen (de IJssel blijve buiten beschouwing). Volgens mededeeling van boeren eveneens het hier ingekwartierd geweest zijnde 5^e R. H.

N°. 3 van Luitt. VON SEUTTER: 2 KM. ten Z. van Brummen. 17/9. 2 uur n.m. De in het dorp Brummen binnengedrongen huzaar HEGGI is te weten gekomen ¹⁾, dat heden in Brummen kantonneeren eene batterij van het 14^e div. art. regt., het geheele 48ste en 27ste R. I., 2 bataljons van het 72ste R. I., 4 eskadrons van het 5^e R. H. en het geheele 5^e R. Uhlanen. Morgen ochtend om half zes marcheert het gros af, onder achterlating van eene slechts zwakke afdeeling. Marschdoel van het gros kon niet uitgevorscht worden. De aanwezigheid van de korpstelegraafafdeeling wijst op de aanwezigheid van het korpscommando.

N°. 4 van Luitt. v. SEUTTER: Noordelijke uitgang van Apeldoorn. 17/9. 8 uur n.m. In de op mijn marschweg gelegen plaatsen destijds geen vijand. Een vijandelijk Dragonder-regt. moet ¹⁾ heden morgen Soeren in de richting van Doesburg gepasseerd zijn. In de Woeste Hoeve en Loenen moeten ¹⁾ het 3^e en 6^e regt. Dragonders overnacht hebben. Beide marcheerden heden morgen af in de richtingen Deventer en Brummen. Twee andere regt^{en}. cavalerie overnachtten, volgens mededeeling van een der inwoners (Reserve-Luitt. A) van Apeldoorn, in en om Deventer.

Laten wij eerst dit in zijn vaagheid merkwaardige bericht N°. 4 eens detailleeren:

„Een vijandelijk Dragonder-regiment moet, enz.” Eene bron, waaruit deze mededeeling is geput, wordt niet aangegeven. Het woordje „moet” duidt bij den afzender twijfel aan, hoeveel te meer moet deze dan wel bij den ontvanger gewekt worden! Zoo ook duidt het woordje „moeten” in den volgenden zin op gelijken twijfel. Daarentegen wordt positief beweerd, dat de beide Dragonder-regt^{en}. „heden morgen afmarcheerden”. Eigen waarneming kan dit onmogelijk geweest zijn, want v. SEUTTER meldt: „op mijn marschweg destijds geen vijand”. Waarop baseert zich dan die positieve mededeeling? Waarschijnlijk is de redactie onjuist en had deze moeten luiden: „Beide regt^{en}. moeten dezen morgen afgemarcheerd zijn”. De mededeeling van den Reserve-Luitenant, die in oorlogstijd wel niet kalm in het buitenland zou vertoeven, is natuurlijk als zoodanig van nul en geener waarde.

Dit geheele bericht berust dus op mededeelingen van inwoners in vijandelijk land en is bovendien niet juist gesteld.

De korporaal KELEMEN doet het beter dan de Luitt. v. SEUTTER. Hij melt het *eenige* positieve, dat in de berichten voorkomt, n.l. den afmarch van de regt^{en}. infanterie uit Deventer in de richting van Brummen.

Maar — er wordt niet vastgesteld of die colonne naar Brummen doormarcheert, dan wel in Zutphen de richting naar Lochem of naar Vorden inslaat, hetgeen natuurlijk lang niet onmogelijk is.

Wel is waar, is de huzaar HEGGI veel „te weten gekomen”, maar dit alles kan zeer wel een door den vijand uitgestrooid valsch bericht zijn geweest. Die batterij artillerie b.v. was nog nergens gesignaleerd.

¹⁾ De cursiveering is van mij.

De huzaar HEGGI heeft absoluut *niets* gezien, de wijze, waarop hij alles is te weten gekomen, wordt niet vermeld, waardoor de betrouwbaarheid zeer zeker niet wordt verhoogd.

Zijn dit nu berichten, die elkaar dekken, en waaruit een betrouwbaar *positief* geheel kan worden samengesteld? Immers *neen!*

In elk geval hadden deze meldingen op positieve wijze moeten worden gecontroleerd. In de eerste plaats door v. SEUTTER zelf, die zich niet met het praatje van HEGGI had mogen laten afschepen. En toen deze Luitenant de groote fout maakte van zijn bericht te baseeren op hetgeen HEGGI van vijandelijke inwoners was te weten gekomen, die hem misschien alles van A tot Z hadden voorgelogen, had BURKA zelf maatregelen moeten nemen, ten einde omtrent den toestand in Brummen zekerheid te verkrijgen.

Mijn collega stelt de vraag, of in dit geval de Ritmeester zelf ter verkenning zal gaan, en of hij al dan niet het eskadron zal medenemen. Ik voor mij beantwoord het eerste gedeelte beslist bevestigend, te meer nog, omdat de Luit. v. SEUTTER niet bepaald blijk heeft gegeven van groote handigheid. Of ik het geheele eskadron al dan niet zou medenemen, zou van den toestand der paarden en van den afstand, misschien nog van andere overwegingen, afhangen. Als regel zou ik het wél doen. De Ritmeester BENTEYN is de meening toegedaan, dat men zijn eskadron „zeker niet mag achterlaten”. Waarom niet? „Kein Führer darf an seine Truppe kleben”.

Ieder geval moet op zichzelf worden beoordeeld. Ik zou liever de stelling omkeeren: Zoo eenigszins mogelijk gaat het eskadron mede.

Natuurlijk kost dit tijd, maar in dien tijd staat de ophelderingsmachine niet stil, zij werkt integendeel met het grootste „nuttig effect”, omdat daardoor eene positieve melding kan inkomen, die van gewicht kan zijn.

Onmogelijk is het natuurlijk niet, dat tijdens BURKA zich tegen Schützen wendt, eene geheele vijandelijke divisie zich ergens anders beweegt. Maar daarvan was zelfs bij geruchte absoluut niets bekend en „Een vogel in de hand is beter dan tien in de lucht”. Bovendien blijven de andere patrouilles natuurlijk doorwerken, zoodat het ophelderingsrayon niet geheel behoeft te worden ontbloot.

Bij BURKA stond de ophelderingsmachine stil gedurende zijn ongemotiveerde aanvallen op de etappetroepen. Dat hiervan de oerfout in de opdracht lag, kan ik niet inzien. In de opdracht werd de vernieling eerst in de tweede plaats genoemd, doch BURKA maakte er de hoofdzaak van en voerde die hoofdzaak nog zeer verkeerd uit bovendien. Het spreekt vanzelf, dat met de verkenning van Schützen de opdracht niet is afgeloopen. Zooals ik trouwens in mijn voorbeeld uitwerkte, vervolgt het eskadron daarna zijn weg en hangt aan de troepen te Schützen eene sterkere patrouille onder een officier, die rechtstreeks moet melden.

Ten slotte een wensch! Ik hoop, dat de Ritmeester BENTEYN eens tijd en animo moge vinden om de handelingen van een verkenningseskadron op Nederlandsch terrein tot in details uit te werken. Wij zullen hem voor zijn eigen werk dankbaarder kunnen zijn, dan voor de, misschien wat overhaaste, vertaling van het, in mijne oogen hoogst middelmatige, BURKA-voorbeeld.

R. VAN OVERVELDT.

De artilleriebewapening der Stelling van Amsterdam.

Zooals bekend is, heeft Duitschland sedert 1901 het aantal soorten van vuurmonden zijner belegeringstreinen tot vier teruggebracht, als wij althans het kanon van 5 cM. niet mede rekenen. (Mortier van 21 cM., zware veldhouwitser van 15 cM., lang kanon van 15 cM. en kanon van 10 cM.)

Laat men van den Franschen belegeringstrein buiten beschouwing de vuurmonden, die *slechts bij wijze van uitzondering* bij de 6^e (laatste) sectie van een belegeringstrein kunnen worden ingedeeld (Mortier van 270 mM., kanonnen van 220 en van 95 mM.), dan telt ook de Fransche belegeringsartillerie ¹⁾, behalve de lichte snelvuurkanonnen, vier geschutsoorten. (Mortier van 220 mM., lang kanon van 155 mM., kort kanon van 155 mM. en lang kanon van 120 mM.)

Telt men in beide Rijken het veldgeschut hierbij op (in Duitschland het kanon van 7,7 cM. en den lichten veldhouwitser van 10,5 cM. ²⁾ in Frankrijk het kanon van 75 mM. en het korte kanon (houwitser) van 120 mM.), dan krijgen wij in elk dezer beide landen, behalve de lichte snelvuurkanonnen en mitrailleurs, voor veldartillerie, zware batterijen van het veldleger en belegeringstreinen te zamen, zes soorten van geschut.

Rekenen wij voor Nederland eveneens niet mede de lichte snelvuurkanonnen en de mitrailleurs, en evenmin de kartetsvuurmonden, dan beschikt onze vestingartillerie over *negen* verschillende soorten van geschut, indien wij althans buiten beschouwing laten de kanonnen van

¹⁾ Frankrijk bezit 5 belegeringstreinen (*Equipages de siège*), elk verdeeld in een *demi-équipage léger* (3 sectiën) en een *demi-équipage lourd* (3 sectiën). De 1ste sectie van elke *demi-équipage léger* vormt een *parc léger de siège*, verdeeld in 2 échelons. Het 1ste échelon bestaat uit de vuurmonden van dit *parc léger* (*batteries lourdes de campagne*, in 3 afdeelingen) met 50 tot 100 schoten per vuurmond; het 2e échelon uit den munitietrein (tot 200 schoten per vuurmond). Totaal in het 1ste échelon: 6 batterijen (3 afdeelingen) van 4 stukken (1ste afdeeling: 2 × 4 kanonnen van 155 mM. K.; 2e en 3e afdeeling elk 4 kanonnen van 155 mM. K. en 4 Mortieren van 220 mM.).

²⁾ De strijdvraag, of deze houwitser bij de veldartillerie al dan niet moet gehandhaafd blijven, laten wij hier — om niet te uitvoerig te worden — buiten beschouwing. Onlangs heeft HOFFBAUER een pleidooi geleverd voor het behoud van dezen vuurmond. (E. v. HOFFBAUER. Schwebende Feldartillerie-Fragen. Berlin, 1904.)

15 cM. L/25, 15 cM. L/24, koepel-, alsmede de kanonnen van 12 cM. Y., en wij tevens de kanonnen van 12 cM. L. Br. en van 12 cM. L. St. als ééne soort beschouwen. Voegt men hierbij de eventueel in te voeren mobiele houwitser en de van de bereden artillerie afkomstige kanonnen van 8 cM. St., dan komen wij tot *elf* geschutsoorten en, met het nieuwe veldkanon, tot *twaalf*, zijnde dus het dubbele aantal van de geschutsoorten, bij veld- en belegeringsartillerie in elk der hierboven genoemde landen in gebruik.

Men zal wellicht opmerken, dat in deze landen, *in vestingen*, nog meerdere geschutsoorten dienst doen. Men bedenke evenwel, dat dit slechts in versterkte plaatsen van mindere beteekenis het geval is. Zoo lezen wij, bijvoorbeeld, in VON LÖBELL'S Jahresberichte van 1901, blz. 372: „Heutzutage wird man veraltetes Material gewöhnlich nur noch *in Plätzen geringerer Wichtigkeit* finden“... en: „Die schwere Artillerie des Feldheeres, die Belagerungstrains und *die wichtigsten Festungen* erhalten die neuesten Konstruktionen“. (Vergelijk ook de aanhaling uit de Jahresberichte 1901, op blz. 1012 hierna).¹⁾

Bij den zeer grooten omvang onzer permanente liniën en stellingen zullen wij wel genoodzaakt zijn, van het voorhanden, grootendeels bepaald verouderde, geschut nog partij te trekken. De Stelling van Amsterdam echter moet toch door ons voorzeker wel worden gerekend tot „die wichtigsten Festungen“, aan welke bewapening zeer hooge eischen moeten worden gesteld. Indien men hare bewapening niet, zooveel als slechts eenigszins mogelijk is, hield op de hoogte van de eischen des tijds, dan zou een belangrijk gedeelte van de waarde van hetgeen men, ten koste van groote financieele opofferingen, op fortificatorisch gebied heeft tot stand gebracht, weder verloren gaan. Men is het er algemeen over eens, dat het bewapenen van een nieuw pantserschip met minderwaardig geschut, „omdat men dit toch nog in voorraad heeft“, niet zou getuigen van eene verstandige zuinigheid. En al moge men nu ten opzichte van de Stelling van Amsterdam met haar meer dan 100 KM. lange frontlijn, en haar numeriek zeer groote geschutbewapening, niet zóó royaal te werk kunnen gaan, als ten opzichte van een nieuw oorlogsschip, toch zal met den meesten ernst moeten worden overwogen aan welke minimum-eischen de bewapening dezer Stelling moet voldoen. Deze eischen nu, hangen voor een groot gedeelte af van de waarde van het geschut, dat bij een aanval tegen de Stelling zal worden gebezigd.

Onze voorschriften onderscheiden :

I. *Vuurmonden voor het vuur op groote afstanden*;

¹⁾ De ontslagaanvraag, die Generaal NÉGRIER voor eenigen tijd indiende, had tot hoofdreden de omstandigheid, dat de Fransche grensvestingen nog niet uitsluitend met de nieuwste geschutsoorten waren bewapend. Intusschen schijnt deze quaestie thans naar den zin van genoemden Generaal te zijn opgelost, daar hij zijne aanvraag om ontslag heeft ingetrokken.

II. *Vuurmonden voor den strijd tegen de aanvalswerken;*

III. *Vuurmonden voor het groot flankement;*

IV. *Vuurmonden voor de nabijverdediging.*

I en II, voor zoover niet in de forten opgesteld of in nevenbatterijen geplaatst, worden vereenigd, in aantallen van 2 of meer (bij uitzondering: zes), in *tusschenbatterijen*; III en IV worden (meestal twee aan twee) vereenigd in *batterijen tegen stormenderhandsche aanvallen*.

Tevens wordt de artilleriebewapening verdeeld in:

1°. *de veiligheidsbewapening;*

2°. *de versterkte bewapening.*

Hoewel de eerste benaming zeer zeker niet geheel volledig en nauwkeurig de bestemming van deze bewapening aangeeft, zullen wij die vrijwel algemeen gebruikte benaming blijven behouden.

De vuurmonden van de veiligheidsbewapening moeten, bij het verschijnen van den vijand vóór de stelling, in elke groep gereed staan, om desvereischt, hetzij onmiddellijk hetzij binnen zeer korten tijd, in werking te kunnen komen. Voor zoover zij voor de veiligheid der stelling beslist onontbeerlijk zijn (III en IV, zie boven) of althans plotseling en zonder eenig tijdverlies op het genoemde tijdstip moeten kunnen worden in werking gebracht, moeten zij alsdan in batterij staan. In ieder geval moet dus op dat tijdstip tot vuren gereed zijn het geschut der veiligheidsbewapening, dat ten gevolge van zijn groot gewicht niet dan op tijdroovende wijze kan worden in batterij gebracht. De overige, meer mobiele vuurmonden der veiligheidsbewapening moeten ten allen tijde meer achterwaarts gereed staan voor onmiddellijk optreden.

Waar wij in het onderstaande spreken van „mobiele of niet-mobiele bewapening” blijven de onder III en IV bedoelde vuurmonden, voor zoover niet uitdrukkelijk vermeld, buiten beschouwing. Voor III is het kanon van 7 cM. zeer goed bruikbaar. Voorts voldoet voor III het kanon van 10 cM., voor IV dat van 6 cM. aan redelijke eischen.

Het gebruik van niet-mobiel geschut is een noodzakelijk kwaad. Geschut, dat aan zijn plaats gebonden is, is tegenover overmachtige artillerie gedoemd om, na langer of korter tijd, het onderspit te delven, tenzij het absoluut gedekt is. Voor een gedeelte der bewapening kan het noodig zijn de beweegbaarheid, die het stuk zonder dekking zou bezitten, aan deze laatste ten offer te brengen. Wij hebben hier het oog op snelvuurkanonnen van ± 10 cM., die, in pantserkoepels opgesteld, in den geschutstrijd met hun uit de verte onuitdoofbaar vuur eene belangrijke rol zouden vervullen. Pantseringen zijn echter kostbaar, zoodat het noodig is, wat de lichte kanonnen betreft, hoofdzakelijk partij te trekken van de beweegbaarheid. De verdediger moet voor het niet-mobiele geschut der veiligheidsbewapening slechts het hoogst noodige uittrekken en vooral zijn kracht zoeken in zijn mobiele geschut. Deze eisch klemt bij ons vooral voor de niet-mobiele korte kanonnen (15 cM. K.), die, in vergelijking met de korte kanonnen van den aanvaller, als beslist minderwaardig moeten worden beschouwd.

Van het niet-mobiele geschut kan het kanon van 15 cM. L/24 nog voldoende worden geacht voor de taak, die het heeft te vervullen. Een nieuw in te voeren stalen mobielen houwitser ¹⁾ zal ballistisch in alle opzichten beter zijn dan ons kanon van 15 cM. K., zoodat, indien wij laatstgenoemden vuurmond niet reeds bezaten, het aan geen twijfel onderhevig zou zijn, dat wij ook bij de veiligheidsbewapening bedoelden mobielen houwitser zouden moeten indeelen. In de „Jahresberichte” van 1901, die, in menig opzicht belangrijke, gegevens voor den vestingoorlog bevat, lezen wij (blz. 411): „einen weiteren Vortheil bietet ihm” (n.l. den verdediger) „die Möglichkeit, mit leichteren Geschützen aus zu kommen... Es wird deshalb auch die 12 cm. Kanone durch die neue 10 cm. Kanone” (n.l. een snelvuurkanon) „ersetzt werden können welche berufen scheint, neben der 15 cm. Kanone das einzige Flachbahngeschütz der Vertheidigung zu werden während von Steilfeuergeschützen nur die 15 cm. Haubitze” (let wel: de „schwere Feldhaubitze”) „zur Anwendung kommt”.

In beginsel wordt aangenomen, dat de niet-mobiele lange kanonnen der veiligheidsbewapening in het eerste stadium van het beleg, moeten vuren „op groote afstanden” (kantonnementen, aanvoerwegen, ontladplaatsen, wegenknoopen, ²⁾ enz.). Met ernst moet worden gewaakt tegen eene ontijdige opening van het vuur, met name uit de kanonnen van 15 cM. K., willen deze althans voor den geschutstrijd nog intact beschikbaar zijn. Slechts bij hooge noodzakelijkheid bringe men ze, vóór de strijd tegen de aanvalswerken is begonnen, in werking, bijv. als het beslist noodig is op groote afstanden vuur af te geven op doelen, die door hunne ligging tegen beschieting uit lange kanonnen zijn gedekt.

Veld- en mobiele belegeringsartillerie des aanvallers zullen tegen het niet-mobiele geschut der veiligheidsbewapening, dat door zijn vuur zijne plaats heeft verraden, in actie komen. Tijdelijk kan dit laatste tot eene

¹⁾ Onder deze benaming verstaan wij een kort kanon, dat minstens aan de zelfde eischen van beweegbaarheid voldoet als de Deutsche schwere Feldhaubitze. Daar wij voor de Stelling van Amsterdam zullen moeten komen tot de invoering van een mobielen houwitser, zou bij de keuze hiervan de omstandigheid moeten worden in het oog gehouden, dat deze ook geschikt moet wezen voor de taak, die thans bij de niet-mobiele veiligheidsbewapening voor het kanon van 15 cM. K. is weggelegd. (Zie, voor eene vergelijking tusschen de uitwerking van den KRUPP'schen veldhouwitser van 12 cM. en de Deutsche schwere Feldhaubitze: „Jahrbücher”, Juli, 1904.) Volgens „N. M. Blätter”, 6 Aug. 1904, blz. 386, 2° kolom, heeft KRUPP reeds 12 cM.-houwitsers *met vuurmondterugloop* vervaardigd, die in Zwitserland (Thuner schietplaats) zeer goed hebben vol-
daan.

²⁾ Een en ander, behoudens het eventueel voorafgegane vuur tot steun der eigen troepen in het voorterrein en het ten allen tijde medewerken aan de bestrijding van krachtige vijandelijke aanvallen op het betreffende vak — zie punten 33, 3° alinea en punt 116 van het voorschrift op den dienst van de artillerie in het Groepverband. (V. Gr. V.)

beantwoording van dit vuur moeten overgaan, bijv. als het er veel van te lijden heeft, of de omstandigheden eene groote uitwerking op de bedoelde aanvalsartillerie beloven. Zoo spoedig mogelijk echter zal de mobiele artillerie der veiligheidsbewapening die taak moeten overnemen.

Van de lange kanonnen der veiligheidsbewapening kan de verdediger veel nut trekken, mits deze oordeelkundig worden opgesteld, goed worden gedekt en vooral met groote omzichtigheid worden gebruikt. De grootste fout, waaraan de verdediger zich bij het begin van een beleg kan schuldig maken, is wel het vuren, om toch vooral te vuren! Het „onveilig maken” van het voorterrein door vuur, op grond van de overweging: „dat men geen bepaalde doelen heeft, en van onveilig maken toch altijd wel eenige uitwerking mag worden verwacht, terwijl niet-vurende vuurmonden den vijand absoluut geen afbreuk doen”, verdient o.i. geen aanbeveling. Zoowel de overweging, dat het noodzakelijk is den vijand omtrent de opstelling onzer vuurmonden zoolang mogelijk in het onzekere te laten (althans, voor zoover de bedoelde vuurmonden niet absoluut gedekt zijn, zie blz. 1020), als die, dat de munitievoorraad beperkt is, moeten leiden tot groote bedachtzaamheid bij het vuur op niet bepaald aangewezen doelen. Stelselmatig onveilig maken van eene zekere terreinstrook, in breedte en diepte begrensd, en met name van bepaalde gedeelten dier strook, is geen heksenwerk! Wil men echter eene uitwerking verkrijgen, die het munitieverbruik wettigt, dat is: wil men meer verkrijgen dan toevallstreffers, dan is groote voorzichtigheid en ernstig overleg hier meer dan ooit een eerste eisch bij de regeling van het vuur. In elk bijzonder geval doen zich, in verband met de terreinsgesteldheid, den aard van het wegennet (men denke aan de traditioneele „wegen, die in het verlengde kunnen worden genomen”), enz., omstandigheden voor, die eene bepaalde oplossing eischen. Voor het vuren overdag wordt gewoonlijk de van zelf sprekende, negatieve eisch gesteld, dat *niet* moeten worden beschoten de terreindeelen, die men kan inzien en waarin geen belangrijk doel wordt waargenomen. De moeilijkheid geldt echter juist de terreindeelen, die men *niet* kan inzien, alsmede het vuren bij duisternis, mist en nevel. Volgens het in noot ²⁾ op blz. 1012 genoemde

¹⁾ Punt 34, 5^e ainea, V. Gr.V. luidt: „Is van het vuur geen bepaalde uitwerking te verwachten, dan zal, ter voorkoming van munitieverspilling of *niet*, dan wel bijv. ter verontrusting van den vijand, met groote spaarzaamheid moeten worden gevuurd”. Dit punt heeft betrekking op het „vuur tegen de aanvalswerken”. Eene dergelijke waarschuwing, om munitieverspilling tegen te gaan, zou echter evenmin moge ontbreken ten aanzien van het „vuur op groote afstanden”. Het spreekt intusschen vanzelf, dat *nooit* mag worden gevuurd, zonder dat bepaalde uitwerking te verwachten is, dat wil zeggen, zonder dat men zich vooraf heeft rekenschap gegeven van datgene, wat men met het vuur bereiken wil. In de eerste plaats geldt dit wel voor den verdediger, die slechts over een beperkten munitievoorraad beschikt. Er kan dus in punt 34

punt 33, kunnen, bij het verschijnen van den vijand vóór de stelling, ook worden beschoten „plaatsen, die den vijand tot kantonementen, parken, ontladplaatsen, enz. . . zouden kunnen dienen”. Met niet genoeg voorzichtigheid kan de Groepscommandant deze aanwijzing toepassen, wil hij een enorm munitieverbruik voorkomen. Vooral als voor het vuur slechts van kaartvuur kan worden gebruik gemaakt, is een *grote* munitievoorraad noodig om eenige uitwerking te mogen verwachten. Gaat men nu tegen bedoelde terreingedeelten een spaarzaam vuur afgeven om munitieverspilling te voorkomen, dan is daarvan geen andere uitwerking te verwachten, dan die van toevalstreffers, zoodat het beter ware het vuur geheel achterwege te laten. ¹⁾ Een verdediger kan zich allerminst de luxe veroorloven om een vuur af te geven, waarvan de uitwerking alleen op rekening van toevalstreffers kan worden gesteld.

Ten einde onze meening samen te vatten geven wij hieronder de redactie van een nieuw punt (33a) van het V. Gr. V., zooals dit o. i. zou moeten luiden :

„Ter voorkoming van munitieverspilling vermijde de verdediger, in verreweg de meeste gevallen, te vuren tegen terreingedeelten, ten opzichte waarvan hem de aanwezigheid van een belangrijk doel niet met zekerheid bekend is. Slechts bij hooge uitzondering kan het geraden schijnen te vuren tegen eenig deel van het terrein, ten opzichte waarvan die zekerheid niet is verkregen. Dit uitzonderingsgeval zal zich kunnen voordoen, als het gebruik van een of ander terreingedeelte (bijv. een belangrijke weg of bepaalde gedeelten daarvan), den vijand zulke groote voordeelen oplevert, dat het voor hem zoo goed als onmisbaar kan worden geacht. In dit geval zal de verdediger toch meestal het best doen, zijn vuur daartegen eerst te openen, nadat hij meent te kunnen aannemen, dat de vijand zich reeds ter plaatse bevindt. Het streven om door vuur te voorkomen, dat de vijand eenig gedeelte van het voorterrein zou benutten, leidt tot een zeer groot munitieverbruik en moet dus in beginsel worden afgekeurd. De verdediger verlieze nimmer de omstandigheid uit het oog, dat het vuren tegen terreingedeelten, waarin de aanwezigheid des vijands hem niet met zekerheid bekend is, veelal met munitieverspilling is gelijk te stellen”. ¹⁾

niet anders zijn bedoeld dan eene aanwijzing om niet, dan wel met groote spaarzaamheid, te vuren tegen terreindeelen, ten opzichte waarvan men geen zekerheid heeft, dat er zich een doel bevindt van voldoende afmetingen (ook in verhouding tot de uitgestrektheid van het terreingedeelte, binnen welks grenzen het zich bevindt) om eene uitwerking te kunnen verwachten evenredig met het munitieverbruik. (Men denke bijv., om één voorbeeld uit vele te nemen: het vuren tegen arbeid aan de voorloopige insluitingslinie, terwijl omtrent de plaatsen, waar de arbeid geschiedt, niets met zekerheid bekend is. Of men nu al spaarzaam of krachtig vuurt, relatief blijft de uitwerking de zelfde, zoodat dit vuur bijna met munitieverspilling is gelijk te stellen).

¹⁾ Veelal wordt aanbevolen bewoonde oorden in het voorterrein, die den

Zijn de lange kanonnen der veiligheidsbewapening in de eerste plaats bestemd voor het vuur op groote afstanden, in den strijd tegen de aanvalswerken zal ook voor de korte kanonnen eene belangrijke taak zijn weggelegd.

Het kanon van 15 cM. K., dat, in vergelijking met de vuurmonden, die tegenover onze stellingen zullen optreden, bepaald minderwaardig moet worden geacht, moet slechts worden gebezigd voor zoover het aantal mobiele houwitsers onvoldoende is, en daar deze laatste bij de mobiele veiligheidsbewapening, alsmede bij de versterkte bewapening, onontbeerlijk zijn en het kanon van 15 cM. K. hierbij onbruikbaar is, zóo moet laatstgenoemde vuurmond, voor zoover nog voorhanden, bij de niet-mobiele veiligheidsbewapening worden ingedeeld. De mortieren moeten uit de bewapening der Stelling van Amsterdam verdwijnen. (Zie blz. 1028.)

Men stelt zich voor de tusschenbatterijen der veiligheidsbewapening, waarvoor reeds in tijd van vrede de plaatsen zijn aangewezen, te doen bouwen en bewapenen door de bezettingstroepen der stelling, in den tijd, die verloopt tusschen het buitengewoon onder de wapenen roepen der dienstplichtigen, volgens art. 185 der Grondwet, en het verschijnen van den aanvaller vóór de stelling. Bij dezen batterijbouw zal men hoogstwaarschijnlijk op groote bezwaren stuiten, zelfs al kan er op worden gerekend, dat voor het bijeenbrengen van gereedschappen en materialen in de Groepsdepôts in vreedestijd alles is voorbereid. Niet

vijand tot kantonnementen zouden *kunnen* dienen, bij het verschijnen van den aanvaller vóór de stelling onder vuur te nemen. Ook meergenoemd punt 33 beveelt dit vuur aan (de benaming „kantonnement” veronderstelt een bewoond oord). O. i. echter ten onrechte. (Zie ook § 21 Schietregels Vest.-Art.) Het voortdurend, zij het ook „met groote spaarzaamheid”, beschieten van die plaatsen zal gaandeweg eene groote hoeveelheid munitie vereischen, terwijl de ervaring leert, dat de, zodoende, den vijand toegebrachte verliezen in verhouding tot die hoeveelheid verbruikte munitie gering zullen zijn. Behalve deze overweging van materieelen aard, doen zich hier ook overwegingen van moreelen aard gelden. Het vuren op bewoonde oorden zonder besliste noodzakelijkheid is, *vooral in het eigen land*, bepaald af te keuren. Zelfs al nemen wij de uitdrukking „verdedigen” van art. 25 van het Reglement, behoorende bij het Verdrag van 29 Juli 1899 „betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land”, in hare meest ruime beteekenis, dan zouden wij willen gevraagd hebben, waarom de waarschuwing, waarvan art. 26 melding maakt, hier, zonder eenig voorbehoud, zou kunnen achterwege blijven? Wij erkennen, dat het beschieten van plaatsen in het eigen land feitelijk geen quaestie is van internationaal recht, en dat art. 26 dan ook spreekt van den „bevelhebber der aanvallende troepen” (*le commandant des troupes assaillantes*). Maar toch gaat het niet aan de eene partij in vijandelijk land eene beperking op te leggen, die haar tegenstander te haren nadeele niet zou behooven in acht te nemen. Daar het verschil tusschen „beschieten” en „bombardeeren” niet is aangegeven, moet o. i. worden aangenomen, dat „bombardeeren” beteekent: iedere artillerie-beschieting van het inwendige van een bewoond oord.

zonder zwaarwichtige redenen eischen de meeste schrijvers over den vestingoorlog het bouwen van *permanente* tusschenbatterijen. Vooral in onze polderterreinen is het opwerpen van batterijen, die tegenover het nieuwere belegeringsgeschut meer dan eene schijndekking opleveren, een zeer tijdroovende arbeid. Daarenboven worden door den batterijbouw bij mobilisatie de, voor verreweg het grootste gedeelte zoo juist van groot verlot teruggekeerde, manschappen, die oefening broodnoodig hebben, gedurende zeer vele uren aan die oefeningen onttrokken. Wij zullen hier nu maar niet spreken van de landweermanschappen, die eventueel tot versterking van het artilleriepersoneel der veiligheidsbewapening worden bestemd.

Bedenkt men, dat aanvankelijk per groep, aan vestingartilleristen van het leger, niet veel meer dan ééne compagnie zal beschikbaar zijn, dan klemt dit bezwaar nog sterker.

De factoren, die, behalve de geschutsoort, de bediening en den munitievoorraad per stuk, van invloed zijn op de uitwerking van het artillerievuur zijn:

- 1°. Het aantal vuurmonden;
- 2°. De dekking;
- 3°. De opstelling ten opzichte van het doel.

Eene bekende stelling luidt: „Uitwerking gaat boven dekking”. De uitwerking wordt echter meestal *door* de dekking *verhoogd*, terwijl omgekeerd de afwezigheid van dekking ten gevolge kan hebben, dat de uitwerking zeer spoedig afneemt en zelfs geheel verloren gaat. Voor den tegenstander is een en ander evenzeer van toepassing, als voor ons. *Onze* uitwerking nu, wordt *verminderd* door de *vijandelijke* dekking, de *vijandelijke* uitwerking door de *onze*. *Onze* uitwerking wordt *verhoogd* door *onze* dekking (mindere verliezen, betere bediening), de *vijandelijke* uitwerking door de *zijne*. Met deze omstandigheden voor oogen vrage men zichzelf, in elk voorkomend geval, af of *summa summarum* de uitwerking door de dekking al dan niet wordt verhoogd.

De letterlijke toepassing van het beginsel „uitwerking gaat boven dekking”, zal zich in de eerste plaats kunnen voordoen in den veldoorlog, voor wat betreft de *keuze* van eene stelling, al begint ook daar, door de invoering van het snelvuurgeschut, het beginsel: „verhooging der uitwerking *door* dekking” zich meer en meer te doen gelden. Bij zeer groote overmacht kan de waarde der *rechtstreeksche dekking* ¹⁾ op den achtergrond treden. Voorts zal de *rechtstreeksche uitwerking* ²⁾ bij de keuze der opstelling in de eerste plaats in aanmerking kunnen komen, wanneer men met het vuur in korten tijd eene bepaalde

¹⁾ Hieronder wordt verstaan de dekking tegen 's vijands vuur, die het gevolg is der eigen opstelling, ter onderscheiding van de indirecte dekking, die wordt verkregen door onze uitwerking op den ons bevurenden vijand.

²⁾ Hieronder wordt verstaan de uitwerking, die op het doel zou kunnen worden verwacht, indien men zelf niet werd beschoten.

uitwerking beoogt. Alsdan zal de rechtstreeksche dekking veelal van ondergeschikt belang zijn, hetzij dat de beslissing wordt bereikt vóórdat de intredende verliezen de vuurkracht meer verzwakken dan deze door de betere opstelling was verhoogd, hetzij dat, na het bereiken van het met het vuur beoogde resultaat, de stelling terstond kan worden verlaten vóór de tegenstander van ons niet-gedekt-zijn kan partij trekken. Vooral de verdediger eener permanente stelling zal echter voor zijn niet-mobiele geschut aan dekking veel waarde moeten hechten. Dit geldt in verhoogde mate voor een verdediger, die, wat zijn geschutbewapening betreft, niet alleen quantitatief maar ook kwalitatief tegenover den aanvaller in de minderheid is. Verder is de aanvaller in het voordeel tegenover den verdediger, voor wat betreft den beschikbaren, steeds voor aanvulling vatbaren munitievoorraad, en ook, met name tegenover eene kringstelling, wat betreft de keuze voor de opstelling zijner vuurmonden. Daarentegen heeft de verdediger het voordeel, dat hij aan zijne vuurmonden, voor zoover noodig, absolute dekking kan verschaffen.

Er zijn tweeërlei soorten van rechtstreeksche dekkingen, n.l.:

1°. De gezichtsdekkingen;

2°. De materieele dekkingen.

Beide zijn rechtstreeksche dekkingen, in dien zin, dat zij rechtstreeks het gevolg zijn van de opstelling, die men zelf heeft uitgekozen of ingericht, en niet het gevolg van de uitwerking op den vijand, waardoor diens vuur in waarde vermindert.

De materieele dekking is absoluut of relatief. De materieele dekking is in permanente batterijen altijd beter dan in tijdelijke. Aan eerstgenoemde batterijen is echter het nadeel verbonden, dat de vijand hare ligging kan kennen.

Daar alleen de verdediger zich het voordeel der permanente bevestiging kan verschaffen, zou hieruit, in verband met het voorafgaande, volgen, dat al het niet-mobiele geschut der veiligheidsbewapening achter absolute dekking zou moeten worden opgesteld.¹⁾ Dit zou echter tot zeer hoge uitgaven leiden, iets wat, in aanmerking genomen den toestand van 's Rijks schatkist, niet van gewicht ontbloomt is! Er zijn echter minimum-eischen, waaraan moet worden voldaan, althans indien men eene krachtige verdediging niet tot de onmogelijkheden wil laten behooren. Wij zijn, wat onze artilleriebewapening betreft, tegenover de nieuwe belegeringsartillerie zóódanig in de minderheid, dat zonder overdrijving kan worden gezegd, dat aan die minimum-eischen *niet* is voldaan, zelfs al nemen wij het feit in aanmerking, dat onze inunda-ties eene krachtige hindernis vormen. Bij de permanente stellingen in hoog terrein zullen echter eveneens kunstmatige hindernissen van allerlei aard door den verdediger worden benut (om slechts één voor-

¹⁾ In der Vertheidigung finden zum direkten Geschützkampf Panzerstellungen mehr und mehr Anwendung („Jahresberichte“ 1901, blz. 367).

beeld te noemen: landmijnen, die bij Port-Arthur zulk eene gewichtige rol spelen), zoodat het niet geraden schijnt onze inundatiestellingen in dit opzicht zóó veel krachtiger te achten dan eerstbedoelde stellingen, dat het er, wat onze artilleriebewapening betreft, zoo nauw niet op aan komt. Reeds in de „Jahresberichte” van 1899 werd gezegd: „*Weittragende moderne Schellfeuergeschütze unter Panzerschutz mit starker Munition ausgerüstet, sind für eine aussichtsvolle Abwehr feindlicher Angriffe unerlässlich*”, en inderdaad, voor hem die de uitwerking van het nieuwe belegeringsgeschut heeft nagegaan, ligt er in het bovenstaande niets overdrevens.

Tegenwoordigen worden voor de veiligheidsbewapening noodig geoordeeld:

a. Snelvuurkanonnen van ± 10 cM., ten deele geplaatst op z.g. *Schirm-laffeten*, d.w.z. draaibare affuiten met een scherm of schild, dat weerstand biedt tegen het boogshot van de lichte veldhouwitsers (deze affuiten worden op beddingen van beton geplaatst, achter gebetonnerde borstweringen);

b. Kanonnen, als onder a, opgesteld in bomvrije, gepantserde koepels (*Panzerdrehthürme*) en wel voor die vuurmonden van dit kaliber, die eventueel aan den geschutstrijd moeten deelnemen;

c. Korte kanonnen (Houwitsers) van ± 15 cM. in pantserkoepels geplaatst;

d. Een zeker aantal lange kanonnen van ± 15 cM. (op, voor den eventueelen geschutstrijd, bijzonder gunstige punten opgesteld), eveneens in pantserkoepels;

e. De overige lange kanonnen van 15 cM. in open, liefst permanente, tusschenbatterijen.

De hierbovengenoemde permanente dekkingen ontbreken ons geheel, en wat het geschut betreft, als wij bedenken, dat hier sprake is van de nieuwste Deutsche (snelvuur-)kanonnen van 10 cM. van de „D. Schwere Feldhaubitze” en van het lange stalen kanon van 15 cM., dan blijkt, dat van het geschut, waarover wij beschikken, slechts ons kanon van 15 cM. L/24 aan de gestelde eischen der bewapening voldoet.

Met deze omstandigheden voor oogen is het verre van gemakkelijk de samenstelling van onze niet-mobiele veiligheidsbewapening aan te geven, volgens de minimum-eischen daaraan te stellen en vooropstellende, dat zooveel mogelijk van het voorhanden geschut worde gebruik gemaakt. Wordt permanente dekking meestal in de eerste plaats geëischt voor de korte kanonnen, zoolang wij voor het boogshot alleen beschikken over het kanon van 15 cM. K. (om niet te spreken van de mortieren van 15 cM. en van het kanon van 12 cM. K.) komt het geraden voor, dien eisch te laten varen. Laten wij het ronduit zeggen: het kanon van 15 cM. K. is de daarvoor noodige uitgaven niet waard. Van den z.g. batterijbouw verwachten wij echter zóó weinig nut, en de daartoe noodige tijd en werkkrachten kunnen zooveel beter worden besteed, dat bij de opstelling dezer vuurmonden

alleen moet worden gestreefd naar eene uitmuntende gezichtsdekking waarbij van voorhanden of aan te brengen maskers een oordeelkundig gebruik moet worden gemaakt. Bij mobilisatie worden dan op de aangewezen plaatsen beddingen gelegd ¹⁾ en, met behulp van golfijzer, schuilplaatsen en verbruiksmagazijnen vervaardigd. Met buitengewone zorg wake men tegen eene ontijdige opening van het vuur uit deze kanonnen. Regel zij, dat zij zwijgen tot aan het begin van den geschutstrijd.

Als lange kanonnen zouden wij bij de niet-mobiele artillerie der veiligheidsbewapening willen indeelen kanonnen van 15 cM. L/24 en van 12 cM. L. St. Hadden wij de keus, wij zouden *snelvuurkanonnen* van 10 cM., liefst op affuiten met schilden (*Schirmloffeten*) of in gepantserde geschutstanden (*Panzerloffeten*, *Drehthürme*) moeten bezigen, in plaats van de kanonnen van 12 cM. L. St. Zelfs al moesten wij de pantseringen missen, dan zouden wij nog de voorkeur geven aan een snelvuurkanon van 10 cM. boven ons lange kanon van 12 cM., en wel omdat eerstgenoemde vuurmond desvereischt gemakkelijk kan worden verplaatst. In dit opzicht zou zelfs ons kanon van 10 cM. op hooge affuit te verkiezen zijn boven ons lange kanon van 12 cM., dat veel zwaarder is en daarenboven vóór de verplaatsing nog eerst in zijne marschtappannen moet worden gelegd. Ons kanon van 10 cM. is echter voor het „vuur op groote afstanden” niet geschikt.

Voor de kanonnen van 12 cM. L. worden opstellingen uitgekozen in den geest, als die voor 15 cM. K. is aangegeven. ²⁾ Op blz. 1012 werd er op gewezen, dat de aanvaller het „vuur op groote afstanden” zoo mogelijk (als hij n.l. de plaatsen der betreffende verdedigingsvuurmonden kan ontdekken) zal beantwoorden. Grijpt de mobiele artillerie der veiligheidsbewapening nu spoedig krachtig in, en wordt deze eventueel werkzaam ondersteund, door de absoluut gedekte kanonnen van 15 cM. L/24 (zie onder), dan is de kans niet uitgesloten, dat de kanonnen van 12 cM. L. zich nog geruimen tijd in hunne stellingen zullen kunnen handhaven, zelfs aangenomen, dat het den aanvaller mocht gelukt zijn zich met een deel zijner mobiele artillerie op genoemde kanonnen in te schieten. Wil men echter zooveel mogelijk verzekerd zijn, dat de kanonnen van 12 cM. L. aan den lateren geschutstrijd zullen kunnen deelnemen, dan is het geraden ze voor het vuur op groote afstanden slechts met groote bedachtzaamheid te gebruiken en wel slechts

¹⁾ Tegenwoordig is reeds alleen het leggen van *goede* beddingen voor de meeste vuurmonden, vooral in onze terreinen, een tijdroovende arbeid, die veel zorg en oefening vereischt, als de beddingen voor langdurig gebruik bestemd zijn. De beddingaffuit (affût glissant) van het Fransche Canon de 155 court, maakt het tijdroovende bedding leggen onnoodig.

²⁾ Ook voor de lange kanonnen van 12 cM. verwachten wij van batterijbouw geen heil, tenzij zanddepôts in vreedestijd ter plaatse worden gereed gelegd.

voor het geval, dat de kanonnen van 15 cM. L/24 die taak alleen niet af kunnen.

In verband met de gewichtige rol, die laatstgenoemd kanon, zoowel voor het vuur op groote afstanden, als in den geschutstrijd, moet vervullen, is het beslist noodig althans een deel dezer niet-mobiele vuurmonden absoluut te dekken. Onze nieuwe landforten ¹⁾ zijn stormvrije *infanterie*posten, waarin alleen vuurmonden worden geplaatst, die worden gebezigd tegen stormenderhandsche aanvallen of voor grachtsbestrijking (in den regel worden voor het klein flankement mitrailleurs bestemd). Deze steunpunten kunnen op meer doeltreffende en eenvoudige wijze worden ingericht dan z.g. *artillerie*forten. In de aan den eisch des tijds voldoende artillerieforten zijn de vuurmonden, bestemd voor het vuur op groote afstanden en voor den strijd tegen de aanvalswerken, absoluut gedekt opgesteld.

Bezit de verdediger op zijn landfronten geen moderne artillerieforten, dan zou hij, tenzij hij in het tusschenterrein over absolute dekkingen beschikt, het uit de verte onuitdoofbaar vuur geheel moeten ontberen. Voor de lange kanonnen met hunne gestrekte banen is de opstelling achter eene doelmatige gezichtsdekking, die eenigszins het gemis eener *goede* materiele dekking vergoedt, veel bezwaarlijker dan voor de vuurmonden met meer gekromde banen. De verdediger nu, moet o.i. partij trekken van het voordeel, dat hij boven den aanvaller heeft, namelijk, dat hij de eigen uitwerking door absolute dekking belangrijk kan verhoogen en 's vijands uitwerking op het aldus gedekte geschut kan opheffen. De lange kanonnen, achter zulk eene dekking opgesteld, zullen desvereischt krachtig kunnen medewerken tot steun der eigen troepen in het voorterrein, omdat het niet noodig is ze te doen zwijgen, uit vrees om den vijand hunne opstelling te verraden, Daar de kracht van uit de verte onuitdoofbaar vuur bezwaarlijk kan worden overschat, kan zonder overdrijving worden gezegd, dat eene absoluut gedekte batterij van 2 vuurmonden eene veel grootere uitwerking zal hebben, dan eene onvoldoend gedekte van vier.

Wij zullen op deze quaestie nog nader ingaan. Laat ons eerst constateeren, dat de vereeniging van meer dan één stuk tot eene vuureenheid bepaalde *nadeelen* in zich sluit, zoodat zij te beschouwen is als een offer, gebracht aan de noodzakelijkheid om *tijdelijk* de vuursnelheid (d.i. het aantal schoten, dat door de vuureenheid in een zeker tijdsverloop kan worden afgegeven) hooger op te voeren, dan bij de aanwezigheid van slechts een stuk mogelijk zou zijn.

In verband met de moeilijkheid aan de bevelvoering in de batterij verbonden, vooral met het oog op het feit, dat meestal onderofficieren als batterijcommandant zullen optreden, moet bij de vestingartillerie o.i. het aantal van vier vuurmonden per batterij als een maximum

¹⁾ Deze benaming wordt gebezigd ter onderscheiding van de forten, die ook in den strijd tegen oorlogsschepen kunnen worden gewikkeld.

worden beschouwd.¹⁾ Nu is het bekend, dat, nog afgescheiden van de moeilijkheid, verbonden aan het commando over een min of meer samengesteld geheel, zooals eene batterij van 4 stukken (men denke hierbij s. v. p. niet aan vredesoefeningen, maar aan oorlogstijd, bij het intreden van, soms belangrijke, verliezen), de vereeniging van vier stukken tot eene vuureenheid, ten gevolge van dracht- en richtverschillen, niet onbelangrijke technische bezwaren in het leven roept. Deze bezwaren zullen den onervarene wellicht niet groot toeschijnen, doch zij zullen zich, vooral in oorlogstijd, in hooge mate doen gevoelen, althans bij de vestingartillerie, waar veelal buitengewoon hooge eischen aan de techniek van het vuur moeten worden gesteld. Naarmate de geschutsoort beter wordt, klimmen de eischen; alles luistert nauwer, ook de correctiën door de sectiecommandanten (na ingetreden verliezen, wellicht een kanonnier) aangebracht.

Geenszins wordt bedoeld, dat het vuur eener batterij van 4 stukken niet onder sommige omstandigheden eene groote mate van nauwkeurigheid zou kunnen bereiken. Maar, voor batterijen van twee absoluut gedekte stukken is de kans, dat die nauwkeurigheid, voor zoover van de vuurleiding afhankelijk, onder alle omstandigheden zal worden bereikt, veel grooter, te meer nog wanneer men bedenkt, dat de middelen voor de indirecte richting bij permanente bevestiging veel zuiverder kunnen wezen dan in eerst onlangs opgeworpen batterijen. Eigenlijk zoude uit het voorafgaande volgen, dat het wenschelijk ware, de bedoelde absoluut gedekte batterijen te doen bestaan uit één stuk (z.g. Illingbatterie). Inderdaad zoude dit ook zoo wezen, ware het niet, dat zich daartegen de navolgende omstandigheden verzetten:

1°. Gebrek aan het hiertoe noodige aantal goede batterijcommandanten;

2°. De groote kosten;

3°. De onvoldoende vuursnelheid van zulk eene batterij bij het afgeven van lagen.

Het 3e punt, dat hieronder bij *a* zal worden uiteengezet, beheerscht de beide andere punten, daar er uit volgt, dat het aantal batterijen van één stuk, wilde men op een gegeven oogenblik de zelfde vuurkracht kunnen ontwikkelen, als bij batterijen van 2 stukken mogelijk zou zijn,

¹⁾ Over de veldartillerie spreken wij hier niet. Wel wordt beweerd, dat de Fransche veldartillerie weder 6 vuurmonden per batterij zal krijgen (zie „Jahrbücher“, Sept. 1904), doch het schijnt, dat bij de overweging dezer wijziging der organisatie de op zichzelf meest gewenschte samenstelling der vuureenheid niet in de eerste plaats in aanmerking kwam. Zeer waarschijnlijk toch zal deze wijziging, zóó zij plaats heeft, alleen geschieden, omdat slechts zodoende, zonder te hooge uitgaven, gelijke tred kan worden gehouden met de vermeerdering der Duitsche veldartillerie. Wij wijzen er op, dat RÖHNE weder onlangs heeft betoogd, dat te velde batterijen van 4 stukken te verkiezen zijn boven die van 6. (Zie Jahrbücher, Oct. 1904: „Schwebende Artillerie-Fragen.”)

dubbel zoo groot zou moeten wezen als het aantal dezer laatste. Aan de kleine batterijen van 2 stukken, absoluut gedekt opgesteld, zijn, in vergelijking met de open niet-permanente batterijen van 4 stukken, de navolgende voordeelen verbonden:

- a. Zij vereischen minder geschut;
- b. Zij vereischen minder personeel;
- c. De bediening wordt vereenvoudigd;
- d. Zij bevorderen de nauwkeurigheid van het vuur.

ad a. Slechts zeldzaam zijn de tijdstippen, waarop de batterij van vier stukken hare geheele vuurkracht moet ontwikkelen. Ware dit niet het geval, de beschikbare munitievoorraad zou als sneeuw voor de zon wegsmelten. Gedurende verreweg het grootste deel van ieder etmaal (*gedurende menig etmaal: voortdurend*) staan 2 vuurmonden ongebruikt, en is hun materieel (ook hunne bedding en hunne dekking) aan het vijandelijk vuur blootgesteld, zonder dat zij zelf in werking zijn. Doch, zelfs de vurende sectie zal veelal zoo langzaam moeten schieten, dat het werk zonder eenig bezwaar door een enkelen vuurmond zou kunnen worden verricht. ¹⁾

Rekent men op een gemiddeld munitieverbruik van 80 schoten per etmaal en per stuk (voorzeker een niet gering verbruik!), dan vuurt de batterij gemiddeld $\frac{80}{4} \times 4 = 13$ à 14 schoten in het uur, die zonder eenig bezwaar, door één enkel stuk kunnen worden afgegeven. Daar dit echter het gemiddeld verbruik is, zal in vele uren, waarin gevuurd wordt, nóg langzamer worden geschoten. Voor een vuur, dat nog *aanzienlijk* sneller is dan het gemiddelde vuur, zullen twee stukken, die absoluut gedekt zijn, ruimschoots voldoende wezen, vooral als men bedenkt, dat de munitie bij absolute dekking in groote hoeveelheid kan worden gereed gesteld, wegkruipen van de bediening, om zich telkens te dekken, overbodig is, die bediening steeds $\pm$ voltallig is ²⁾, beschadigingen aan de bedding door vijandelijk vuur niet voorkomen, de bediening zelf door de groote mate van veiligheid met kalmte geschiedt, en eindelijk alle inrichtingen voor de richting veel nauwkeuriger zijn dan bij niet-permanente dekkingen mogelijk is. ³⁾ Reeds in den Zuid-Afri-

¹⁾ Het ware o.i. dan ook gewenscht, voor de batterijen van 4 stukken te bepalen, dat van de „wacht” ook de helft (één stuk) afwisselend kan worden gebezigd.

²⁾ Wij denken hier niet alleen aan de verliezen door 's vijands vuur in open batterijen ontstaan, doch ook aan verminderde bediening uit gebrek aan personeel. Punt 26, laatste alinea van het V. Gr. V. luidt: „Is deze indeeling” (complete bediening van vier stukken) „niet bereikbaar, dan moet de A.-C., wien een zekere sterkte aan personeel ter beschikking wordt gesteld, door combinatie der bedieningen van nabij elkander gelegen batterijen en door eene gewijzigde indeeling, in de bediening van de in zijne afdeeling tot vuren aangewezen batterijen voorzien”.

³⁾ Hier zij, om slechts ééne zaak te noemen, herinnerd aan het gebruik der richtschalen met behulp van krijtstrepen e. d., die met alle nauwkeurigheid den spot drijven.

kaanschen oorlog bleek de waarde van het enkele zware kanon, wanneer dit weinig van 's vijands vuur te lijden had; de uitwerking van het *onuitdoofbaar* vuur uit zulke een kanon kan bezwaarlijk worden overschat.

Zelfs bij het afgeven van eene *laag* zal door 4 stukken in eene tijdelijke batterij opgesteld, vermoedelijk niet sneller kunnen worden gevuurd, dan door twee absoluut gedekte stukken. De verschillende factoren, door ons reeds opgesomd, met name de gemakkelijker en rustiger bediening bij absolute dekking en de betere (onbeschadigde) beddingen, maken, dat wij niet ver van de waarheid zullen wezen, als wij de maximum snelheid van het behoorlijk gerichte vuur per stuk voor den absoluut gedekten vuurmond dubbel zoo groot stellen als voor het slechts in eene tijdelijke batterij geplaatste.¹⁾ Aangezien echter eene batterij van één absoluut gedekt stuk, wat het *laag*-vuur betreft tegenover eene open batterij van vier stukken in het nadeel kan zijn, wordt het wenschelijk geacht niet beneden het aantal van twee stukken per batterij af te dalen.

Uit den aard der zaak zal eene laag van een bepaald aantal *na elkander geloste schoten*, in eene batterij van bepaalde constructie, binnen bepaalde grenzen sneller kunnen zijn afgegeven, naar mate die batterij uit een grooter aantal vuurmonden bestaat. De grens der op deze wijze verhoogde vuursnelheid zou bereikt zijn, als het aantal vuurmonden zoo groot was, dat, bij de snelst mogelijke opvolging der schoten, de vuurmond die het eerst heeft geschoten weder tot vuren gereed was als het stuk, dat het laatst aan de beurt komt, is afgeschoten. Bij lagen van *salvo's* klimt de snelheid, waarmede een bepaald aantal projectielen wordt afgevuurd, met het aantal vuurmonden der batterij.²⁾

Wilde men het aantal vuurmonden eener batterij bepalen naar de maximum snelheid (dat is: aantal verschoten projectielen per tijdseenheid) bij het stukkenvuur te bereiken, dan zou dit veel grooter moeten zijn dan *vier*; nóg grooter zou het aantal moeten zijn, als men

¹⁾ Wij erkennen, dat deze vergelijking eenigszins willekeurig is. Neemt men echter alles in aanmerking, wat ten voordeele van de absoluut gedekte opstelling is aangevoerd, dan zal men wellicht tot de overtuiging komen, dat de relatieve vuursnelheid voor het aldus opgestelde geschut nog te gering is aangenomen, ook als men bedenkt, dat de bediening in open, tijdelijke batterijen, van 4 stukken veelal met een verminderd aantal manschappen moet geschieden. Daarenboven zal het in bedoelde batterijen (zoo zij niet *geheel* tot zwijgen zijn gebracht!) menigmaal voorkomen, dat een of twee stukken tijdelijk of voor goed onbruikbaar zijn.

²⁾ Bijv. een laag van 40 projectielen (*salvovuur*). Eene batterij van *vier* stukken heeft daarvoor $\pm$ dubbel zooveel tijd noodig als eene van *acht*. Daar het „snelvuur” bij eene laag, volgens onze voorschriften niet voorkomt, kan dit hier buiten beschouwing blijven. Punt 33, laatste zin, van het V. Gr. V. luidt: „Onder eene *laag* wordt verstaan een aantal, uit een of meer batterijen, zoo snel mogelijk *NA ELKANDER* geloste *salvo's* of schoten”.

rekende met lagen van sectiesalvo's („sectievuur”), om van batterij-salvo's („salvovuur”) niet eens te spreken. Het aantal vuurmonden der batterij wordt echter door geheel andere factoren beheerscht. De vuurkracht eener batterij hangt veel meer af van den beschikbaren munitie-voorraad dan van het aantal stukken. Met name geldt dit voor de absoluut gedekte vuurmonden. Wordt bijv. voor eene batterij per etmaal een getal van 50 schoten per stuk beschikbaar gesteld, dat is dus 200 schoten voor de geheele batterij, dan moet dit laatste aantal ook voor eene koepelbatterij beschikbaar zijn. Vooral tegenwoordig, nu het aantal schoten, dat per stuk kan worden afgegeven, vóór het onbruikbaar wordt, zeer groot is ¹⁾, kan de vuurkracht in hoofdzaak naar het aantal beschikbare projectielen worden berekend. Bij absolute dekking kan dus zeker met 2 vuurmonden per batterij worden volstaan, omdat, bij een beperkten en vastgestelden voorraad munitie, de voorraad per stuk toeneemt in de zelfde verhouding, als het aantal vuurmonden vermindert.

ad b. Wat dit punt betreft, kunnen wij kort zijn. Waar wij personeel, vooral geoefend kader, zullen te kort komen, is dit voordeel van overwegend belang. Bij de batterij van twee stukken kan de functie van batterij- en van sectiecommandant in één persoon worden vereenigd (§ 13 Batterijdienst) en zeker voor één der stukscommandanten een ge-gradueerde worden aangewezen. Aangezien voorts de bediening veel minder manschappen bedraagt dan bij de batterijen van vier stukken, kan voor iedere batterij steeds eene dubbele bediening worden uitgetrokken, zoodat de *Rust* telkens een etmaal zal duren, hetgeen aan de bediening zal ten goede komen.

ad c. Ook dit punt vereischt, na het voorafgaande, slechts weinig toelichting. In permanente, absoluut gedekte opstellingen kan alles worden gedaan, wat leidt tot gemak der bediening, terwijl reeds de goede afwerking van alle onderdeelen der bedding en der richtmidde-len de bediening vergemakkelijkt. Ook de door de dekking verschaftte veiligheid leidt tot betere bediening van het stuk.

ad d. Dit is het onmiddellijk gevolg van de werking der factoren onder *c* opgesomd.

Waar onze geldmiddelen zich verzetten tegen eene afdoende voorziening in deze pantserquaestie, worde althans op de meest gewichtige

¹⁾ Ten einde een denkbeeld te geven van de duurzaamheid der stalen kanonnen, zij aangeteekend, dat hier te lande een kanon van 12 cM. St. na 8250 schoten nog in zeer bruikbaren toestand verkeerde, terwijl Br. vuurmonden reeds na gemiddeld 2000 schoten onbekwaam moesten worden geacht. (Zie „Handleiding tot de kennis der Artillerie voor de cadetten van dat wapen, Afdeling techniek. III. Eerste deel”, door G. DE JOSSELIN DE JONG, blzn. 168—170.) Toch schijnt het noodig voor kanonnen van 15 cM. op een eenigszins geringer weerstandsvermogen te rekenen dan voor die van 12 cM. Ook hierom is het beter de batterijen uit twee vuurmonden te doen bestaan dan uit één.

punten voor de uit-de-verte-onuitdoofbaarheid van het vuur gezorgd. Reeds met een à twee absoluut gedekte batterijen per groep, zoude veel gewonnen zijn. Ernstige overweging zal het verdienen voor een deel der voorhanden kanonnen van 15 cM. L/24 permanente tusschenbatterijen te vervaardigen. ¹⁾

Voor al ten opzichte van de *mobiele veiligheids- en de versterkte bewapening* is ons geschutmaterieel verouderd.

De eerste zal moeten optreden tegen des aanvallers veld- en mobielbelegeringsgeschut (zie blz. 1012). Het ligt voor de hand, dat de verdediger dit geschut bestrijdt met het kanon in gebruik bij de bereden artillerie en met de mobiele houwitser. Het geschut der mobiele veiligheidsbewapening moet aan hooge eischen van beweegbaarheid voldoen en eene uitwerking hebben (men denke hierbij ook aan de vuursnelheid), die in vergelijking kan treden met die van het genoemde mobiele geschut des aanvallers. Snel zal het in batterij moeten komen, en een hevigen strijd moeten voeren tegen laatstgenoemd geschut; veelal zal het door stellingverandering de uitwerking der in aantal overmachtige aanvalsartillerie moeten trachten te verminderen en de eigen uitwerking verhoogen. De bedoelde kanonnen zullen aan de divisieën van het veldleger moeten worden ontnomen, althans indien men van eene afzonderlijke aanschaffing daarvan om financieele redenen moet afzien. In elk geval moeten zij in de Groepsparcken gereed staan, evenals de mobiele houwitser met hunne bespanningen. ²⁾

Het moeilijkst is wel de aanwijzing van het geschut, dat bij de versterkte bewapening noodig is, als men eenerzijds nog zooveel mogelijk wil rekening houden met de bestaande bewapening, doch aan de andere zijde zich niet tevreden stelt met eene indeeling van bepaalde vuurmonden alleen, omdat men ze nu eenmaal heeft en zonder er van verzekerd te zijn, dat zij bij de versterkte bewapening met vrucht kunnen worden gebruikt. Inderdaad, het indeelen van voorhanden geschut over Groeps- en Sectorparcken is op zichzelf niet moeilijk. Maar wèl moeilijk wordt de behoorlijke samenstelling dier parcken, als men van het voorhanden geschut nog wil gebruiken, zooveel men kan, doch tevens met den meesten ernst wenscht rekening te houden met de eischen, die, wil men meer dan eene schijnverdediging, *moeten* worden gesteld.

Niet-mobiel geschut, hoe groot de uitwerking daarvan ook mocht wezen, moet bij de versterkte bewapening onbruikbaar worden geacht. Zij toch, is bestemd om de veiligheidsbewapening te steunen in den strijd tegen de aanvalswerken. Ook hierbij zal de verdediger ondervin-

¹⁾ De overige in opstellingen te plaatsen, als voor 15 cM. K. en 12 cM. L. is aangegeven.

²⁾ Vermoedelijk mag er op worden gerekend, dat deze bespanningen beschikbaar zijn van de groote treinen van het veldleger. Op het papier schijnt deze quaestie eenvoudig, doch de indeeling dezer bespanningen zal toch nog heel wat arbeid vereischen.

den, dat de aanvaller het initiatief heeft. Deze bepaalt n.l. het aanvalsfront en eerst nadat dit den verdediger is bekend geworden (of meent het aanvalsfront te hebben onderkend!) kan de laatste tegenmaatregelen nemen. Veel hangt er voor den verdediger van af, of hij al dan niet spoedig krachtig tegen de aanvalswerken kan optreden. Dit is slechts mogelijk, als het geschut der versterkte bewapening aan voor vestingartillerie hooge eischen van beweegbaarheid voldoet. De aanvaller heeft tijd en gelegenheid om op het door hemzelf uitgekozen front zijn geschut op te stellen; de verdediger moet spoedig daarop met zijne versterkte bewapening optreden wil hij voorkomen, dat de vijand de verdedigingsartillerie bij gedeelten tot zwijgen brengt. Bedenkt men voorts, dat de aanvaller in den geschutstrijd overmachtig is, vooral kwalitatief, dan moet ook worden erkend, dat slechts door mobiliteit de ongunstige verhouding voor den verdediger kan worden verbeterd. Wat wij hebben gezegd over de bezwaren, verbonden aan het weinige nut van den batterijbouw, geldt, ten deele zelfs in verhoogde mate, ten opzichte van de versterkte bewapening. De batterijbouw voor deze laatste moet plaats hebben, terwijl de vijand tegenover de stelling heeft post gevat en die stelling krachtig bevuurt. Het in batterij brengen der vuurmonden van de versterkte bewapening moet dus zoo geheim mogelijk geschieden, de opening van het vuur daaruit moet verrassend plaats hebben. De batterijbouw moet derhalve eveneens zooveel doenlijk in het geheim, veelal des nachts, worden uitgevoerd; hierbij zal het vermeende of werkelijke gevaar zich als nadeelige factor doen gelden. Door het woelen in polderterrein zal daarenboven de opstelling van het geschut niet verbeterd worden. Een en ander doet ons den batterijbouw voor de versterkte bewapening nog minder aanbevelenswaardig voorkomen dan die voor de veiligheidsbewapening.

Daar echter op den duur gezichtsdekking meestal onvoldoende is, moet deze bij gebreke van voldoende materiele dekking, worden gecompleteerd door beweegbaarheid. Waren wij geheel vrij in de keuze voor de versterkte bewapening, wij zouden daarvoor willen bestemmen een mobielen houwtser en een gemakkelijk verplaatsbaarsnelvuurkanon van 10 cM. St. Nu wij dit laatste niet hebben, zou, wat de beweegbaarheid betreft, alleen het nieuw in te voeren kanon der bereden artillerie in aanmerking komen. Dit heeft echter een te klein kaliber om als ééning lang kanon bij de versterkte bewapening te worden gebruikt. Van onze tegenwoordige kanonnen voldoet alleen dat van 10 cM. op hooge affuit eenigszins aan den eisch der beweegbaarheid. Daarom zouden wij bij de Sectorparken een zeker aantal (stel ± 20) dezer kanonnen, liefst met snellaadinrichting, willen indeelen. Wat het kanon der bereden artillerie betreft, indien mocht kunnen worden aangenomen, dat het op het oogenblik, dat de versterkte bewapening moet worden in werking gebracht, in voldoende hoeveelheid (bijv. 24 kanonnen per sectorpark) van het veldleger is beschikbaar gekomen, dan ligt de in-deeling van dit kanon bij de versterkte bewapening voor de hand.

Wellicht zou per sectorpark een gedeelte der noodige kanonnen afzonderlijk dienen te worden aangeschaft, ofschoon het in dat geval verkiezlijker ware snelvuurkanonnen van 10 cM. te nemen.¹⁾

Een nieuw in te voeren mobiele houwitser zal in alle opzichten de voorkeur verdienen boven ons kanon van 15 cM. K., hetwelk tegenover de Deutsche schwere Feldhaubitze zoodanig in het nadeel, en daarenboven zoo weinig gemakkelijk beweegbaar is, dat het o.i. voor de versterkte bewapening niet in aanmerking kan komen.

De kanonnen van 10 cM. der versterkte bewapening zouden van afneembare stalen schilden tegen GKT.-vuur moeten worden voorzien. Tevens verdient het aanbeveling voor deze vuurmonden in iedere Groep reeds in tijd van vrede eenige opstellingen te verkennen en in kaart te brengen en deze opstellingen met bepaalde cijfers aan te duiden, zoodat ten opzichte daarvan de gegevens kunnen voorhanden zijn in den geest van die, voorkomende in Bijlage II van het „Voorschrift op den Batterijdienst”. Bij mobilisatie zouden dan op de bedoelde plaatsen beddingen moeten worden gelegd.

Ten slotte zij nog opgemerkt, dat de beweegbaarheid der vuurmonden van de versterkte bewapening ook tot haar recht komt, als het den vijand gelukt ergens door de hoofdverdedigingslinie heen te breken. Alsdan bestaat de kans, dat van het gemakkelijk beweegbare geschut der versterkte bewapening een grooter of kleiner deel op de stelling, die de verdediger in 2^e linie heeft ingericht en bezet, zal kunnen worden teruggetrokken.

Voor de bewapening eener eventueel te bezetten 2^e linie is het kanon van 8 cM. St. de aangewezen reserve-vuurmond, in vereeniging met de op deze linie snel teruggetrokken mobiele houwitsers. Voor de bewapening van zulk eene 2^e linie heeft men noodig gemakkelijk beweegbaar geschut, ten einde eene zoo ruim mogelijke keuze te hebben in de opstelling der vuurmonden. Het kanon van 8 cM. St. voldoet aan dezen eisch en zal, in vereeniging met de snel teruggetrokken houwitsers, als reserve-vuurmond alleszins bruikbaar zijn. Een gebruik van het kanon van 8 cM. St. op 2 à 3 KM. vóór de linie (zie Mil. Spect. 1904, blz. 719) is o.i. weinig aanbevelenswaardig, in verband met de groote inferioriteit van dezen vuurmond in verhouding tot 's vijands veldgeschut. Het ware o.i. eene verkeerde tactiek den verdediger reeds terstond onder ongunstige verhoudingen tegenover den vijand te doen optreden.

Voor uitleggers zouden wij willen bestemmen het kanon van 8 cM. St., bij wijze van uitzondering het kanon van 10 cM. of dat van 15 cM. K.

¹⁾ Overigens zij er aan herinnerd, dat, worden de kanonnen van 15 cM. L/24 absoluut gedekt opgesteld, zij in den geschutstrijd eene zeer belangrijke rol kunnen vervullen. Vergelijk ook F. DELL. „Aanval en verdediging van duurzame werken”, blz. 177.

Indien wij thans een overzicht geven van de bewapening der Stelling van Amsterdam, zooals deze, o. i., zooveel mogelijk rekening houdende met het voorhanden geschut, zou moeten zijn samengesteld, dan krijgen wij het navolgende:

Kanon van 15 cM. L/24 (in koepel). ¹⁾	} niet-mobiele veiligheidsbewapening.
" " 15 cM. K.	
" " 12 cM.L. St.	
Kanon van 7 cM. (kazemat-)	} groot-flankement.
Mobiele houwitser (? cM.)	} mobiele veiligheids- en versterkte bewapening; het kanon van 10 cM.
Kanon van 10 cM.	
" " 7 " (veld-)	} tevens voor groot-flankement. reserve.
" " 8 " St.	

Totaal zeven soorten van geschut, zonder de kleine snelvuurkanonnen (6 cM.) en de veldartillerie.²⁾ De mortieren van 15 en 10 cM. kunnen vervallen, daar de mobiele houwitser deze vervangt.

Ver, zeer ver, blijven wij zodoende beneden het ideaal der bewapening, door gezaghebbende schrijvers gesteld. Wij zijn er zelfs mede gekomen aan de onderste grens van het beslist noodige voor eene verdediging, die men met eenige kans op succes wil voeren. Wij hebben, bij de vestingartillerie, zoo langzamerhand gekregen een staalkaart van vuurmonden, waarbij het hoog noodig is in de „gebruiksaanwijzing” eenige orde te stellen en uit te scheiden, wat voor uitscheiding vatbaar is. Waar de toestand van 's Rijks schatkist verre van gunstig is, zoo zelfs, dat in 1905 nog niet kan worden aangevangen met eene snellere voltooiing van de kringstelling van Amsterdam (en dat, terwijl een sneller tempo bij die voltooiing zoo dringend noodig is) daar zal eene afdoende verjongingskuur der bewapening voorloopig nog wel tot de vrome wenschen blijven behooren, vooral nu de verwapening der bereden artillerie niet geringe uitgaven eischt. Daarom hebben wij ons losgemaakt van de idealen en getracht alleen op het *hoogst* noodige te wijzen en zooveel doenlijk te roeien met de riemen, die wij nu eenmaal hebben, zelfs op gevaar af dat er vele zullen breken, als wij in de deining mochten komen.

△

¹⁾ Of althans in permanente open batterijen. Zie ook noot ¹⁾ op blz. 1025.

²⁾ Kanon van 6 cM. is bestemd voor groot flankement en tegen stormenderhandsche aanvallen (in de forten in hefkoepels).

Aanteekeningen betreffende den Russisch-Japanschen oorlog.¹⁾

(Ontleend aan RASWJEEDTSCHIK.)

Op den 22sten September (5 October) stonden de voorposten van het Japansche leger in de lijn Tschantan—Tadoesanpoe—Schilix—Jansintoen—Oeanfoelinpas.

Op den weg naar Sinmintin stond het leger van Generaal Okoe, op

¹⁾ Op de navolgende data werden de onderstaande troepenafdeelingen geformeerd:

4 ^e Oost-Siberische sappeur-bataljon	21 April (4 Mei).
5 ^e " " "	16 (29) Juni.
6 ^e " " "	20 Juni (3 Juli).
Oost-Siberische depôt-sappeur-bataljon	10 (23) Juni.
" telegraaf-bataljon	1 (14) Augustus.

Bij Keizerlijk Besluit van 12 (25) October is de Generaal-Adjutant A. N. KOEROPATKIN tot Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht in het Verre Oosten benoemd.

Het tweede eskader van de Stille Zuidzee is, als volgt, samengesteld:

SLAGSCHEPEN.

Kniaz Soeworof.	13.600 ton,	18 mijl.		
Imperator Alexander III.	13.500 "	18 "	}	
Borodino.	13.600 "	18 "		Type „Tsarewitsch”.
Orel.	13.600 "	18 "		
Osljablja.	12.700 "	18 "	}	
Navarin. '91.	10.206 "	16 "		Type „Pjereswjet”.
Sissoi Welikie. '94.	10.400 "	16 "		

Totaal 87.606 ton.

KRUISERS.

Admiraal Naximof. '85 — ?	8.524 ton,	16 mijl.		
Dmitrie Donskoi. '83—'95.	6.200 "	17 "	}	
Oleg (aanvullings-eskader).	6.750 "	23 "		Type „Bogatir”.
Aurora.	6.730 "	19 "		" „Diana”.
Swjetlana.	3.828 "	20 "	}	
Almaz.	3.200 "	25 "		Type „Nowik”.
Shemtsoek.	3.100 "	23 "		
Isomroed (aanvullings-eskader).	3.100 "	23 "		

Totaal 41.432 ton.

dien naar Moekden het leger van Generaal NODSOE en op dien naar Foeschoen het leger van Generaal KOEROKI. De geheele frontbreedte dezer troepen bedroeg ongeveer 70 werst. Een zelfstandig detachement stond op den weg Tsjantschan—Dalin.

Het Japansche leger bereidde zich blijkbaar tot den opmarsch voor, welke vertraging ondervond door het wachten op versterkingen, het verzekeren der achterwaartsche verbindingen, enz. De stelling bij Jantai, welke tot opname der troepen, in geval van een eheec, moest dienen, was inmiddels voltooid geworden, terwijl groote voorraden op den rechteroever van de Taitsi-xe waren overgebracht.

Aan Russische zijde was het eerste Mandschoerijische leger nog steeds in de omstreken van Moekden gelegd, in een terrein, dat voor hardnekkige verdediging zeer weinig geschikt was. Tot de vorming van het tweede Mandschoerijische leger was, op het oorlogstoonel, nog niet overgegaan.

Ten einde te trachten Maarschalk OYAMA bij Liao-yang vast te houden, hetgeen slechts door den gelijktijdigen opmarsch van alle beschikbare troepen kon geschieden, zette de Russische hoofdmacht zich den 22sten September (5 October) in beweging.

De voorposten der Russen stonden dien dag ongeveer in de lijn Tschantan—Xoenlinpoe — r. Schaxe (tot Findjapoe) — omstreken Gaotoelinpas—Dalinpas—Sintsintin, met cavalerie-afdeelingen in het voorterrein.

Den 23sten September (7 October) werden de Japanners uit Jausintoen en van den Oeanfoelinpas verdreven.

Torpedobootjagers: Blestaschtschie, Besoepretschnie, Bjedowie, Bodrie, Bistrie, Boenie en Brawie van 350 ton en 26—28 mijl snelheid, benevens 8 torpedojagers, tot het z.g. aanvullings-eskader behorende.

Bij Keizerlijk Besluit van 18 (31) October werd de Lt.-Generaal SAXAROF benoemd tot Chef van den staf van den Opperbevelhebber van Land- en Zee-macht in het Verre Oosten.

Bij Keizerlijk Besluit van 22 October (4 November) werd de Generaal der Infanterie LINEWITSCH benoemd tot commandant van het 1ste Mandschoerijische en de Generaal der Cavalerie Baron KAULBARS tot commandant van het 3de Mandschoerijische leger.

Bij Keizerlijk Besluit van 5 (18) October worden het 2de Sebastopolsche en het 6de Kroonstadsche vestingartillerie-bataljon gemobiliseerd en op Vladivostok gedirigeerd, onder de benaming van 5de en 6de Vladivostoksche vestingartillerie-bataljon.

Bij Keizerlijk Besluit van 27 October (9 November) is bepaald, dat 6 nieuwe Oost-Siberische bergbatterijen (Nos. 13—18, snelvuur) zullen worden opgericht, alsook de Oost-Siberische bergartillerieparken Nos. 13—18.

De 1ste, 2^e, 3^e, 4^e en 5^e scherpschuttersbrigades gaan naar het oorlogsterrein. (Russische Invaliden.)

Den 24sten September (7 October) viel een Russisch detachement, van Sintsintin komende, Tsjantschan (aan den bovenloop van de Taitsi-xe) aan en nam voorwaarts van dit dorp stelling.

Op den uitersten rechtervleugel der Russen vielen de Japanners dien dag op den rechteroever der Xoen-xe (bij Koran) twee compagnieën en een detachement cavalerie aan en dreven deze in N.-W. richting terug. (Jap. bericht.)

Den 25sten September (8 October) begonnen de Russische voorhoeden, onder een sneeuwstorm, de voorwaartsche beweging over het geheele front. Ernstige tegenstand van de zijde van den vijand werd niet ontmoet, integendeel trokken zijne voorposten zoo snel terug, dat het telefoonmaterieel achtergelaten moest worden. Twee Kozakkenregimenten vielen eene Japansche afdeeling, uit de drie wapens bestaande, aan en dwongen haar in wanorde te wijken.

Blijkbaar had Maarschalk OYAMA besloten den strijd in zijne versterkte stelling bij Jantai te aanvaarden.

Op den rechtervleugel trokken de Japanners dien dag op Tadoesanpoe terug. De Russische voorhoede, welke van Saxepoe oprukte, wierp den vijand uit een dorp, 8 werst ten Z. van de Scha-xe, terug, terwijl eene afdeeling uit Findjapoe tot Bjanjoepoetsie oprukte.

Den 26sten September (9 October) wierpen de Russen den Japanschen rechtervleugel op de mijnen van Jantai terug. Over het geheele front werd een hevige artilleriestrijd gevoerd.

Een Russisch detachement, uit de drie wapens bestaande, dat de Taitsi-xe boven Bensixoe was overgestoken, viel dit, door de Japanners bezette, dorp aan. Deze laatsten slaagden er echter in om, na versterkingen ontvangen te hebben, aan de Russische aanvallen weerstand te bieden.

Inmiddels versterkten de Russen hunne stellingen tusschen Xoean-xoeadjan en den spoorweg, en bij Sjanschantsie.

Volgens Japansche berichten rukten van de zijde van Pintaitsie 4 Russische divisiën op, terwijl in de bergen oostwaarts van de mijnen van Jantai 3 divisiën en in het terrein westwaarts van die mijnen eveneens 3 divisiën voorwaarts gingen; 5 à 6 divisiën stonden in de nabijheid van Saxepoe en ongeveer éene brigade tegenover Bensixoe en Tjantschan. De sterkte der Russische troepen werd op 280.000 man met 950 vuurmonden geschat.

Naar deze berichten te oordeelen, rukte het Russische leger in twee gedeelten, van ongeveer gelijke sterkte, op. Het rechterleger, met de reserve achter het midden, in zuidelijke richting en het linkerleger, met de reserve achter den rechtervleugel, in zuidwestelijke richting. Slechts de voorhoeden der Russen waren in gevecht gewikkeld geworden.

Het doel van Generaal KOEROPATKIN was blijkbaar tegenover het Japansche centrum eene actieve verdediging te voeren en te gelijker tijd hun rechtervleugel van de Taitsi-xe af te snijden, om hen daardoor te nopen de stelling bij Jantai te ontruimen.

Zoals uit de Japansche berichten blijkt, was Maarschalk OYAMA spoedig op de hoogte van de verdeeling der Russische strijdkrachten en besloot hij, na versterking van zijn rechtervleugel, die in het bergachtige terrein betrekkelijk gemakkelijk eene hardnekkige verdediging kon voeren, door eene snelle en krachtige aanvallende beweging tegen het Russische centrum, den vijand te dwingen zijne reserves van den linkervleugel tot ondersteuning van dat centrum te doen oprukken en daardoor de aanvalskracht van dien vleugel te breken. Hiertoe werden de legers van de Generaals OKOE en NODSOE geconcentreerd.

Inmiddels deed Generaal KOEROPATKIN in den rug van zijne voorhoeden eene hoofdstelling inrichten, waarop deze, in geval van eene ontmoeting met overmachtige vijandelijke strijdkrachten, konden terugtrekken.

In den loop van den 27sten September (10 October) versterkten de Russen de stelling, 8 werst ten Z. van de Scha-xe, welke zij den vorigen dag bezet hadden. Het artillerievuur werd bij het aanbreken van den dag bij de voorhoeden geopend.

Ten ongeveer 3 uur n.m. rukten de Japanners, ter sterkte van ongeveer ééne divisie met eenige batterijen tusschen den Mandarijnschen weg en het dorp Toemintsie in N. richting op. De Russische voorhoede trok achter de Schili-xe terug, waar de voorwaartsche beweging van den vijand tot staan werd gebracht. Het artillerievuur duurde tot in den avond voort.

Volgens Japansche berichten, bezetten deelen van het leger van Generaal OKOE dien dag Tadoesanpoe.

Een meer hardnekkige strijd vond dien dag op den Japanschen rechtervleugel plaats. Na een nachtelijk gevecht gelukte het den Russen zich tegen den middag van de hoogten bij den Xoealinpas en den Toeminlinpas meester te maken. De Japanners bezetten dien dag de daags te voren door de Russen verloren stelling bij Bensixoe en drongen het Russische detachement bij Tjantschan in N.-O. richting terug.

Den 28sten September (11 October) traden de Japanners aan beide zijden van den spoorweg en ten N. van de mijnen van Jantai aanvallend op, terwijl zij op den rechtervleugel eene hardnekkige verdediging bleven voeren.

Bij het aanbreken van den dag vielen zij het, door de Russen bezette, dorp Oelitaitsie aan, maar slaagden er dien dag niet in, het te nemen.

Ten westen van den spoorweg bij Tadoesanpoe, brachten de voorste afdeelingen der Russen, door eene geheele reeks van tegenaanvallen, het voortrukken der Japanners tot staan, doch moesten tegen den avond een dorp ontruimen.

Ten oosten van den Mandarijnschen weg hielden de hoofdtroepen der voorhoeden, na de voorgeschoven afdeelingen te hebben opgenomen, met succes tegen de herhaalde aanvallen der Japanners stand; enkele stellingen (in de nabijheid van Toemintsie) gingen echter in den laten avond in handen van den vijand over.

Ten oosten van de mijnen van Jantai namen de Russen het grootste deel der Japansche stellingen bij den Xoealinpas, evenals de stellingen bij den Toeminlin- en Tschaochanlinpas.

Eene poging van de Japanners, om in den laten avond tegen Sjangschantsie op te rukken, mislukte.

Gedurende den nacht duurde de strijd voort, die vooral op den Russischen rechtervleugel hevig was; ook het artillerievuur werd op verschillende punten voortgezet.

Den 29sten September (12 October) viel Maarschalk OYAMA met eene groote macht de Russische stellingen in de lijn Oelitaitsie — begroeide hoogten ten N. van Toemintsie — Toeminlinpas aan. De hoofdaanval werd op het vak spoorlijn — begroeide hoogten ten N. van Toemintsie gericht.

Op den Russischen rechtervleugel had een hevige strijd plaats in de lijn Tsoenloenjantai — Pankxjaopoe. Na herhaalde aanvallen der Japanners werd de Russische voorhoede (1 brigade) gedwongen terug te trekken, waarbij zij hare artillerie in de stelling moest achterlaten. Wel slaagden de Russen, onder aanvoering van den Kolonel van den Generalen Staf WANNOFSKIE, er later in hunne artillerie, op 16 stukken na, te heroveren, maar verloren deze opnieuw bij een nachtelijken aanval der Japanners, waarbij zij, ondanks het oprukken van versterkingen, gedwongen werden op hunne hoofdstelling achter de Scha-xe terug te trekken.

Bij den Mandarijnschen weg werd de strijd door de Russen dien dag met aanvankelijk succes gevoerd, maar ten ongeveer 2 uur n.m. werden zij gedwongen, met achterlating van eenige stukken en caissons, op hunne hoofdstelling terug te trekken.

Het dorp Sjaloexetsie werd door de Russen genomen, terwijl zij na een hardnekkigen strijd tot op korten afstand van de hoofdstelling van Generaal KOEROKI (de bergpassen ten N.-O. en O. van Bensixoe) genaderd waren, met het voornemen deze gedurende den nacht te bestormen.

In verband met den algemeenen toestand werd echter bevel ontvangen deze bestorming na te laten. Het artillerievuur werd hier bij het vallen van de duisternis gestaakt, terwijl het infanterievuur gedurende den nacht voortduurde, waarbij de tirailleurliniën op sommige plaatsen niet meer dan 500 pas van elkander verwijderd waren.

Gedurende den nacht op den 30sten September (13 October) vielen de Japanners den, door de Russen bezette, Toeminlinpas zonder succes aan.

Het Russische detachement, dat bij Bensixoe de Taitsi-xe was overgestoken, trok, onder den druk van overmachtige vijandelijke afdeelingen, op den rechteroever terug.

De verliezen aan beide zijden, gedurende den 28sten en 29sten September geleden, waren zeer belangrijk.

In den nacht op den 30sten September (13 October) barstte een onweer, vergezeld van slagregens, los, dat tot het aanbreken van den

dag voortduurde, wat niet belette, dat reeds 's morgens vroeg de strijd over het geheele front opnieuw ontbrandde.

Reeds gedurende den nacht hadden de Japanners het detachement van Kolonel STAXOWITSCH, dat ten westen van de spoorlijn stond, achter de Scha-xe teruggeworpen, waarop zij zich bij het aanbreken van den dag op de stellingen van het 123ste en 124ste infanterieregiment (X. Legerkorps) wierpen en hiermede den strijd op dit gedeelte der Russische stellingen openden.

Herhaalde aanvallen werden dien dag door de Japanners in de richting van Sjalioexetsie ondernomen, die echter alle werden afgeslagen. Op reeds in den morgen bekomen bevel, begonnen de Russische troepen hier om 6 uur n.m. terug te trekken, wat in volkomen orde geschiedde.

De Russische linkervleugel handhaafde hare stellingen, hoewel Generaal KOEROKI, die versterkingen had ontvangen, dien dag aanvallend optrad. Bij het invallen van de duisternis werden de Russische troepen eenigszins teruggenomen.

Eene aanzienlijke cavaleriemacht onder Prins KANIN beproefde den Russischen linkervleugel te omtrekken, echter zonder succes.

De lijn, door de Russische troepen in den avond van den 30sten September (13 October) ingenomen, liep over Saxepoe-Sjalioexetsie-Toeminlinpas naar den Xoeanlinpas.

In den nacht van den 1sten (14) October slaagden de Japanners er, na 6 vergeefsche aanvallen, in om het centrum van het XVII. Legerkorps aan de Scha-xe bij den Mandarijnschen weg te doorbreken, waarbij de Russen hunne artillerie verloren. Door het oprukken van reserves konden de Russen het dorp Saxepoe hernemen en hunne vorige stellingen weder bezetten, doch moesten deze tegenover de Japansche overmacht spoedig weder ontruimen. Daar eene doorbreking van het geheele centrum der Russische liniën dreigde (ook in het meer oostwaarts gelegen vak hadden de Russen onderscheidene aanvallen te doorstaan), liet Generaal KOEROPATKIN troepen uit de algemeene reserve oprukken, die er na hardnekkige tegenweer van den vijand in slaagden Saxepoe nogmaals te hernemen en de Japanners tot op 2 werst ten Z. van dit dorp terug te werpen.

Op den uitersten rechtervleugel der Russen, die aan eene omvatting blootstond, was de toestand gedurende geruimen tijd zeer kritiek; oprukkende reserves, die op hunne beurt den vijand in de flank aanvielen, wierpen dezen ten slotte terug.

De linkervleugel der Russen viel dien dag, volgens bericht van Maarschalk OYAMA, de Japanners in de lijn Bensixoe-Tschaoschanlinpas aan. Hoewel hunne aanvallen een hevig karakter droegen en de strijd meermalen met het blanke wapen werd gevoerd, kon geen succes worden bereikt.

Volgens berichten uit Tokio, was de verdeeling der Russische strijdkrachten op den 1sten (14) October, als volgt:

Rechtervleugel: X. Legerkorps, XVII. Legerkorps en VI. Sib. Leger-

korps. Centrum: I. Legerkorps, I., IV. en V. Siberische Legerkorps.
Linkervleugel: Gemengde korps van Generaal IWANOF.

In den avond van den 1sten (14) October, hadden deelen van den Japanschen linkervleugel de dorpen Lanschipoe en Tschanlanpoe bezet, hun centrum was tot bij de Scha-xe opgerukt en bevond zich op een 2-tal wersten van Saxepoe, terwijl de rechtervleugel eene stelling ten N. W. van Sjanschantsie bezet hield.

Het Russische leger was, ten einde de leiding te vergemakkelijken, in drie zelfstandige groepen ingedeeld; hiervan stond het centrum aan de Scha-xe (de bruggen over deze rivier waren vernield), de rechtervleugel, tusschen de spoorbaan en de Xoen-xe, bevond zich ongeveer in gelijke lijn met het centrum, terwijl de linkervleugel de stellingen in de omstreken van Pintaitsie en Bjanjoepoetsie bezet bleef houden.

De nacht op den 2^{en} (15) October ging rustig voorbij.

Ten 6 uur v.m. opende de Japansche artillerie op de vijandelijke stellingen, westwaarts van de spoorbaan, een langzaam vuur. Ten 9 uur v.m. werden Japansche colonnes waargenomen, die van het Westen in de richting van den grooten Mandarijnschen weg oprukten en welke door de Russische batterijen met succes onder vuur werden genomen.

In den namiddag traden de Japanners op den Russischen rechtervleugel zeer actief op; eene poging van den vijand, om zich van het dorp Linsinpoe meester te maken, werd door hen verijdeld.

De bergkegel, des morgens door de Russen in de nabijheid van Nantschantsie bezet, kwam, na herhaaldelijk in handen van de Japanners te zijn geweest, des avonds weder in hun bezit. Gedurende den nacht op den 3^{en} (16) October werden de twee Russische regimenten, die de bezetting vormden, echter door den vijand tot achter de Scha-xe teruggedreven.

Op den Russischen linkervleugel werd het artillerievuur op den 2^{en} (15) October aan beide zijden onafgebroken voortgezet.

In den morgen van den 3^{en} (16) October werden de 2^e brigade van de 5^e Oost-Siberische scherpschuttersdivisie (Generaal-Majoor POETILOF), het 36ste Oost-Siberische scherpschuttersregiment en de 22ste infanteriedivisie geconcentreerd, om den bergkegel bij Nantschantsie te heroveren.

Na eene krachtige voorbereiding door artillerievuur, gingen de Russen tot den aanval over, waarbij de 22ste infanteriedivisie in front, het 36ste Siberische scherpschuttersregiment uit het Oosten en het 19^e Siberische scherpschuttersregiment uit het Westen oprukte. Na een hevigen strijd, welke eerst in den morgen van den 4^{en} (17) October eindigde, werden de Japanners uit hunne stellingen verdreven, nadat zij den bajonetaanval in hunne loopgraven hadden afgewacht. Dit gevecht kostte den Japanners 1500 dooden, terwijl 6 veld- en 5 bergvuurmonden, benevens 1 mitrailleur in Russische handen vielen. Slechts met buitengewone inspanning kon de, bijna aan alle zijden omringde, Japansche divisie zich in Z. richting een doortocht banen.

De bergkegel bij Nantschantsie werd ter eere van Generaal POETILOF naar hem genoemd.

Ook ten westen van genoemden bergkegel had de strijd een voor de Russen gunstig verloop; Saxepoe bleef in hunne handen.

De Japansche artillerie, in positie tusschen Lamoetoen en Koeanlinpoe, beschoot enfileerend de stellingen op den Russischen rechtervleugel.

Het westelijk deel van Linsinpoe werd door de Russen genomen.

In den nacht op den 4^{en} (17) October vielen de Japanners den Poetilofberg en den Russischen rechtervleugel herhaaldelijk aan, doch werden met groote verliezen teruggeslagen.

In den loop van den daaropvolgenden dag maakten de Russen zich van Schalantsie (aan de Scha-xe, ten oosten van den Poetilofberg) meester.

In den nacht van den 5^{en} (18) October vielen, onder hevige regen- en windvlagen, de Japanners den Poetilofberg opnieuw aan, maar werden teruggeworpen.

Den daaropvolgenden dag deed het cavaleriedetachment van Generaal GRÉKOF eene verkenning van het front Sandjepoe-Zentai. De Japansche voorposten weken snel terug. Bij Sandjepoe stootte de Russische cavalerie op belangrijke infanterie-strijdkrachten met artillerie en mitrailleurs; zij werd gedwongen terug te trekken.

De Japanners verdreven de Russische cavalerie uit Toentsjafin (in het centrum), doch moesten dit dorp spoedig weder prijs geven, toen infanterie ter ondersteuning oprukte.

De nacht op den 16^{en} (19) October ging rustig voorbij. Een jacht-commando, onder Kapitein DEMBOFSKIE, nam zonder strijd 2 Japansche veldvuurmonden en bracht deze binnen de Russische stellingen.

De 6^e (19) October ging over het algemeen rustig voorbij; beide partijen versterkten hunne stellingen, terwijl een zwak artillerievuur werd onderhouden. Ten ongeveer 3 uur n.m. had op den Russischen rechtervleugel een onbeduidend gevecht plaats, waarbij de Japanners 1 veldvuurmond verloren.

In den avond van den 7^{en} (20) October ontruimden de Japanners het inmiddels weder door hen genomen dorp Saxepoe, dat door de Russen bezet werd. Ook Tschantanxenan (linkeroever van de Xoen-xe) was intusschen door de Japanners prijs gegeven.

De 8ste (21) October ging rustig voorbij. In den avond van dien dag liep de stelling van den Japanschen linkervleugel van Koeanlinpoe over Linsinpoe naar Lamoetoen, terwijl hun centrum en rechtervleugel ongeveer op de zelfde plaatsen stonden als op den 24sten September (7 October).¹⁾

Bij Port-Arthur werden door de Japanners nieuwe batterijen (o. a.

¹⁾ Van den 25sten September (8 October) tot den 8sten (21) October werden van het front naar Moekden en verder vervoerd:

775 gewonde officieren en 27.887 minderen.

168 zieke " en 3.224 "

(Rapport Lt.-Generaal TREPOF.)

zware mortieren) in stelling gebracht en nam het bombardement in hevigheid toe. Vanaf den Sjaogoeschanberg deden zij een aanval op den, aan zee gelegen, Signaalberg en namen dezen in bezit. Nadat in den morgen van den 18^{en} September (1 October) deze berg onder vuur was genomen, werd hij door de Russen heroverd.

Den 23sten en 24sten September (6 en 7 October) hadden hevige gevechten ten N. en ten N.W. van Port-Arthur plaats, waarbij de Japanners eene versterking bij het fort Itschan namen, welke later echter door de Russen hernomen werd.

In den nacht op den 26sten September (9 October) werden door het garnizoen krachtige uitvallen gedaan.

Den 29sten September (12 October) stootte de Japansche torpedojager *Harusame* (380 ton) op eene mijn en moest naar Dalnie gesleept worden. Dien dag en den daaropvolgenden vielen de Japanners van de zijde van Schoeischmin opnieuw de voorwerken van Itschan aan en slaagden er in op sommige punten voorwaarts te dringen.

De kruiser *Tjerek* visiteerde in de golf van Biskaje het Engelsche stoomschip „Carisbrook”.

Na den 3^{en} (16) October den Poetilofberg, den 4^{en} (17) October Scha-lantsie (4 werst ten N.O. van Saxepoe), den 6^{en} (19) October Toentsjafin en den 7^{en} (20) October Saxepoe bezet te hebben, versterkten de voorste afdeelingen van het Russische centrum zich op den linkeroever van de Scha-xe, tusschen den Mandarijnschen weg en den weg naar Bjanjoepoetsie, en herstelden het verband met de voorhoede van den linker-vleugel, waarvan afdeelingen Bjanjoepoetsie bezet hielden. De rechter-vleugel hield een deel der dorpen Lamoetoen en Linsinpoe bezet (het andere gedeelte dier dorpen was in Japansche handen), terwijl zijne stellingen verder tot aan de Xoën-xe liepen.

De Japanners, wier stelling op een afstand van niet meer dan 3 werst (op sommige plaatsen o.a. bij Lamoetoen en Linsinpoe stonden de voorposten op minder dan 500 pas van elkander) van het Russische front liep, brachten deze in geduchten staat van tegenweer en maakten op uitgebreide schaal van hindernissen, als wolfskuilen en ijzerdraadversperringen, gebruik. Russische patrouilles ontdekten belangrijke versterkingen op het bergmassief ten Z. van Findjapoe, ten Z.-O. van Koedjasie (ten Z.-O. van Saxepoe), ten Z. van Lamoetoen en van Linsinpoe tot aan Tschanlanpoe.

Voorbereidingen tot een nieuwen slag werden blijkbaar aan geen van beide zijden getroffen.

Den 8sten (21) October werd het waterreservoir van het station Schaxe (Japansche observatiepost) door zware mortieren onder vuur genomen. Dit artillerievuur werd door de Japanners niet beantwoord, doch het station werd door hen ontruimd.

Ten 7 uur v.m. van den 9^{en} (22) October werd het artillerievuur in

het centrum aan weerszijden geopend. De Japanners beschoten den Poetilofberg en het dorp Saxepoe, de Russen de Japansche stellingen bij het station Schaxe en de dorpen Linsinpoe en Lamoetoen. Op den Russischen linkervleugel werd een zwak artillerievuur onderhouden.

In den nacht op den 10^{en} (23) October vonden voortdurend alarmeeringen plaats, die echter nergens tot belangrijke gevechten aanleiding gaven.

In den nacht op den 12^{en} (25) October verkenden 2 Russische compagnieën het dorp Xeoetxai (3 werst ten Z. van Saxepoe), doch moesten, toen eene Japansche colonne op hunne flank ontdekt werd, op Saxepoe terugtrekken.

Den 13^{en} (26) October deden eenige jachtcommando's, onder algemeene leiding van den Lt.-Kolonel van den Generalen Staf GISSER, op den Russischen rechtervleugel eene verkenning. Na eene beschieting van 1½ uur door mortier- en snelvuurbatterijen rukten deze jachtcommando's tegen Tschanlanpoe en het westwaarts gelegen Besimjannie op. Dit laatste dorp werd door de Russen genomen, waarbij Kapitein NADJESLINIE en Luitenant LEBESNIN gewond werden. Dien zelfden dag wierpen eenige sotnies Kozakken afdeelingen Japansche infanterie op Xaidatosa (ten Z. van Tschantan) terug.

In den nacht op den 14^{en} (27) October deden de jachtcommando's van het Samarskische en Kaspische regiment, onder dekking van artillerievuur niet ver van de spoorbaan eene verkenning, waarbij de Japanners uit een dorp verdreven werden. Het artillerievuur werd tot 2 uur 's nachts voortgezet; een Japansche vuurmond werd door de Russen buitgemaakt.

Den 14^{en} October van af 7 uur v.m. tot het vallen van den avond beschoten 2 Japansche batterijen de hoogte met tempel, 2 werst ten Z. van het dorp Jansintoen, die door 6 Russische compagnieën met 2 mitrailleurs, onder bevel van Kolonel POPOWITSCH-LIPOWATS bezet was en als waarnemingspost dienst deed. Ten 4 uur n.m. gingen de Japanners tot den aanval over, doch de Russen wisten tot het invallen van de duisternis stand te houden en trokken daarna op de hoofdstelling terug. De mitrailleurs, welke bij den aanvang van den strijd onklaar waren geraakt, werden door de manschappen medegevoerd.

Gedurende den 15^{en} (28) October werd een zwak artillerievuur over het geheele front onderhouden. Alleen een dorp ten W. van Tschanlanpoe werd door de Japanners krachtig onder vuur genomen. Aanvalen tegen dit dorp werden echter door de ochotniks afgeslagen, waarbij zij slechts geringe verliezen leden. Bij eene gewelddadige verkenning der Russische cavalerie, werd na een vuurgevecht te voet, Tschantanxenan door hen genomen. De Japanners trokken eveneens uit Sandjepoe terug. Op den Russischen linkervleugel trachtte een Japansch detachement, uit 2 compagnieën en 2 eskadrons met 2 mitrailleurs bestaande, de voorposten van den vijand uit Txajoe (6 werst ten Z. van den Oeanfoelinpas) te verdrijven, doch werd teruggeslagen.

Ten 10 uur n.m. tot diep in den nacht nam de Japansche artillerie het door de Russen bezette gedeelte van Linsinpoe krachtig onder vuur en ten ongeveer 3³⁰ v.m. van den 16^{en} (29) October ging hunne infanterie tot den aanval over.

De deelen van het 189ste Worschanskische infanterieregiment, die de bezetting vormden, wisten dezen aanval echter af te slaan. In dien zelfden nacht vonden in het centrum herhaalde alarmeeringen en gevechten van geringe beteekenis plaats. Het dorp Finsin werd door de Japanners tot den grond toe verbrand.

Den 16^{en} (29) October nam de Japansche artillerie den Poetilofberg onder vuur. Pogingen, om tegen de Russische stellingen bij Toengoi (ten N.-O. van Bjanjoepoesie) op te rukken, werden door artillerievuur belet.

Bij Port-Arthur waren de Japanners op den 1sten (14) October het dichtst genaderd tot het ten Z. van Oetsjafan (3 werst ten O. van Palidsjoean) gelegen fort. De belegering draagt over het algemeen het karakter van een geregeld beleg; stelselmatig worden de naderingsloopgraven door de Japanners vooruitgebracht.

Den 3^{en} (16) October ten ongeveer 3 uur n.m. begonnen zij de fort en versterkingen van het noordfront, die in de nabijheid van den spoorweg gelegen zijn, hevig onder vuur te nemen. Hunne veldartillerie werd tot nabij Palidsjoean vooruitgebracht, doch de daaropvolgende aanval werd door het infanterie- en artillerievuur van den vijand afgeslagen. Ten 7 uur n.m. eindigde de strijd; slechts het gewone artillerievuur werd voortgezet. De verliezen der Japanners waren aanzienlijk.

In den nacht van den 8sten (21) op den 9^{en} (22) October vond het incident bij de Doggersbank plaats, waar door het vuur van Russische oorlogsschepen, behoorende tot het tweede eskader van de Stille Zuidzee, Engelsche visschersvaartuigen getroffen werden. ¹⁾

Den 13^{en} (26) October kwamen de Russische slagschepen *Imperator Alexander III*, *Borodino*, *Orel* en *Kniaz Soeworof* te Vigo aan, terwijl de *Osljablja*, *Sissoi Welikie*, *Navarin*, *Admiraal Naximof*, *Aurora*, *Dmitrie Donskoi*, *Snyjellana*, *Shemtsoek*, *Almaz*, 7 torpedojagers en 5 transportschepen (w.o. de *Kamschatka* en de *Korea*) den 16^{en} (29) Tanger bereikten.

De kruisers van de vrijwillige vloot *Smolensk* en *Petersburg* zijn onder de namen *Rion* en *Djnepr* als kruisers in de oorlogsvloot opgenomen.

¹⁾ De lezingen, van Russische en Engelsche zijde over dit voorval gegeven, verschillen zoodanig van elkander, dat hieromtrent moeilijk iets naders vermeld kan worden. Ten zeerste mag echter worden betwijfeld, of, om diplomatieke redenen, wel ooit het volle licht over het voorgevallene zal schijnen.

Op den 17^{en} (30) October stonden de voorste afdeelingen van het Russische leger ongeveer in de lijn: Tschantan—Koeanlinpoe—Linsinpoe—r. Scha-xe—Bjanjoepoetsie—Oeanfoelin- en Gaotoelinpas, met eene frontbreedte van meer dan 60 werst.

De Japansche voorposten stonden in de onmiddellijke nabijheid van de Russische stellingen. Toch kwamen in de periode, na den slag aan de Scha-xe, geen belangrijke gevechten voor en werd nergens de hoofdmacht der verschillende afdeelingen in den strijd betrokken.

Ten 4 uur n.m. van den 17^{en} (30) October vielen de Japanners de voorste loopgraven der Russen ten Z. van Linsinpoe aan, doch werden teruggeslagen. Donsche Kozakken verdreven den vijand uit Foetjadoeantsie (in de omstreken van Tschantanxenan), doch konden niet verder doordringen dan Lidoeshnidiantoen (2 werst ten Z. van Foetjadoeantsie), waar de Japanners eene versterkte stelling hadden ingenomen.

Ook op den Russischen linkervleugel vonden op dien dag en in den daaropvolgenden nacht onbelangrijke schermutselingen plaats.

In den morgen van den 18^{en} (31) October openden de Japanners van af de hoogten bij Xooetxai (ten Z. van Saxepoe) het vuur op het dorp Schanlantsie (4 werst ten N.-O. van Saxepoe), welk vuur door eene Russische mortierbatterij met succes werd beantwoord. Het dorp Saxepoe werd den geheelen dag door de Japanners zwak beschoten.

Bij het aanbreken van den dag van den 19^{en} October (1 November) werden de voorposten van de 35ste divisie (in het centrum) door de Japanners aangevallen, zonder dat deze aanval werd doorgezet. Eene poging, om batterijen tegenover de stellingen bij den Poetilofberg in positie te brengen, mislukte. Sandjepoe werd opnieuw door de Japanners bezet.

De 20ste October (2 November) ging rustig voorbij.

Op den 21sten October (3 November) ten 8 uur v.m. opende de Japansche artillerie het vuur op den Poetilofberg, de redoute voorwaarts van Schanlantsie, Xantschenpoe, Kaoelitoen (aan den spoorweg) en de hoogte bij den toren van Erdagoi, welk vuur door de Russische artillerie werd beantwoord. Zware vuurmonden namen het dorp Koedjasi (Z.-O. van Saxepoe) en de hoogte bij Xooetkai (Z. van Saxepoe) onder vuur, terwijl mortieren het dorp Joedeilatsie beschoten, dat door de Japanners ontruimd werd.

Te Xoeanmitsan (2 werst ten O. van Bjanjoepoetsie) viel een Japansch peloton, dat zonder veiligheidsmaatregelen marcheerde, in eene hinderlaag, den vorigen nacht door ochotniks onder bevel van Luitenant WADJESKIE gelegd.

Gedurende den 22sten October (4 November) werd door de Japansche artillerie in het centrum vrij hevig gevuurd; de Russen antwoordden zwak.

In den nacht op den 23sten October (5 November) werd een der regimenten van den Russischen rechtvleugel door den vijand aangevallen; deze werd teruggeslagen en liet 30 dooden achter.

Den 23sten, 24sten en 25sten October (5—7 November) werden van weerszijden verkenningen gedaan, terwijl nu en dan deelen der stelling van den vijand onder vuur genomen werden.

Bij Port-Arthur waren de Japanners er den 10^{en} (23) October in geslaagd tegenover het noordfront de belegeringsbatterijen van de tweede parallel te bewapenen, terwijl op sommige plaatsen de derde parallel voltooid werd en nog slechts de bekroning van het glacis der aangevallen forten overbleef.

Den 11^{en}, 12^{en} en 13^{en} (24—26) October werden in het bijzonder de forten Soenschoe, Erloeng en Kikoean en het noordwaarts van dit laatste gelegen fort hevig door de Japanners onder vuur genomen.

Ten 5 uur n.m. van den 13^{en} (26) October ging de Japansche rechtervleugel tot den aanval op de loopgraven nabij Soenschoe over, terwijl eene colonne van het centrum den berg Erloeng en het zuidelijk deel van Palidsjoean aanviel, onder het hevige artillerievuur der naastbijzijnde forten. Het gelukte den Japanners eenige loopgraven bij Erloeng en ten zuiden van Palidsjoean te bezetten, maar zij konden niet tot het glacis der forten doordringen.

Gedurende den 14^{en}, 15^{en} en 16^{en} (27—29) October werd het bombardement van de vestingwerken, de stad en de haven voortgezet.

Den 17^{en} (30) October werden eenige versterkingen nabij Erloeng en Kikoean door de Japanners genomen, terwijl het bombardement tot den 21sten October (3 November) werd voortgezet, waarbij herhaalde aanvallen plaats vonden, die met groote verliezen door het garnizoen werden afgeslagen.

Op het schiereiland Lajoteschan versterken de Russen zich krachtig, ten einde over een reduit te kunnen beschikken, voor het geval het den tegenstander mocht gelukken een belangrijk deel der fortengordel in handen te krijgen.

De batterijen op den Witten Wolfsberg en den berg Pjerepelinaja bestrijken, door hunne beheerschende ligging, het tusschen de forten gelegen terrein. Deze laatste versterkingen, in verband met de werken op het Lajoteschan-schiereiland en den Gouden Heuvel vormen als het ware eene tweede verdedigingslinie.

Het tweede eskader van de Stille Zuidzee vervolgde zijn weg naar het Verre Oosten.

R. L. SCHOLTEN.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

AMERIKA. (Vereenigde Staten van Noord-)

Mitth., H. 10, geeft eene uitvoerige beschrijving van het 6 cM. staal-
draadkanon, ingericht voor groote aanvangssnelheden.

In plaats van het reglement van 1891 is in Sept. l.l. in werking
getreden een nieuw exercitiereglement voor de infanterie (van 4 Juni
1904). (M. Woch., N°. 138.)

Rev. mil., Nov., geeft een uitvoerig overzicht van de materiele
positie (soldijen, enz.) van den soldaat.

BELGIË.

Rev. mil., Nov., behelst de legerbegroting 1904.

Gew. uitgaven:

Administratie (centr.)	684.575,00 Fr.
Soldijen en vergoedingen	25.102.590,02 "
Geneesk. dienst	910.335,00 "
Mil. Scholen	240.075,00 "
Artillerie	2.581.944,05 "
Genie	1.591.135,00 "
Intendance	17.998.527,85 "
Div. tractementen	427.754,68 "
Pensioenen en toelagen	392.000,00 "
Onvoorz. uitgaven	68.949,00 "

Totaal . . . 49.997.885,60 Fr.

Buitengew. uitg. . . . . 5.802.860,00 " ¹⁾

Tot. gen. 55.800.745,60 Fr.

Int. Rev., Nov., geeft, in aansluiting met het vermelde in jaargang
1903, blz. 329 van dat tijdschrift, eenige beschouwingen over de mari-
tieme verdediging van Antwerpen.

CHINA.

Eenige wetenswaardigheden over het leger (bezoldiging der soldaten
en bewapening) vermeldt Int. Rev., Nov.

¹⁾ Waaronder 1.020.000 voor bewapening en 3.132.000 voor uitbreiding
kazernes.

DENEMARKEN.

M. Woch., N°. 132, bevat belangrijke opgaven en cijfers omtrent het nieuwe veldgeschut (snelvuurgeschut) M. 1902 KRUPP, met vuurmondterugloop, schilden, enz.)

Het kanon weegt met sluitstuk 327 KG., is lang 2250 mM. (lengte getrokken gedeelte 1744,5 mM.), heeft 28 trekken van 5,92 mM. breedte en 0,75 mM. diepte, 30 kaliber spoed a/d monding. De vuurhoogte van de affuit is 990 mM., de hoogte van de richtlijn door den kijker 1225 mM., lengte richtas 1 M. Grootste terugloop op de affuit 1340 mM., middellijn raden 1300 mM., spoorbreedte 1520 mM., grootste elevatie bij vastgelopen spoor 15°. Gewicht affuit met kanon 1035, uitgerusten voorwagen 900, uitgerusten caissonachterwagen 1150 KG.; gewicht patroon 8,7 KG. (proj. 6,75, lading van rookzwak kruit 0,60 KG., ieder der vulkogels 11 G.). Vo = 600 M.

De voorwagen bevat 44, die van den caisson 48, caissonachterwagen 72 patronen in manden (in elke 4).

Oorlogssterkte der veldartillerie is 32 batt. van 4 stukken. (Rivista, Mei 1904.)

DUITSCHLAND.

N. M. B., N°. 20, geeft in Mil. Echo een artikel van ROHNE in de Berl. Neueste Nachr. weer over de Deutsche bergartillerie.

In N°. 21 vindt men in de zelfde rubriek een artikel over de aanvulling van paarden en de strijdvaardigheid van het Deutsche leger.

Rev. mil., Nov., behelst een kort bericht over oefeningen in het oversteken van rivieren door art. en cav.

De navolgende vergoedingen voor muzikanten (voor muziekkuitvoeringen buiten dienst) geeft de zelfde afl. op, als te bedragen per man: 's zomers voor een concert, durende 3 uren, 's Zondags 7 fr. 50, 's weeks 3 fr. 75. Voor een concert met bal van 7 à 8 uren 10 fr. 65 of 8 fr. 75. resp. Zondag of weekdag. 's Winters (16 Sept. — 14 Mei) voor elk concert 6 fr. 75 of 3 fr. 75, voor elk uur meer dan 3 uur 1 fr. 75.

N. M. B., N°. 18, geeft een aan „Die Zeit” ontleend artikel van v. PELET NARBONNE over het gebruik van cavalerie in den modernen oorlog. In het zelfde N^o. een uitvoerig overzicht van het nieuwe ontwerp militaire pensioenwet.

De ontwerp-exercitie- en schietvoorschriften voor de machinegeweer-afdeelingen van 14 Mei 1902 zijn 1 Sept. l.l. vervangen door definitieve voorschriften, waardoor enkele wijzigingen in de tot dusverre geldende bepalingen gebracht zijn.

De individueele opleiding is vereenvoudigd, met name ten aanzien van de handgrepen en de vuren; aan de bereden manschappen worden ook de handgrepen met de sabel onderwezen.

Aan de afdeeling wordt toegevoegd een tweede bagagewagen á 4 p. die bij den bagagetrein marcheert.

In het hoofdstuk „Gevecht” wordt uitdrukkelijk onder de aandacht gebracht, dat machinegeweren nimmer artillerie kunnen vervangen.

Voor het gevechtsschieten wordt eene grootere hoeveelheid munitie beschikbaar gesteld.

K. Z., H. 9, bevat eene beschrijving met 6 platen van een schild voor caissons of voorwagens (van KRUPP).

Int. Rev., Nov., geeft een kort bericht over de telegrafie zonder draad en postduiven voor de marine. Deze heeft in tijd van oorlog $\pm$ 6500 postduiven ter beschikking, afgericht in de postduivenstations Friedrichsort, Wilhelmshafen en Helgoland.

ENGELAND.

Int. Rev., Nov., behelst een kort overzicht van de nieuwe organisatie der Indische artillerie. Tevens een overzicht van het onlangs verschenen ontwerp-voorschrift voor de zware artillerie van het veldleger.

M. Woch., N°. 132, bevat eenige mededeelingen, ontleend van Un. Serv. Gaz. en Sc. Am., over het nieuwe veldgeschut (eene vermenging van stelsel EHRHARDT en eene Fransche constructie).

Mitth., Heft 10, geeft eene uitvoerige beschrijving van het korte Lee-Enfieldgeweer M./03, met teekeningen.

Tevens een uitvoerig artikel over de oorlogshavens Plymouth en Portsmouth.

Streffleur, Nov., behelst een overzicht van de bereden infanterie; een nieuw bataljon is in Sept. l.l. te Balford (Salisbury Plain) opgericht, zoodat het totaal nu is 5 bat. (2 in Aldershot, 2 in Salisbury Plain en 1 in het kamp van Kilwarth (Ierland).

Het bataljon (oorlogsorganisatie) bestaat uit 4 comp., 1 machinegew. afd. en 1 Pom-pom. Oorlogssterkte van de compagnie: 5 off., 5 serg., 5 korp., 2 trompetters, 6 technische werklieden, 117 manschappen en 142 paarden. De machinegew. afd. bestaat uit 2 geweren, 1 off., 1 serg. en 15 man.

FRANKRIJK.

K. Z., H. 9, geeft eene beschrijving, met 6 platen, van èene uitvinding (van SCHNEIDER & Co. te Le Creusot) om kanonnen van groot en middelbaar kaliber zoo snel mogelijk te laden.

Streffleur, Nov., bevat een kort bericht over het gebruik van de spoorwegtroepen (3 bat., Nos. 21, 22 en 23 à 4 comp. van het 5e Reg. Genietroepen en 1 comp. van het Geniebat. N°. 26 van het 2e Reg. voor Algiers (in tijd van vrede). Tevens eenige wetenswaardige bijzonderheden over de bereden infanterie in Zuid-Oran. Elke comp. heeft 5 off. te paard, 252 man en 118 muil dieren (d. i. 1 muil dier op elke 2 man, rest 16 man voor aanvulling).

Jahrb., Nov., bespreekt de voorgenomen reorganisatie van de mil.

school te St. Cyr. Tevens eenige interessante beschouwingen over officiers-aangelegenheden en over de marine (de aanvallen op PELLETAN).

Eene korte beschrijving van het toestelletje (spiegel) om artillerie te markeeren, dat bij de laatste manoeuvres beproefd is, vermeldt de zelfde afl. nog; de Rev. d. C. M. gaf hiervan reeds eene beschrijving met teekeningen (zie ons overzicht van buitenlandsche tijdschriften).

Binnenkort zullen wederom schietoefeningen voor de artillerie in het terrein plaats vinden in de omstreken van Clermont-Ferrand, zooals zij in Aug. l.l. voor het eerst met goed gevolg uitgevoerd zijn. (M. Woch., N°. 138.)

N. M. B., N°. 17, geeft in Mil. Echo een aan „Der Tag” ontleend artikel over den 2-jarigen dienstdienst in Frankrijk en Duitschland. Eene nieuwe uitgave (van 1 Sept. 1904) van het cavaleriereglement is verschenen, ter vervanging van die van 12 Mei 1899. Op bijna elk gebied zijn veranderingen aangebracht; het M. Woch. komt hierop nog nader terug (Bibl. D. v. O., N°. 1 B. 2525).

GRIEKENLAND.

M. Woch., N°. 131, geeft een overzicht van de nieuwe organisatie van het leger, die nu eindelijk door de Kamers wettelijk geregeld is. Het 11 mM. Grasgeweer zal vervangen worden; ook de 8,7 en 7,5 cM. veldkanonnen worden vervangen door snelvuurgeschut. De kosten (voor 120.000—150.000 geweren voor de troepen te voet, 24 veld- en 6 bergbatterijen à 6 stukken) bedragen 30 à 40 mill. mark.

ITALIË.

Jahrb. A. u. M., Nov., geeft een uitvoerig overzicht van de landingmanoeuvres (zie ook Int. Rev., Nov.).

Rev. mil., Nov., vermeldt de aanneming van eene beige stof voor mil. kleeding. (Min. besch. van 18 Oct. l.l.)

N. M. B., N°. 19, bevat een kort bericht over de bij de laatste manoeuvres gehouden proeven met eene nieuwe inf. uitrusting.

JAPAN.

N. M. B., N°. 17, geeft een kort bericht over de veranderingen in de weerplichtwet, ingevoerd door eene noodwet.

Streffleur, Nov., behelst een uitvoerig overzicht van de gevechtsvoorschriften voor de veld- en bergartillerie. Verder nog een overzicht van de gewijzigde bepalingen betreffende de weerplicht.

N. M. B., N°. 19, geeft in Mil. Echo een aan de Köln Ztg. ontleend artikel over de heerschappij ter zee van de Japanners in hare beteekenis voor den Oost-Aziatischen Oorlog.

Eenige wetenswaardige mededeelingen over het leger vermeldt Int. Rev., Nov. Tevens in deze afl. eenige bijzonderheden over de voeding

van den soldaat (zie ook Int. Rev., 1904, blzn. 368 en 369), en een kort overzicht der voornaamste bepalingen uit de voorschriften voor de veld- en bergartillerie, ontleend aan eene brochure, uitgegeven door den Russischen Gen. Staf.

In N. M. B., N°. 18, vindt men eene aan de Nov. Vremja ontleende becijfering van de Japansche strijdkrachten.

Leeftijd.	Aantal volledig geoeffende manschappen.	Aantal gedeeltelijk geoeffenden.	Aantal ongeoeffenden.			
20.	135.000	240.000	150.000	Op het 31ste levensjaar houdt de dienstplicht bij het actieve en territoriale leger op. Bij oproeping van alle geoeff. en gedeeltelijk geoeff. kan Japan 1,5 mill. man in het veld brengen; trekt men 10—20% hier af (zieken enz.), dan blijven nog aan volledig geoeff. 465.000, aan gedeeltelijk geoeff. 800.000, alzoo totaal 1.270.000 man. Dat Japan hierop gerekend heeft, blijkt o. a. uit het aantal beschikbare geweren.		
21.						
22.						
23.						
24.	180.000	320.000	200.000			
25.						
26.						
27.						
28.						
29.						
29.	225.000	400.000	250.000			
30.						
31.						
32.						
33.						
34.						
35.				360.000	64.000	400.000
36.						
37.						
38.						
39.						
Totalen.	900.000	1.000.000	1.000.000			

OOSTENRIJK—HONGARIJË.

N. M. B., N°. 19, meldt den dood van den bekenden mil. schrijver, den Luitenant-Veldmaarschalk VON BRUNNER.

Allg. Schw. M. Z., N°. 44, ontleent aan de „Mil. Zeit.” een overzicht van eene interessante oefening in den vestingoorlog, gehouden bij Krems aan den Donau.

Int. Rev., Nov., geeft een overzicht van den inhoud van het nieuwe exercitiereglement voor de vestingartillerie. In Oct. l.l. heeft men te Buda-Pest een luchtballon doen vervolgen door een automobiel; 55 minuten, na de nederdaling van den ballon, werd deze ingehaald op 100 KM. afstand van de opstijgplaats.

RUSLAND.

Jahr., Nov., geeft een kort overzicht van de op 25 Mei en 26 Juni l.l. verschenen nieuwe ontwerp-reglementen voor de veldartillerie. Tevens de volgende cijfers omtrent het veldgeschut M. 1900, eerst sedert kort bekend geworden en belangrijk afwijkende van de vroeger gegevene.

Kaliber	7,62 cM.	De schootstafel gaat tot 6400 M.; de tijdbuis kan men tempeeren tot 5120 M.; Vo 580 M.; in den voorwagen van den caisson 48, in dien van het stuk 40 schoten.
Gewicht kanon met sluitstuk en toebeh.)	380.85 KG.	
Gew. patroon	9 "	
" geschutlading	1 "	
" affuit met zitplaatsen	649 "	
" hydr. rem (glycer. inbegr.)	32 "	
" afgel. stuk der veldart.	1020 "	
" opgel. " met uitgerusten voorwagen . . . . .)	1900 "	

N. M. B., N°. 20, geeft in Mil. Echo een artikel over de oorlogservaringen in Oost-Azië.

In Streffleur, Nov., vindt men een uitvoerig overzicht van de bij Prikaze N°. 347 uitgegeven nieuwe artillerievoorschriften, n.l.

1°. batterijschool voor snelvuur-veld- en rijd. art. (ontwerp).

2°. stukkenschool voor bergart.

3°. reglt. voor het vliegende bergart.-park.

Bij Prikaze N°. 411 van 15/18 Juni l.l. is te Vladivostok een post-duivenstation opgericht; conform aan de bepalingen van het reglement van 24 Febr. 1888 bestaat het personeel uit een commandant van het station (Luit.-Kolonel), 4 employé's en 8 bedienden. Tevens eene opsomming van de bestaande stations.

Een uitvoerig overzicht der data, vastgesteld voor de voltooiing der mobilisatie, en over het Roode Kruis in Mandschoerije vindt men in de zelfde afl. Ten slotte de 16 artikelen van het reglement, betreffende de militaire correspondenten bij het Russ. leger of in de versterkte plaatsen in het Oosten.

Streffleur, Nov., geeft eene nauwkeurige beschrijving van een nieuwen afstandmeter voor de Inf. (eene Russische uitvinding). Tevens eene beschrijving van een gepantserden automobiël als ziekenwagen, uitgevonden door een Russisch geneesheer. Dezen zomer werden met gunstig resultaat in Engeland met een dergelijk voertuig proeven genomen. (Zie ook Streffleur, Juli 1904.)

Allg. Schw. M. Z., N°. 43, geeft een kort bericht over conserven, welke automatisch verwarmd kunnen worden. In hoofdzaak bestaan deze uit een blikje, besloten binnen een ander, welk laatste in 2 deelen is verdeeld; in het bovenste is water, in het onderste gedeelte onge-

bluschte kalk; door het omdraaien van een sleutel valt het water op de kalk, waardoor de gewenschte hitte ontstaat.

ZWEDEN.

Legerbegrooting 1905.

Gewone uitgaven.

Soldijen en vergoedingen	18.683.331 Kr.	(1Kr. = 1 fr. 39.)
Remonte en stalling	1.686.492	„
Scholen	518.930	„
Verpleging, materieel, oefeningen. . .	19.259.233	„
Vermindering der lasten van de Rust- ning en de Rotering. Zie Rev. mil. de l'Etr., 1 ^{ste} sem. 1890, blz. 93. }	2.300.000	„
Diverse uitgaven	80.000	„
Totaal	42.527.986	„ tegen 42.005.022 in '04.

Buitengewone uitgaven.

Materieel . . . . . 2.904.500, waaronder 2.000.000 voor nieuw veld-art.
materieel.

Versterkingen 2.185.400

Kazerneering 6.650.000

Intendance 428.000

Div. uitgaven 931.014

Totaal . . 13.098.914 tegen 14.105.678 in 1904. (Rev. mil., Nov.)

Int. Rev., Nov., geeft eenige beschouwingen over de vorming en aanvulling van het korps reserve-officieren, zooals dit lastige vraagstuk is opgelost in de nieuwe legerwet, welke in 1904 geheel doorgevoerd zal zijn.

BOEKAANKONDIGING.

Applicatorisch-tactische studiën door JHR. G. A. A. ALTING
VON GEUSAU, Kapitein van den Generalen Staf, Leeraar in de
tactiek aan de Hoogere Krijgsschool. Dl. I. 's *Gravenhage*, 1904.
BOEKH. VH. GEBR. BELINFANTE.

Het verschijnen der applicatorisch-tactische studiën van den Kapitein JHR. ALTING VON GEUSAU is voor de Nederlandsche militaire literatuur eene belangrijke gebeurtenis, die wij met groote vreugde begroeten. Na de uitgave toch, der „Tactische oefeningen” onzer uitnemende schrijvers ROELANTS en DE VLAMING, heeft er ten onzent op het gebied van applicatorischen arbeid niets het licht gezien, terwijl — zooals de Schrijver te recht opmerkt — de buitenlandsche boekhandel ons met tactische „Aufgaben, nebst Lösungen” overstelpt.

Thans wordt ons uit eigen kring eene verzameling aangeboden, die ons in staat stelt op onze terreinen en met de Nederlandsche voorschriften in de hand ons voor te bereiden voor de taak, die ons wacht.

Niet minder dan elf onderstellingen van allerlei aard worden ons aangeboden, als vruchten eener veelomvattende, tactische studie, en wel in zulk een aantrekkelijken vorm, dat het niet missen kan, of weldra zullen zij op veler schrijftafel telkens weder aansporen tot eene hernieuwde studie.

Naar onze overtuiging is de S. er in geslaagd het doel te bereiken, dat hij zich heeft voorgesteld. De onderstellingen zijn eenvoudig, laten de aandacht gaan over troepen van niet te groote sterkte, geheel in overeenstemming met onze behoefte, terwijl toch het gebruik van alle wapensoorten geheel tot zijn recht wordt gebracht. Het groote aantal onderstellingen ondervangt een ernstig gevaar, n.l., dat de uitgewerkte onderwerpen standaardoplossingen zullen worden, waaraan de meer tragen van geest zich krampachtig zullen vastklemmen. Thans is dit gelukkig niet mogelijk; het ligt ook allerminst in de bedoeling van den S., die te practisch is om het te verlangen.

Wat het werk bijzonder aantrekkelijk maakt, is de ruime opvatting, die het kenmerkt, eene opvatting, die een voorschrift niet tot reglement wil verwringen en het reglement niet slaafs zal opvolgen. Te recht zegt S. op blz. 37, dat om de omstandigheden te kunnen beheerschen, wij er, wanneer dat moet, niet tegen op mogen zien om van het reglement af te wijken. De verantwoordelijkheid hiervan kunnen natuurlijk alleen zij dragen, die zich volkomen vertrouwd hebben gemaakt, niet alleen

met de letter, maar bovenal met den geest van het reglement. Geen wonder dan ook, dat S. op een gegeven oogenblik, door de eigenaardige opdracht van een detachement van o.a. 6 bataljons infanterie (blz. 31), komt tot eene stelling van 3000 M. uitgebreidheid. Trouwens men vergete niet, dat in het hoofdstuk: Gevecht, van ons I. R. II, „afstanden slechts dienen om de gedachten *eenigermate* te bepalen”, en punt 384, 2^e alinea, ons groote vrijheid van handelen geeft, eene vrijheid, waarvan wij gewoonlijk maar zeer spaarzaam gebruik maken.

Wij spreken gaarne den wensch uit, dat het tweede gedeelte, dat S. ons in uitzicht heeft gesteld, spoedig zal verschijnen en even goed moge slagen. Wellicht, dat S. alsnog de mogelijkheid zal overwegen om de pen niet neder te leggen — zooals hij thans doet — op het oogenblik, waarop nog maar de eerste patrouilles des vijands in het gezicht zijn. De „puntjes” — die gelukkig door S. ook al niet peuterig worden gevolgd — hebben ons over het algemeen al zoover gebracht, dat het met het geven van de eerste bevelen voor beveiliging, legering en beweging nog wel gaat. De techniek der bevelvoering gedurende den strijd echter is eene kunst, die niet genoeg kan worden beoefend, natuurlijk zonder te veel in details af te dalen, wat de studie gewrongen zou doen zijn. Tot het ontwerpen eener onderstelling en den eersten opzet bij het uitwerken daarvan, wordt niet minder fantasie vereischt, dan tot het elimineeren van de talrijke vraagtekens, waarover S. op blz. 4 spreekt.

Nog eene enkele opmerking zij ons vergund, alvorens deze aankondiging te sluiten. Dat bij de opleiding in de tactiek niet uit het oog mag worden verloren, dat men in Nederland niet gewoon is aan veel vrijheid (blz. 4), kunnen wij niet onderschrijven. De Nederlandsche vrijheid buiten beschouwing latende, omdat die hier niets ter zake doet, moeten wij als dringenden eisch op den voorgrond stellen, dat onze onderbevelhebbers in groote vrijheid worden afgericht. Liever gaan wij met S. mede, waar hij op blz. 14 zegt: „men moet veel aan het oordeel der onderbevelhebbers overlaten”.

Wij bevelen den Lezers ten zeerste aan, om na het aandachtig bestudeeren der onderstellingen, eerst voor zichzelf het antwoord uit te werken en daarna van dat van den S. kennis te nemen. Dat alleen kan de aandacht in voldoende mate opwekken en leidt tot ernstig vergelijken. Nooit toch zullen, althans in bijzonderheden, de oplossingen de zelfde zijn. Zelfs zeer belangrijke verschillen kan men verwachten. Is men daarop voorbereid en er ten slotte aan gewoon, dan zal de gezichtskring worden verruimd en de geest voor critiek in gezonden zin gescherpt worden. Wij kunnen ons b.v. voorstellen, dat, in afwijking met S., de commandant der noordelijke troepen in de 2^e onderstelling, zonder nadere gegevens omtrent den vijand, niet zoo spoedig stelling neemt, en zich alleen tot versterking van het terrein bepaalt, of wel dat men niet zal kunnen instemmen met het achterhouden van bataljons- *noch* compagnies-reserves, waartoe men volgens

S. (blz. 37) zou kunnen komen; ook, dat men den bagagetrein (blz. 55) niet geheel zonder dekking zou laten, of den weg naar Voorst (blz. 61) beter zou willen verzekeren. Velen zullen eene veel minder ruime opvatting dan S. hebben van de taak, die de commandant te Voorst (blz. 60) heeft te vervullen. Kortom, de arbeid van den S. wekt de belangstelling in hooge mate en wordt door ons in veler handen gewenscht.

H.

Stenografie-PONT. Eerste deel. (Onverkort schrift.) Methodisch leerboek voor school- en zelfonderricht door M. A. PONT. *Rotterdam*. G. DEWEL & Co., Uitgevers. f0.75.

Wanneer wij in de brochure: „Welk stelsel van stenografie is het meest geschikt . . . enz.” lezen hoe de heer PONT van het stelsel GROOTE zegt: „Daarom had het *geen recht* het aantal stelsels in ons land te komen vermeerderen en ons daardoor weer verder te brengen van de verwezenlijking van het ideaal: „Eén Stenografie voor Nederland”, en hem in zijne brochure: „Stenografie in het Leger”, zelf zien concludeeren: „Voor invoering bij het leger kan het stelsel GROOTE niet, het stelsel RIËNTS BALT wel aanbevolen worden”, terwijl ook hij hierin de juiste meening verkondigt, dat: „eenheid van stelsel een eerste vereischte is”, dan komen wij als vanzelf tot de gedachte, dat de heer PONT in de practische toepassing van het stelsel RIËNTS BALT — dat in 1900 volgens hem: „tegen werkelijke critiek bestand” was — wel op zeer ernstige bezwaren moet gestuit zijn om, trots dat alles, *nog* een nieuw stelsel te scheppen.

Die ernstige grieven komen neer op het volgende:

1°. De heer P. wenscht reeds in het onverkorte schrift eenige eenvoudige verkortingen in te voeren, waarvan hij er een 11-tal opneemt, zooals *n.* voor *niet*, *l.* voor *lijk*, *v.* voor *van*, enz.

De heer RIËNTS BALT geeft soortgelijke verkortingen, eerst in zijn verkort schrift, wat m. i. logischer is, doch niets en niemand belet den beoefenaar van het stelsel R. B. om die afkortingen te bezigen, zoodat wij daarvoor geen nieuw *stelsel* behoeven.

2°. Wat in het stelsel R. B. als verzamelteeken voor *cht* wordt benut, bezigt de heer P. voor de *j*. Waarom, zouden wij willen vragen.

In het stelsel P. worden de teekens voor *cht* en *nz* gemist; maar ook de beoefenaar van R. B. is volkomen vrij die teekens niet te benutten; daarom behoeft men het stelsel nog niet te verwerpen.

Een teeken is aangenomen voor *sj*, wat bij R. B. niet het geval is.

Overigens zijn alle letters en teekens bij beiden gelijk.

3°. Acht de heer P. het niet gewenscht, evenals R. B., voor *nt*, *nd*, *st*, enz. het verzamelteeken te bezigen, wanneer de beide samenstellende letters behooren tot verschillende lettergrepen, als in: *aantoonen*, *indoopen*, *leestafel*, enz.

Hoewel gaarne zijne meening onderschrijvende, dat het verzamelteeken, in casu, remmend werkt op een werktuigelijk neerschrijven, acht ik ook dit bezwaar te weinig overwegend om op grond daarvan een gewijzigd stelsel in het leven te roepen.

Al was het teeken voor *sj.* onmisbaar en de *P'sche j.* duizendmaal praktischer dan die van R. B. — wat eene persoonlijke opvatting blijft —, dan nog zou dat alles m. i. het verdringen van het stelsel RIENTS BALT NIET rechtvaardigen.

De heer R. B. is de eerste geweest, die het stelsel SCHEITHAUER in onze taal heeft bewerkt en zoolang geen omvangrijke en ingrijpende wijzigingen hierin noodig blijken, gaat het m. i. niet aan, en is het hoogst onpractisch, om de verspreiding van dat stelsel in den weg te staan door eene enkele onbeduidende verandering.

Wij betreuren het dan ook zeer, dat de heer PONT zijne bovenvermelde, juiste en duidelijk weergegeven, meening zelf in den wind slaat. Wat hij aan het stelsel GROOTE verweet, is in nog veel hogere mate toepasselijk op hemzelf. Te recht heeft de heer P. toen gezegd: „Het praktische nut der stenografie is omgekeerd evenredig met het aantal beoefende stelsels”, en, in navolging van hemzelf, zou ik den heer PONT willen toeroepen: „Daarom heeft uw stelsel *geen recht* het aantal stelsels in ons land met *nog* een te komen vermeerderen”.

De bewerking van het boekje is keurig netjes en getuigt van veel zorg, doch het wil ons toeschijnen, dat het gebruik van speciaal gelinieerd papier bij de beoefening niet aan te bevelen is en het verdikken der neerhalen niet overeenkomt met het doel, dat men zich stelt bij het gebruik van een snelschrift.

W. VOSMAER.

Het capitulantenstelsel en de Vereeniging „Voorwaarts-Marsch!” in verband met de belangen van den Staat, het leger en de vloot, door PATRIOT. *Arnhem*, 1904. STENFERT KROESE EN VAN DER ZANDE.

De S. van dit boekje stelt zich ten doel meerdere bekendheid te geven aan het streven van „De Eerste Nederlandsche Militaire betrekking-vereeniging, genaamd „Voorwaarts-Marsch!” en op te wekken tot toetreding tot het lidmaatschap dezer vereeniging.

Dat streven wordt in de statuten, als volgt, omschreven: De vereeniging stelt zich ten doel:

- A. Toewijding aan Vorstenhuis en Vaderland.
- B. Behartiging van de stoffelijke en zedelijke belangen der leden.
- C. Het door wettige en gepaste middelen bevorderen van de in- en doorvoering van het „capitulantenstelsel” voor het actief dienende kader van Land- en Zeemacht.

Het hiervoor sub B genoemde doel tracht zij o.a. te bereiken door

het nemen van maatregelen, welke kunnen dienen om gepasporteerde of gepensioneerde militairen van goed gedrag, behulpzaam te zijn in het zoeken van een voor hen geschikten werkkring.

In verband met het hiervoor sub C aangegeven doel wordt in dit werkje eene uitvoerige beschrijving gegeven, van hetgeen onder „Capitulantenstelsel” wordt verstaan.

Waar wij zelf reeds meermalen eene lans braken voor de invoering van dit stelsel, dat o.i. alleen bij machte is om het kader-vraagstuk op voor den Staat, het leger en de bijzondere personen bevredigende wijze tot oplossing te brengen, spreekt het wel vanzelf, dat wij het streven dezer Vereeniging ook in dit opzicht met belangstelling zullen blijven volgen.

Beginnelsen der differentiaal- en integraalrekening door N. C. GROTENDORST, Hoogleraar aan de K. M. A. Tweede, verbeterde druk. *Breda*, 1904. DE KONINKLIJKE MILITAIRE ACADEMIE.

Dit werk, dat sinds tal van jaren in gebruik is bij het onderwijs in bovengenoemde vakken aan de K. M. A., is reeds zoo algemeen en zoo gunstig bekend, dat wij meenen een woord van aanbeveling bij deze nieuwe uitgave overbodig te mogen achten. Wij vermelden daarom slechts, dat vele paragrafen belangrijk omgewerkt en uitgebreid werden, terwijl het aantal vraagstukken — waarvan enkele vervangen zijn — eene groote vermeerdering onderging. Voorts trok onze aandacht de invoering eener betere schrijfwijze voor de partieele differentiaal-quotienten.

S.

Recruteering van ons veldleger, door P. DONK. Overdruk uit *Onze Eeuw*. 4^e Jaargang, 1904.

Organisatie onzer weermacht te velde, door P. DONK. Overdruk uit *Onze Eeuw*. 4^e Jaargang, 1904.

In deze, bij elkander behoorende, artikelen tracht de S. den weg te wijzen tot het bereiken van zijn ideaal: een veldleger, bestaande uit 160 bataljons infanterie, 160 batterijen veldartillerie (van 4 stukken), 10 bataljons rijwielinfanterie en 15 eskadrons cavalerie; een ideaal, waarvoor hij blijkbaar bereid is alles op te offeren, zelfs de bruikbaarheid voor oorlogsdoeleinden van dat veldleger. De waan van den dag, de aanbidding van het groote getal, is hier werkelijk op de spits gedreven.

Waar in deze studie een zoo omvangrijk onderwerp behandeld wordt, als de recruteering en de organisatie van ons veldleger, is het niet wel mogelijk dit binnen het bestek van eene aankondiging in al zijne

bijzonderheden te bespreken en moeten wij er ons dus wel toe bepalen hier en daar een greep te doen, op enkele punten de aandacht te vestigen.

De grondslagen der recruteering zijn samengevat in een vijftal stellingen, waarvan de eerste luidt:

1. *Alleen in het leger* is opleiding tot soldaat mogelijk. Uit een militair oogpunt kunnen oefeningen buiten het leger slechts dan nuttig zijn, indien zij niet leiden tot verkorting van de normale opleiding in het leger.

Wanneer iemand, die gekant is tegen elken vorm van voor-oefening en slechts heil verwacht van een langdurig verblijf onder de wapenen, deze stelling als eerste grondslag neerschreef, zouden wij ons dat beter kunnen begrijpen, dan wanneer dit geschiedt door S., die, zooals nader blijken zal, de opleiding der infanterie binnen een minimalen eerste-oefeningstijd wenscht te doen plaats hebben. Dit ziet natuurlijk niet op het eerste, maar wel op het tweede gedeelte der zoeven geciteerde stelling. Wie toch, de vereischte militaire eigenschappen in korten tijd aan de dienstplichtige jongelingschap wil inprenten, moet begrijpen, dat hoe beter deze jonge mannen in elk opzicht voorbereid zijn om de militaire opleiding te ontvangen, des te eerder verkorting van den tijdduur dier opleiding mogelijk zal zijn. Dat men met het tegenwoordig bij die voorbereiding gevolgde stelsel niet instemt, de voorbereidende militaire oefeningen in aard en wezen op een anderen grondslag gevestigd zou wenschen, begrijpen wij volkomen. Reeds te vaak hebben wij onze meening dienaangaande hier neergeschreven, dan dat het noodig zou zijn dit nogmaals te betoogen, doch dat men het krachtigste middel tot verkorting van den eerste-oefeningstijd als onnut verwerpt, duidt o. i. of op vooringenomenheid, of op miskennis van het groote nut, dat eene goed geregelde voor-oefening voor de militaire opleiding kan hebben. Waar S. op den voorgrond stelt, dat de lengte van den eerste-oefeningstijd behoort te worden bepaald door den duur der disciplinering, had hij o. i. behooren te bedenken, dat juist door voor-oefening eigenschappen kunnen verkregen worden, welke dien duur ook in dit opzicht zeer stellig kunnen bekorten.

2. Invoering van den algemeenen dienstplicht is volstrekt noodig.

Sedert wij den persoonlijken dienstplicht wettelijk ingevoerd hebben, kan uitteraard niemand principieel bedenkingen tegen dezen regel hebben. Alleen zal niet ten onrechte door velen als eisch gesteld worden, dat het aantal in te lijven dienstplichtigen niet zóó groot mag worden, dat men, met het oog op budgetaire overwegingen, op oefening, uitrusting, enz., zoodanig zou moeten bezuinigen, dat de waarde van de weermacht daaronder zou lijden. Het zou toch niet aangaan, ter wille van een ethisch beginsel, de deugdelijkheid van het leger in de waagschaal te stellen. Trouwens met dit groote aantal dienstplichtigen zijn alle voorstanders van den algemeenen dienstplicht in den regel eenigszins bezet; zoo ook S., die als een der voordeelen van dit

stelsel aangeeft, „dat daardoor de Staat zeer vrijgevig kan zijn met vrijstellingen wegens lichamelijke gebreken, godsdienstredenen, moeilijke sociale omstandigheden”. Gevoelt men nu niet, dat het practisch volkomen op het zelfde neerkomt, of men door het lot laat beslissen, wie wel en wie niet dienen moet, dan wel dat men het aan het toeval overlaat om te bepalen, wie, als fysiek geschikt, ingelijfd zal worden en wie wegens eene onbeteekenende afwijking in dit opzicht (dat bedoelt men toch met *zeer vrijgevig* zijn), waardoor men in zijn burgerlijk beroep in geen enkel opzicht geschaad wordt, noch voor den militairen dienst ongeschikt is, vrijstelling zal erlangen? En is het hier dan wel de plaats om ten aanzien van de loting met zooveel ophef van „schreeuwend onrecht” te spreken?

3. Dienstplichtigen behooren onder gewone omstandigheden alleen onder de wapenen geroepen of gehouden te worden voor oefening, dus niet tot het verrichten van corveeën, noch tot het waarborgen van inwendige rust.

S.'s bedoeling is hier, kort samengevat: Geen corveeën door miliciens doen verrichten; geen blijvend gedeelte.

Binnen zekere grenzen is men het over het eerste gedeelte dezer stelling vrij wel eens; niet alleen in theorie, maar ook in de practijk. De instelling der burger-corveeërs strekt hiervan ten bewijze. Hoe ver men hiermede intusschen gaan kan, zonder andere belangen te schaden, is niet zoo gemakkelijk aan te geven. Bij de bereden wapens, bijv. moeten uit den aard der zaak vele corveeën (al dragen deze niet altijd dien naam) blijven bestaan, maar ook bij de onbereden wapens, zou het niet zonder bezwaar zijn verschillende diensten, bijv. die van kamerwacht, inkoop, enz., door niet onder de militaire tucht en de militaire wetten staande burgerwerklieden te doen verrichten. Het zou ook niet onmogelijk zijn, dat eene aanzienlijke uitbreiding van dit burger-element in de kazernen tot velerlei misbruiken zou aanleiding geven. Al omhelst men dus het beginsel, zoo zullen toch noodzakelijk meerdere corveeën blijven bestaan.

Het doen verdwijnen van het blijvend gedeelte kan alleen mogelijk geacht worden, als men, door verspringing van de data van opkomst onder de wapenen, steeds over een voldoende aantal, voor het handhaven der orde geschikte, militairen kan beschikken. Dit is dan ook reeds van meer dan eene zijde aanbevolen en er bestaat grond om te verwachten, dat wanneer eenmaal tot eene ingrijpende wijziging onzer Militiewet 1901 besloten wordt, ook met dezen, meermalen uitgesproken, wensch zal worden rekening gehouden.

4. De eerste oefentijd voor de infanterie kan zonder nadeel op 6½ maand gesteld worden; daardoor kunnen twee lichten per jaar geoefend worden en de „blijvende gedeelten” vervallen.

Heel veel bewijs voor deze stelling wordt niet aangevoerd. Het feit, dat de militie na ± 6 maanden aan de groote manoeuvres deelneemt, moet als bewijs gelden, dat binnen 6½ maand in alle militaire vakken

de normale graad van geoefendheid bereikt kan worden, terwijl wij ons ten aanzien van de krijgstucltelijke vorming tevreden moeten stellen met de verklaring, dat het voor S. vast staat, dat de twee laatste maanden van de tegenwoordige opleiding zonder eenig nadeel gemist kunnen worden. Waarom juist twee, niet meer en niet minder, wordt niet nader toegelicht. Niettegenstaande wij het volstrekt niet onmogelijk achten, dat te eeniger tijd eene verkorting van den eerste-oefeningstijd uitvoerbaar zal blijken, verschillen wij met S. principieel van inzicht, omdat wij daarbij als eisch stellen, dat de dienstplichtige ZODANIG VOORBEREID onder de wapenen komt, dat zijne opleiding en opvoeding werkelijk binnen korter tijd, dan daarvoor thans beschikbaar is, kan voltooid zijn. Maar juist deze voorbereiding, als beweegreden voor verkorting van eerste-oefeningstijd, wordt, zooals wij zagen, door S. verworpen. En dan twijfelen wij er ernstig aan, of de door hem beoogde uitkomsten werkelijk verkregen zullen kunnen worden. Dat, in het voorgedragen stelsel, krachtig voor de aangegeven verkorting zou pleiten het feit, dat het aantal jaren gedurende welke de resultaten der opleiding bewaard moeten blijven, tot de helft wordt ingekort, achten wij voor bestrijding vatbaar. Dat de bij de eerste-oefening verkregen resultaten bewaard blijven, is zaak der herhalingsoefeningen, maar dat op het einde van den eerste-oefeningstijd de milicien tot een goed bruikbaar oorlogssoldaat gevormd is, hangt o. i. alleen af van den aard en den duur der opleiding, doch niet van het aantal jaren, dat de dienstplicht daarna nog zal duren.

5. Om in de toenemende behoefte aan kader te kunnen voorzien zonder verhooging van kosten is noodig: beperking van de organieke sterkte van beroepskader, gepaard aan bevordering van den toeloop van beroeps- en aanvullingskader door positieverbetering en pressie van staatswege.

Het beginsel om van de intellectueele krachten, die in de militie beschikbaar zijn, gebruik te maken ten bate van de kadervorming, waardoor het encadreeren der afdeelingen op oorlogsvoet mogelijk wordt, zonder een, uit financieel oogpunt onbereikbaar, sterk beroepskader te behoeven, is niet nieuw. Integendeel, meer en meer heeft zich reeds de behoefte aan aanvullingskader doen gevoelen, steeds grooter wordt het aantal miliciens, die tot kader moeten opgeleid worden. Tegen deze stelling op zichzelf bestaat dus bij ons geen bezwaar.

Waarom echter van een goed militie-luitenant, door verdere opleiding in het leger, geen goed militie-kapitein gevormd zou kunnen worden, is ons niet duidelijk. De fout in S.'s redeneering ligt o. i. hierin, dat hij als vaststaande aanneemt, dat de geschiktheid van den militie-luitenant, na zijn vertrek met verlof, eer af- dan toeneemt en bevordering tot kapitein alleen het gevolg zou kunnen zijn van toename in leeftijd.

Ook schijnt ons voor bestrijding vatbaar de stelling, dat, naarmate

men meer plaatsen inruimt aan militiekader, in vreedestijd meer behoefte aan beroepskader ontstaat, omdat de opleiding van het eerste meer eischen stelt. De zaak ligt o. i. eenvoudig zoo, dat S. uit eene compagnie op vredesvoet er 4 op voet van oorlog wil vormen en hij in elke dezer laatste eene kern van beroepskader wil houden. Daarom heeft hij per vredescompagnie betrekkelijk veel beroepskader noodig.

Den toeloop tot het militiekader wil S. bevorderen door betrekkingen in dienst van openbare besturen alleen te verleenen aan hen, die eene passende betrekking bij het militiekader bekleeden, of althans met voldoende ijver daarnaar gestreefd hebben. Dat eene dergelijke bepaling ooit in onze wetten zal worden opgenomen, zouden wij niet durven verzekeren.

Om den toeloop tot het beroepskader te vermeerderen, schijnt S. geen andere middelen te kennen, dan de betrekking, *als zoodanig*, meer aantrekkelijk te maken, wat z. i. te bereiken is zonder vermeerdering van uitgaven. Ook ten aanzien van dit punt achten wij andere middelen, waarop wij reeds vroeger de aandacht vestigden, noodzakelijk.

Omtrent de „organisatie onzer weermacht te velde” geeft S. mede eenige stellingen ten beste, waarvan de eerste zegt, dat in verband met de sterkte onzer infanterie uitbreiding van andere wapens dringend noodig is. In één adem volgt daarop echter, dat men moet afzien van uitbreiding der cavalerie en de rijdende artillerie moet worden afgeschaft, terwijl van uitbreiding der veldpioniers niet gesproken wordt. De genoemde „andere wapens” blijken dus tot de veldartillerie beperkt te worden, doch ter wille van de verwezenlijking van S.'s ideaal (160 bataljons en 160 veldbatterijen) moet deze zich beperking harer vredessterkte aan paarden en verkorting van den eerste-oefeningstijd laten welgevallen. Als S. nu had aangetoond, dat dit een en ander inderdaad mogelijk was, dan zou zijne organisatie althans aan de eerste, daaraan te stellen voorwaarde voldoen, n.l., dat zij uitvoerbaar was. Dit is echter geenszins het geval. Wanneer de vredesstam aan paarden der, in 4 batterijen te splitsen, batterij slechts zóó groot is, dat alleen de rijpaarden voor de oorlogsbatterijen daaruit te verkrijgen zijn, terwijl alle trekpaarden (dus ook alle bijdehandsche) door verdere in oorlogstijd verkregen moeten worden, dan zal men wel 160 batterijen kunnen verkrijgen, doch deze zullen zich alleen door hunne onbruikbaarheid voor den oorlog kenmerken. Verraadt het hier voorop gestelde beginsel o. i. niet voldoende bekendheid met de eischen der bereden artillerie, het zelfde geldt voor den eerste-oefeningstijd, waar deze voor de stukrijders tot één jaar en voor de kanonniers tot 6 maanden verkort wordt. Ook dit voorstel kan o. i. alleen genade vinden in de oogen van hem, die met den aard der oefeningen bij de bereden artillerie en met de eischen, noodzakelijk door dezen gesteld, niet voldoende rekening houdt. Daarover verder uit te weiden, schijnt ons overbodig toe.

Oprichting van afdelingen rijwiel-infanterie juichen wij zeer toe.

Men vergete echter niet, dat zij de cavalerie niet kunnen vervangen. Wel kunnen zij aan eene zwakke cavalerie, bij de dekking van mobilisatie en concentratie, aanmerkelijken steun verleen; doch de vraag rijst, of wij onze ruitery alleen daarvoor zouden behoeven? Gevoelt de S. de noodzakelijkheid niet, om bij eene legermacht van 160 bataljons en 160 batterijen over cavalerie te beschikken, die voor den strategischen ophelderingsdienst gebezigd kan worden. ¹⁾ Of meent hij met eene dergelijke legermacht iets te kunnen uitrichten, wanneer deze door gebrek aan cavalerie met gesloten oogen opereeren moet? Tot eene dergelijke zienswijze kan men alleen komen, als men met S. aanneemt, dat „voor ons leger de gedragslijn bijna vanzelf zal spreken”, maar als de ontbeerlijkheid van strategische cavalerie op dezen grondslag bepleit moet worden, zal men toch ook wel gevoelen, dat de resultaten van zulke, vanzelf sprekende, gedragingen niet bijster groot zullen zijn.

Wanneer men nu hierbij bedenkt, dat de door S. gewenschte sterkte aan infanterie en veldartillerie alleen verkregen kan worden door vervierdubbeling der vredes-eenheden, waardoor de wrijvingen bij den overgang op oorlogsvoet aanzienlijk zullen toenemen, dan zal men wellicht toegeven, dat het ideaal, hetwelk S. zich gesteld heeft, verreligt boven het op het oogenblik bereikbare, en zouden wij het verstandiger achten zich tevreden te stellen met een numeriek zwakker, doch dan ook deugdelijker samengesteld leger. Daarom onthouden wij er ons van, om op de details dezer organisatie, en wat daarmede samenhangt, verder in te gaan.

¹⁾ Per divisie wordt beschikt over een eskadron cavalerie, per korps van 2 divisien nog over een eskadron. Hoogere eenheden worden niet gevormd. Ook de cavalerie zou een eerste-oefeningstijd van één jaar verkrijgen; als grond hiervoor wordt aangegeven, dat geen oefeningen in groote verbanden gehouden behoeven te worden. Zou daarmede thans één jaar gemoeid zijn?

Ter aankondiging ontvangen:

Het Capitulantenstelsel en de Vereeniging „Voorwaarts Marsch!“ in verband met de belangen van den Staat, het leger en de vloot door PATRIOT. *Arnhem*, 1904. STENFERT KROESE EN VAN DER ZANDE.

Feestnummer van het Marineblad. Uitgegeven ter gelegenheid van de Reunie-Feesten op 14 en 15 September 1904. Extra-aflevering October 1904. *Helder*, 1904. C. DE BOER Jr. Prijs f 1.50.

Het hoefbeslag in woord en beeld, door F. LAMERIS, Kapitein-Paardenarts. Met ruim 120 afbeeldingen. *Doetinchem*. NEDERL. DRUKKERS-EN UITGEVERS MAATSCH^J. „C. MISSET“.

Ontwerp Organisatie in oorlogstijd en Garnizoensverdeling voor het veldleger, door W. VOSMAER, Kapitein van den Generalen Staf en schrijver van „Taktische Gegevens“. *Haarlem*, 1904. VINCENT LOOSJES.

Aanwijzingen omtrent vorm en inhoud van bevelen, door W. VOSMAER, Kapitein van den Generalen Staf. Leeraar aan de Hoogere Krijgsschool. *Haarlem*, 1904. VINCENT LOOSJES.

Organisatie onzer weermacht te velde, door P. DONK. Overdruk uit „Onze Eeuw“. 4^e Jaargang, 1904.

Emigratie van Java's overbevolking en kolonisatie der buitenbe-zittingen door H. C. KERKKAMP, Kapitein der Infanterie O. I. L. Ridder Oranje-Nassau. *Amersfoort*, 1904. Firma A. H. VAN CLEEFF.

Taptoe! Herinneringen van Oud-Soldaten en Invaliden van het Indische Leger te Bronbeek, opgeteekend door A. PRELL. Geïllustreerd. *Amsterdam*. VAN HOLKEMA & WARENDORF.

L'art nouveau en tactique par le Général H. BONNAL. Etude critique.
Paris, 1904. R. CHAPELOT ET Cie.

Applicatorisch-tactische studiën door Jhr. G. A. A. ALTING VON GEUSAU,
Kapitein van den Generalen Staf. Leeraar in de tactiek aan de Hoogere
Krijgsschool. Deel II. Studiën op de kaart van Arnhem. 's-Gravenhage,
1904. BOEKH. VH. GEBR. BELINFANTE.

Wiskundig tijdschrift onder redactie van F. J. VAES, CHR. KREDIET
en Dr. N. QUINT. Eerste jaargang. N°. 1. Culemborg, 1904. BLOM &
OLIVIERSE.

NAPOLEON in Nederland, door G. F. GYSBERTI HODENPYL. Met 27 platen
en portretten. Haarlem, 1904. DE ERVEN F. BOHN.

The Russo-Japanese War. Fully illustrated. Tokyo, 1904. KINKODO
PUBLISHING Co.

Welboek van militair strafrecht en wet op de krijgstucht, voorzien
van aantekeningen en alphabetisch register, door J. J. C. VAN DIJK,
Eerste-Luitenant der Infanterie, Leeraar in het Militair Strafrecht aan
de Koninklijke Militaire Academie. Zwolle, 1904. W. E. J. TJEENK WILLINK.

Nouveau dictionnaire de poche français et russe par LÉON GOLSCH-
MANN. (Collection FELLER.) Leipzig, 1904. B. G. TEUBNER.